

Ekologinen

t i l a s u u n n i t t e l u

-sisustusarkkitehtuurin historiaan peilaten

LUKIJALLE

Sisustusarkkitehtuuri, taide, arkkitehtuuri ja kaikki kulttuuriin, asumiseen sekä rakentamiseen liittyvä kulkivat pitkään samaa tietä. Ajan myötä eri kulttuurialat kehittyivät omiksi taiteen ja tieteen lajeikseen, jotka kietoutuvat edelleen monin tavoin toisiinsa. Arkkitehtuuri on määritelty osuvasti julkiseksi taiteeksi, jota voimme ihailla ja joskus myös kritisoida. Sisustusarkkitehtuurissa näkyy myös yksilöllinen kädenjälki, joka pohjautuu henkilökohtaiseen maku- ja arvomaailmaan.

Bourdieu oli ranskalainen sosiologi ja kulttuuriantropologi (1930 - 2002) joka kehitteli makuteorian, jonka keskeinen teema kertoo yhteiskunnallisesta vallankäytöstä ja siihen liittyvien tekijöiden läpinäkyviksi tekemisestä (Bourdieu 1984). Roos (2013) tiivistää teoriaan sisältyvän oleellisesti yhteiskuntaluokat, muodin ja makumieltymykset. Ajattelun ydin on, että yhteiskunta muodostuu pääomista ja erilaisista kentistä. Makuteoria pyrkii selittämään arvojen muodostumista, käyttäytymismalleja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia.

Kestävän kehityksen arvot ja ekologisuus ovat pinnalla, mutta samaan aikaan ajan henki suorastaan kannustaa kuluttamaan. Hyödykkeet, palvelut, tuotteet ja materia ovat varsin kiinteä osa työtämme ja lisääntyvä tietoisuus luonnon kuormittumisesta luo ristiriitaisia tunteita. Työn yksi tärkeistä tavoitteista on pitää yllä keskustelua kestävän kehityksen arvoista ja ekologisuudesta sekä tuoda arvot entistä vahvemmin mukaan päivittäisiin rutiineihin. Samalla haluan kannustaa etsimään uusia tapoja, toimintamalleja ja materiaaleja toteuttaa työtä entistä ekologisemmin. Omilla valinnoilla ja periaatteilla voimme ohjata lopputulosta ympäristöystävällisempään suuntaan ja ottaa arvot pysyviksi toimintamalleiksi. Ajaton ja ekologinen sisustus ei tarkoita samalla konseptilla viimeisteltyjä tiloja, vaan valintojen syvällistä harkintaa. Näiden ajatusten pohjalta syntyi tämä käsillä oleva tutkielma.

Copyright: Sirkka-Liisa Hietaniemi
Kustantaja: Housekoti

Kansi: Tuija Rannikko
Taitto: Tuja Rannikko

ISBN 978-952-69227-0-6 (sid.)
ISBN 978-952-69227-1-3 (PDF)

TIIVISTELMÄ

Kirjallisuuskatsaukseen perustuvalla tutkimustyöllä haetaan vastausta hypoteesiin ”**sisustusmakumme kehittyy ja muuttuu ekologisempaan suuntaan**”. Tutkielman tarkoitus on selvittää väittämän todenpitävyyttä ja pohtia ekologisen sekä aikaa kestävän tilasuunnittelun saavutettavuutta. Samalla pohditaan, millaisia mielikuvia tässä ajassa ja aiemmin liikkui kestävän kehityksen sisustuksesta. Bourdieun makuteoria antaa teoreettisen viitekehityksen aiheen tarkasteluun. Makuteoria selittää kuluttajan käyttäytymisen lisäksi myös kuluttajan toiminnan motiiveja. Tutkimusmenetelmänä käytetään kuvailevaa narratiivista kirjallisuuskatsausmenetelmää, joka soveltuu hyvin aihepiirin tiedon syventämiseen. Työssä näkyy myös piirteitä integroivasta tutkimusmenetelmästä.

Valikoidun kirjallisuuden kautta tutustutaan teoriaosuiden lisäksi kestävän kehityksen arvoihin sekä yleisluontoisesti asumisen, rakentamisen ja sisustusarkkitehtuurin historiaan. Suomalaisen sisustusarkkitehtuurin historia on verrattain nuorta ja syntyhistoria kytkeytyy vahvasti arkkitehtuuriin ja rakennushistoriaan. Kulttuurin, arkkitehtuurin ja taiteen sektorit erikoistuivat aikanaan omiksi tieteen sekä taiteen kulttuurisiksi ja arkkitehtuurin osalta myös teknillisiksi lajeiksi. Euroopassa alkanut modernismi vauhditti suomalaisten taidekoulujen syntymistä. Taideteollisessa keskuskoulussa (1919) opettajana aloittanut sisustusarkkitehti Arttu Brummer oli yksi aikansa pioneereista, joka viitoitti tien nykyisenkaltaiseen sisustusarkkitehtuurikoulutukseen.

Aihealueen rajaamiseksi aihepiirejä tarkastellaan yleiskatsauksen tapaan. Historiaosuus on enemmän laajamittainen läpileikkaus, johon poimittiin aikakaudelle tyypillisiä esimerkkejä sisustusmakumme kehittymiseen

vaikuttaneista tekijöistä. Tutkielmaan sisältyy asiantuntijahaastattelu, jolla saadaan syvyyttä sisustusarkkitehtuurin syntyhistoriaan liittyvään tiedonhankintaan.

Tutkielman lähdeaineistoista etsittiin ajassa ilmenneitä ekologisia ja kestävän kehityksen piirteitä. Kestävän kehityksen ja ekologisuuden arvot sekä käsitteet ovat nuoria ja tuovat tutkimustyöhön oman lisähaasteen. Tutkimustyön yksi tavoite oli yleisluontoisesti koota yhteen sisustusarkkitehtuurin ammatillinen historia. Tuntemalla ammatillinen historia voidaan ymmärtää ja arvioida mennyttä sekä kehittää paremmin ammatillista tulevaisuutta. Tutkielman tavoitteena on kannustaa ja edistää niin työelämässä toimivia kuin koulutuksesta vastaavia henkilöitä jatkuvaan ekologisten ja kestävän kehityksen arvojen kehittämiseen.

Tutkielman lopuksi pohditaan ratkaisuja kestävämmän kehityksen toteuttamiseen sisustusarkkitehdin työssä ja kannustetaan avoimeen keskusteluun ja rohkean luoviin innovaatioihin. Johtopäätöksissä todetaan sisustusmaun kehittyvän ja muuttuvan ekologisempaan suuntaan, mutta samalla todetaan alalla olevan vielä paljon tehtävää ja ponnisteltavaa niin kestävämmän kehityksen kuin ekologisten arvojen puolesta. Lopuksi pohditaan kerätyn tiedon ja tutkimuksen laadullisuutta. Analysoidaan hypoteesin toimivuutta sekä tarkastellaan työn etenemistä ja toteutumista.

Avainsanat: sisustusarkkitehtuuri, sisustussuunnittelu, arkkitehtuuri, historia, tilasuunnittelu, ekologinen, kestävä kehitys, Pierre Bourdieun makuteoria

ABSTRACT

The aim of this literature review thesis is to study / examine the hypothesis: **”our interior design will evolving and become more ecological”**. The thesis aims to find out to what extent this hypothesis is true, and to consider the attainability of ecological and sustainable interior design. At the same time, the mental images connected to sustainable development were investigated. Bourdieu’s theory of tastes is the theoretical framework for the subject. The theory of tastes explains not only consumer behaviour but also consumer motives. The chosen research method was narrative literature review, which was well-suited for this research. Also, the characteristics of the integrative research method are present.

The chosen literature looks at the theory of sustainability. The history of Finnish interior architecture is relatively young, and it is strongly related to architecture and building history. The sectors of culture, architecture and art developed into their own cultural fields of science and art. Modernism that began in Europe accelerated the synthesis of Finnish art schools. Interior Designer Arttu Brummer, who started as a teacher at the Central School of Applied Arts (1919), was a pioneer in his time and has developed contemporary education of interior architecture.

The subject and topics are reviewed as an overview. The history section is more of a large-scale cross section with more examples of the factors affecting our taste in interior design. The research includes an expert interview, which gives an in-depth insight into the history of interior design and information acquisition.

The source material of the thesis identifies features of ecological and sustainable development. The values and

concept of ecological and sustainable development are relatively new, and that adds its own challenges to the research. One of the aims of the research was to summarize the professional history of interior design. By knowing and evaluating the professional history, the future of interior design can be developed more efficiently. The thesis has been developed to respond to the issues of working life with values of education and ecological and sustainable development.

At the end of the thesis, the solutions for sustainable development are discussed. The conclusions state that “(The taste in) interior design is developing and becoming greener. However, there is still a long way to go when it comes to ecological and sustainable development in interior design”. Finally, the quality of the research and of the collected data will be studied. Analyzing the functionality of the hypothesis and examining the progress and realization of the work.

Key words: the architecture of interior design, interior design, architecture, history, space planning, ecological, sustainable development, theory of taste

SISÄLLYSLUETTELO

LUKIJALLE	5
TIIVISTELMÄ	6
ABSTRACT	7
1. JOHDANTO	9
2. TUTKIMUKSEN TAVOITE	10
3. SYSTEMAATTINEN KIRJALLISUUSKATSAUS JA AVAINSANAT	12
3.1 Tutkielman aineistovalinta	15
3.2 Aiemmat tutkimukset	15
4. TUTKIMUSHYPOTEESI	16
5. TEORIAPOHJANA PIERRE BOURDIEUN MAKUTEORIA	19
5.1 Doksa	21
5.2 Distinktio	21
5.3 Pääoma, habitus ja kentät	23
5.4 Maku ja esteettiset skeemat	27
6. KESTÄVÄ KEHITYS	33
7. KULTTUURI-IDENTITEETIN MUOVAUTUMINEN	38
7.1 Puurakentaminen	39
7.2 Talonpoikaistalot	43
7.3 Kivirakentaminen	47
7.4 Kartanot ja porvariskodit suunnannäyttäjinä	48
7.5 Pappilat ja virkatalot lähellä kansaa	54
8. KANSALLISEN KULTTUURIN ENSIASKELEET	58
9. MODERNISMI TOI UUDET TUULET	61
9.1 Rintamamiestalot ja moderni puurakentaminen	63
9.2 Sisustus saa merkityksen	68
9.3 Sisustusarkkitehtuurin historia	69
9.4 Kohti ekologisempaa tilasuunnittelua	73
9.5 Pohdintaa ekologisista materiaaleista ja valinnoista	77
10. BOURDIEUN MAKUTEORIA JA EKOLOGINEN TILASUUNNITTELU	82
11. JOHTOPÄÄTÖKSET	85
12. POHDINTA JA PERUSTELUT AIHEVALINNALLE	92
KÄSITTEET	96
KIRJALLISUUSLÄHTEET	97
SÄHKÖISET LÄHTEET	102
KUVALÄHTEET	107
LIITTEET 1-5	108

1. JOHDANTO

Kestävän kehityksen merkityksestä puhutaan paljon ja pidetään jo jossain määrin itsestään selvänä. Kasvava joukko kuluttajia ja ammattilaisia kokee kestävän kehityksen arvot tärkeiksi. Samaan aikaan kaiken materiaaltarjonnan keskellä mielen valtaa ajatusten ristiriitaisuus. Työhömmme liittyy kiinteästi materia, tuotteet, hyödykkeet ja palvelut. Suunnittelemme tuotteita, suosittelemme ja hankimme materiaaleja asiakkaillemme sekä toimimme yhteistyössä erilaisten tuotteita valmistavien yritysten kanssa. Vaurastumisen myötä meillä on ollut entistä enemmän mahdollisuuksia kiinnittää huomiota asumiseen ja ympäristöön. Sisustamisesta on syntynyt elämäntapa. Keskiössä on useimmiten uusi tyyli, tuote, materiaali tai hyödyke. Etsiessäni mielekästä tutkielman aihetta aloin pohtia kestävän kehityksen arvojen toteutumisen todellisuutta. Mietin, miten arvot näkyvät työssämme ja miten meitä kannustetaan huomioimaan kestävän kehityksen arvot? Elämmekö niin kuin ajattelemme ja opetamme? Näkyykö arvot työskentely- ja toimintamalleissa, työyhteisöissä sekä oppilaitoksissa? Kestävä kehitys ja ekologisuus eivät ole vain muodikkaita sanoja, vaan myös tavoitteita ja tekoja.

Lähdin tekemään tutkielmaa kirjallisuuskatsausmenetelmällä. Hain tietoa valikoiduista lähdeaineistoista. Tietoperustana toimii ranskalaisen sosiologin ja kulttuuriantropologin Pierre Bourdieun (1984) makuteoria, joka kertoo yhteiskunnallisesta vallankäytöstä ja siihen liittyvien tekijöiden läpinäkyviksi tekemisestä. Makuteoria pyrkii selittämään erilaisten kenttien arvojen muodostumisesta, sekä yksilöön kertyvästä pääomasta. Käyttäytymismallit ja niiden taustalla olevat vaikuttimet eri yhteiskuntaluokissa ovat teorian keskiössä (Bourdieu 1984; Roos 2013.)

Arkkitehtuuri, sisustusarkkitehtuuri, muotoilu ja taide

kulkivat pitkään yhdessä aina kulttuurisen tyylin ja identiteetin muodostumiseen saakka. Tähän perustaen lähdin hakemaan tietoa kansallisen kulttuurin kehityksen, kulttuurihistorian sekä asumisen- ja rakennuskäytänteiden historian kautta. Aihealueiden rajaamiseksi tarkastelen aihepiirejä enemmän yleisluontoisesti ja rajaan julkiset tilat tutkielman ulkopuolelle. Perehdyn yläluokkaiseen ja talonpoikaiseen asumiseen, rakentamisen ja sisustamisen tapaan, sekä ekologisen sisustustyylin ja maun ilmentymiseen näissä viitekehyksissä. Tutkin samalla sisustuksen merkityksellistämistä ja selvitän sisustusarkkitehtuurin historiaa sekä koulutuksen ja ammattikunnan kehittymistä. Nostan esille aihepiiriin soveltuvia esimerkkejä kulloisenkin ajan ilmiöistä, kestävän kehityksen arvoista, suosituksista ja päätelmistä, sekä pohdin tulevaisuuden haasteita ja tavoitteita.

Muotoilu- ja sisustusala on alati muuttuva kenttä, jossa riittää runsain määrin uusia innovaatioita, materiaaleja ja tekniikoita. Tuotteita syntyy koko ajan lisää. Samaan aikaan puhutaan ilmastonmuutoksesta, kasautuvista jätevuorista ja luonnonvarojen ehtymisestä. Yhdistämällä voimavarat voimme yhdessä tavoitella vihreämpiä arvoja. Tutkielman lopussa peilaan hankittua tietoa yhteiskunnallisiin havaintoihin ja kestävän kehityksen tavoitteisiin. Aineiston pohjalta pohdin myös keinoja ekologisempaan tilasuunnitteluun ja muotoiluun. Lopuksi teen johtopäätökset ja pohdin tutkielman merkitystä ja toteutumista.

Olen pyrkinyt perehtymään aiheeseen mahdollisimman syvällisesti, olemassa olevan aikataulun ja käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Toivon, että työ toisi lukijalle uutta näkökulmaa ja pitäisi osaltaan yllä keskustelua kestävän kehityksen arvoista.

2. TUTKIMUKSEN TAVOITE

Työn tavoitteena on löytää vastauksia tutkimusväittämään ja etsiä samalla tietoa sisustusmaun kehittymiseen ja sisustusarkkitehtuurin historiaan. Kestävän kehityksen arvot ovat toimia ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen puolesta (Kestävä kehitys 2018). Yksi tavoitteeni on löytää keinoja entistä ekologisempien toimintatapojen raamittamiseen, pitää yllä keskustelua aiheesta ja haastaa toimintatapoja. Tutkielman tarkoituksena on myös pohtia ekologisen ja aikaa kestävän tilasuunnitteluun saavutettavuutta. Millaisia mielikuvia tässä ajassa ja aiemmin on liikkunut kestävän kehityksen sisustuksesta? Onko ekologinen aina ekologinen valinta? Onko sana ekologisuus joskus enemmänkin jonkinlainen haarniska, jolla haetaan hyväksyntää ja lisääarvoa? Aiheeseen liittyy runsaasti erilaisia mielikuvia. Mielikuvien ja assosiaatioiden tunnistaminen sekä mahdollinen tarkoitushakuisuus on hyvä tiedostaa.

Tutkimustyölläni pyrin selvittämään, pitääkö asettamani hypoteesi paikkaansa? Alkuun perehdyn yleisluontoisesti kestävän kehityksen ja ekologisuuden arvoihin ja käyn läpi kestävän kehityksen periaatteita. Teoriapohjana käytän ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun (1984) makuteoriaa, sekä hyödynnän Gerhard Schulzen (2005) elämysyhteiskunta-teorian esteettisiä skeemoja. Bourdieun makuteoria antaa tutkimukselle hyvän tutkimuksellisen teoriapohjan ja auttaa ymmärtämään toimintamalljamme. (Leskinen, Soronen 2017, 1-3; Schulze 2005, 163.)

Suomalainen kulttuuri-identiteetti muovautui kahden suurvallan keskiössä. Itsenäistyvän Suomen myötä tyyli jalostui pohjoismaisen skandinaaviseksi ja moderniksi tyyliksi. Yhteneväisen tyylin ja maun löytyminen ei ollut helppoa, vaan muovautui monien tekijöiden summana.

Tyyliin vaikutti myös maailmalta kantautuneet muodit. Sisustusmaun kehittymisen historiaan haen tietoa suomalaisesta asumisen kulttuurista, niin yläluokkaisista kartanoista, porvariskodeista, pappiloista ja virkataloista kuin talonpoikauskulttuurista. Perehdyn samalla myös sisustusarkkitehtuurin historiaan. On hyvä tuntea ammatillinen historia sekä tiedostaa makumieltymysten muuttumisen taustalla olevat yksilöä ohjaavat tekijät.

Luovan alan tutkijaa vie eteenpäin omaan intuitioon perustuva intressi ja motivaatio. Subjektiivinen näkökulma tulee väistämättä mukaan tuntemisen, kokemisen, oivaltusten ja elämysten kautta (KUVA 1, s.11). (Anttila 1993, 184; Anttila 1998.)

Tutkimusmenetelmänä käytän kirjallisuuskatsausta, jota (Tuomi & Sarajärvi 2018, 159) pitää tehokkaana keinona kerätä tietoa jo valmiiksi tutkitusta tiedosta. Aineistoa olen valikoinut tarkkaan määritellyn rungon mukaan, karsinut, tarkentanut ja täsmentänyt tietolähteitä tutkielman edetessä. Tietoa olen hankkinut myös sähköisesti määrättyjen hakusanojen avulla. Tutkimushypoteesiksi asetin väittämän ”sisustusmakumme kehittyy ja muuttuu ekologisempaan suuntaan”.

KUVA 1. Subjektiivinen näkökulma on väistämättä mukana tutkimuksessa (Anttila 1993.). Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

3. SYSTEMAATTINEN KIRJALLISUUSKATSAUS JA AVAINSANAT

Tiedon keräämiseen käytän kirjallisuuskatsausmenetelmää, jota täydennän asiantuntijahaastattelulla. Kirjallisuuskatsaus on metodi, jonka tavoitteena on etsiä ja koota aiemmin tutkittua tietoa yhteen. Katsaus on myös teoreettinen tutkimusmenetelmä, jonka avulla syvennetään tietoa ja arvioidaan aihepiirin aineiston laatua. Aineistona käytetään valikoitua aihealuetta. Lopputuloksen kannalta on ratkaisevaa aineiston laadullisuus. (Salminen 2011, 6 - 12.) Erilaiset julkaistut tekstit, kirjallisuuslähteet ja artikkelit soveltuvat systemaattiseen havainnointiin. (Scribbr 2018; Vilkkä 2007, 30.)

Kirjallisuutta etsin hyödyntämällä kirjastoa sekä sähköisten tietokantojen arkistoja. Nostan teoksista esille ne, joiden koen olevan merkityksellisiä tässä työssäni. Pyrin hakemaan tietoa teoriasta, kestävästä kehityksestä, ekologisuudesta, rakennuskulttuurista, sisustusarkkitehtuurin historiasta, sekä valintojen vaikuttamisesta ja niihin vaikuttaneista tekijöistä (KUVA 2, s. 13). Lopuksi koan kerätystä tiedosta yhteenvedon. Kirjallisuuskatsaus voidaan lukea laadulliseen tutkimusmenetelmään, jonka tarkoituksena on osoittaa aiemmat tutkimukset. Kirjallisuuskatsaus voi olla myös teoreettinen tutkimus, jolla syvennetään jo valmista olemassa olevaa tietoa. (Tuomi ym., 2018, 157-159.)

Integroivassa kirjallisuuskatsauksessa halutaan tutkia jotakin ilmiötä mahdollisimman monipuolisesti. Kirjallisuuskatsauksen lähdemateriaali valitaan tutkittavan aiheen mukaan ja tapa sallii erilaiset laajat aineistot tutkimuksen pohjaksi. Aineistoa tulee tällöinkin tarkastella kriittisesti. Integroiva tyyli eroaa narratiivisesta tutkimustyylistä. Cooper (1989, 1998) tiivistää vaiheet viiteen osaan: tutkimusongelman asetteluun, aineiston

hankintaan, arviointiin, analyysiin, tulkintaan ja tulosten esittämiseen. (Cooper, 1989, 1998; Harden ym. 2003, 794 - 800; Salminen 2011, 8-17; Scribbr 2018.)

Kirjallisuuskatsaukset jaetaan neljään päätyyppiin: kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen, kvalitatiiviseen meta-analyysiin ja kvantitatiiviseen meta-analyysiin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisin ja eniten käytetty muoto. Käytetyt aineistot ovat laajoja ja katsausta eivät rajoita tiukat säännöt tai kriteerit. Tätä menetelmää ja syntyynyttä ilmiötä käytetään usein systemaattisen kirjallisuuskatsauksen pohjana. Kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta löytyy kaksi erilaista orientaatiota; edellä kuvattu integroiva tyyli ja narratiivinen orientaatio. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on kevyin ja sillä hahmotetaan suuret linjat kuten historian kulku. Se voidaan toteuttaa toimituksellisesti, kommentoivana tai yleiskatsauksen tapaan. Narratiivinen katsaus auttaa tuomaan aihepiirin tiedon tähän päivään yleiskatsauksen omaisella kuvailevalla synteysillä, jossa yhteen veto on tehty napakasti. (Salminen 2011, 6 -12.)

Kirjallisuuden avulla saadaan yhdistettyä eri lähteiden tietoa ja pyritään todentamaan omaa aihepiiriä ja soveltamaan vallitseviin käytäntöihin. Tutkimuskysymyksen, tehtävän tai ongelman asettaminen on tärkeää, jotta voidaan kohdentaa ja etsiä aiheeseen soveltuvaa kirjallisuutta. Tutkimuksessa käytettävää tietoa tulee käsitellä analyttisesti, kriittisesti, läpinäkyvästi ja poissulkevasti. (Scribbr 2018; Tuomi & Sarajärvi 2009.)

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tiivistelmä valitun aihepiirin aiempien tutkimusten sisältöä ja tarkkaa tiedon seulontaa. Tarkasteluun voidaan ottaa mukaan

keskusteluja, haastatteluja, tutkimuksia ja artikkeleita. Analysoitava tieto pyritään asettamaan sekä historialliseen, että oman tieteen alan kontekstiin. Malli on tehokas tapa tarkastella hypoteeseja, tiivistää ja arvioida tutkimusten tuloksia. Tärkeänä pidetään tutkimuskysymyksen vastaamista, huonomman lähdeaineiston kriittistä tarkastelua, laatua sekä objektiivista referointia. Pyritään luomaan kriteereitä, joiden mukaan on helpompi tehdä päätöksiä, josta puolestaan seuraa parhaimmillaan tuloksellinen ohjeistus tai toimintamalli. Tutkimuksen tyyliin kuuluu usein best practices ja benchmarking -tyyliset toimintatavat. (Salminen 2011, 6 - 17.)

Fink (2005) kehitti seitsenvaiheisen jaottelun kirjallisuuskatsauksen tekoprosessiin (KUVIO 1, s.14).

1. Tutkimuskysymys
2. Kirjallisuuden ja tietokannan valinta
3. Hakutermit (sanat tai fraasit)
4. Karsitaan hakutuloksia käytännön seulalla
5. Hakutulokset seulotaan metodologisessa mielessä (tieteellisen laadun arviointi)
6. Katsauksen tekeminen (standardoitu muoto, jonka mukaan aineisto kerätään)
7. Tulosten syntetisointi (kuvailevasta katsauksesta meta-analyysiin). (Fink 2005; Salminen 2011.)

Kirjallisuuskatsausta lähdin tekemään avainsanahakujen avulla. Alkuun hain kirjallisuutta useammilla avainsanoilla kuten: *Makuteoria*, *Pierre Bourdieu*, *esteettiset skeemat*, *sisustusarkkitehtuurin historia*, *arkkitehtuurin historia*, *muotoilun historia*, *kestävä kehitys*, *ekologisuus*, Sitten haut tarkentuivat muotoon:

sisustusarkkitehtuuri, sisustussuunnittelu, sisustusarkkitehtuurin historia, kulttuurihistoria, arkkitehtuurin historia, ekologinen, ekologinen tilasuunnittelu, kestävä kehitys, Pierre Bourdieun teoria ja makuteoria.

Avainhaut englanniksi:

interior architecture, interior design, history of interior design, history of interior architecture, history of architecture, cultural history, space design, ecological, ecological space design, sustainable development, Pierre Bourdieu's theory, aesthetic sketches and theory of tastes.

Kirjallisuuskatsauksen muoto tutkielmassani on narratiivinen ja kuvaileva, johon sisältyy yleiskatsauksen omainen ja kommentoiva tyyli. Aiheen laajuus on asettanut omat haasteensa ja joudun monessa kohtaa rajaamaan ja tiivistämään. Toivon kokonaisuuden säilyvän helposti luettavana ja inspiroivana.

KUVA 2. Sisustumaku muovautuu yksilöllisistä valinnoista.
Kuva: Seinäjoen Asunomessut, Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

KUVIO 1. Kirjallisuuskatsauksen toimintamalli (Fink 2005, 3-5, 54 mallia soveltaen Hietaniemi 2018).

3.1. Tutkielman aineistovalinta

Aineisto koostuu valikoidusta, erilaisesta aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, artikkeleista, julkaisuista ja haastattelusta. Hyödynsin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oppimismateriaaleja. Hakuja tein seuraaviin tietokantoihin: Theseus, Savonia Finna, AMK- ja yliopistokirjastot, Google Scholar ja Google. Artikkelihauissa Arto, E-artikkelit, Google Scholar, Google. Käytin hyväkseni myös nettisivuja tiedon haussa. Kirjallisuuskatsaukseen, Bourdieun makuteoriaan sekä historiaosuuteen löytyi runsaasti kirjallisuutta, artikkeleita sekä sähköisellä haulla, että kirjaston kirjallisuudesta. Historia osuuteen valitsin muutaman väitöskirjan, pro gradun, opinnäytetöitä, sekä vapaamuotoisempia, mutta työn puolesta alaan perehtynyttä kirjallisuutta ja internetlähteitä.

3.2. Aiemmat tutkimukset

Tuomi ym. (2009) toteaa tutkielman lähtevän liikkeelle aiheenvalinnasta, jonka jälkeen pohditaan, miten ongelmaan saadaan vastaus (Tuomi ym. 2009, 199, 201). Teoriaosuudessa käytin sekä kirjallisuutta että artikkeleita, kuten Bourdieun omat teokset sekä Leskisen & Sorosen ja JP. Roosin artikkelit. Asumiseen ja rakennushistoriaan liittyvää aineistoa löytyi useampiakin, kuten Gardberg C.J (2002) *Kivestä ja puusta, Suomenlinnoja, kartanoita ja kirkkoja*” Anu Soikkelin (2000) väitöskirja *Suomen vanhat pappilat – menneisyyden tulevaisuus*. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolle tehdyssä väitöksessään Soikkeli tutkii pappiloiden historiaa ja nykytilaa. Gunnar Suolahden (1912) klassikkoteos *Suomen pappilat 1700 –luvulla* nosti pappiloiden merkityksen tärkeään rooliin paikallisena keskuksena. Huovion Ilkan (1991, 1996) artikkelit avasivat hyvin sisustusarkkitehtuurin koulutuksen historiaa. Vapaamuotoisempien, mutta ansioituneiden tutkijoiden kirjallisuuslähteiden

käyttö oli mielestäni perusteltua tässä tutkimuksessa, sillä nimenomaan suomalaisen sisustusarkkitehtuurin historiaan keskittyvää kirjallisuutta löytyi vähemmän. Wäre, Koskisen, Cardbergin, Knapaksen, Kailan ynnä muiden vastaavien lähdeostosten kautta sain oleellista tietoa niin sisustuksen, rakentamisen- ja asumisen sekä muotoilun ja sisustusarkkitehtuurin historiaan liittyen. Ritva Wäre ja Riitta Koskinen ovat ansioituneita tutkijoita. Koskinen on tehnyt väitöstudiumin Turun seudun säätyläiskodeista ja Ritva Wäre on filosofian tohtori ja toiminut taidehistorian dosenttina Helsingin yliopistolla. Carl Jacob Cardberg puolestaan on filosofian tohtori, tietokirjailija, arkeologi ja historian tutkija, Knapas Marja Terttu on Museoviraston tutkija. Panu Kaila puolestaan Oulun yliopiston arkkitehtuurin professori. Edellä mainittujen teokset avasivat hyvin kulttuurihistoriaa, talonpoikaisten ja säätyläiskotien elämään. Kailan (2007) klassikkoteos *Talotohtori, rakentajan pikkujättiläinen* oli tärkeä lähde teoksen kestävän kehityksen asumiseen ja rakentamiseen. Mäkelä & Riukulehdon teos (2016) *Komeat pohjalaistalot*, Lång -Kivilinnan (2011) julkaisema *Kitinojan perinne kylät* sekä Elo & Seppälän (2013) selvitys *Mutterikuistien kylästä* olivat tärkeitä tiedon lähteitä historiaosuuteen. Wäre ym. (1999) teos *Visioita. Moderni suomalainen Muotoilu* kertoo kulttuuri-identiteetin kehityksestä ja makumieltymyksistämme. Knapas, Heikkilä ja Åvistin (2009) teos *Suomalaiset pappilat. Kulttuuri-, talous ja rakennushistoriaa* kuvaa osuvasti pappiloiden elämää ja Nokelan (2004) *Sisustustyyli* avaa sisustustyylien maailmaa. Näiden lisäksi valikoin tutkielmaksi eri väitöskirjoja, opinnäytetöitä ja pro graduja sekä ulkomaisia kirjallisuuslähteitä. Monet web. sivut kuten Suomen Ympäristön sekä Rakennustapaohjeistojen kaltaiset julkaisut täydensivät ja syvensivät tietoa. (Elo & Seppälä 2013; Gardberg 2002; Huovio 1991, 1996; Kaila 2007; Knapas, Heikkilä & Åvist 2009; Koskinen & Hagelstam 2000; Lång-Kivilinna 2011; Mäkelä & Riukulehto 2016; Nokela 2004; Soikkeli 2006; Suolahti 1912; Wäre & Stenroos 1999.)

4. TUTKIMUSHYPOTEESI

Tutkimushypoteesi on oletus tai ehdotus tutkimustuloksesta, jota kuvataan myös prosessin oleellisena päätöksestä. Joskus voidaan myös todeta, ettei asetettu hypoteesi pitänytään paikkaansa. (Hirsijärvi 2005, 149; Vilkkä 2007, 24-25.)

Tuomi ym. (2018, 33-36) mukaan laadullinen tutkimus on ymmärtävä tutkimusmuoto, jonka avulla voidaan ”selittää” ilmiöitä. Tutkielmamuotoon sisältyy väistämätön subjektiivisuus, joka tulee huomioida tutkimuksen laatua arvioitaessa. Oletukseni mukaan, sisustusmakumme kehittyy ja muuttuu ekologisempaan suuntaan. Tämä tarkoittaisi parhaimmillaan sitä, että sisäistetty ja olemassa oleva tieto on tuotu päivittäiseen konkreettiseen tekemiseen ja toteuttamiseen. Väittämä myös viittaa kehityksen jatkuneen ja jatkuvan noususuhdanteisena. Tutkielman tarkoitus on hakea tietoa väittämän todentävytyteen. Syvennyn aiheeseen kirjallisuuden, julkaisujen, artikkeleiden ja haastattelun kautta. Tutkielman olisin voinut tehdä määrällisenä (kvantitatiivinen tutkimus) esimerkiksi haastatteleamalla useampia kollegoita tai haastatellen valikoitua ryhmää kyselykaavakkeen muodossa (Vilkkä 2007, 14). Päädyin narratiiviseen ja kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, joka muodostaa samalla hyvän eri tietolähteisiin perustuvan raportin, analyysin ja pohjan mahdollisille jatkotutkimuksille. (Tuomi ym. 2018, 33-36).

Laadullisessa tutkimuksessa (kvalitatiivinen tutkimus) halutaan ymmärtää jotain tutkimusilmiötä tai yhteiskunnallista ajatusta. Laadullista tutkimusta käytetään usein, kun halutaan tutkia ihmisten kokemuksia tai yhteiskunnallisia ilmiöitä. Hypoteesi liittyy yleensä määrälliseen tutkimukseen, mutta voidaan käyttää myös laadullisessa

tutkimuksessa (Vilkkä 2007, 24). Hypoteesin asettelu selkeyttää, jotta tutkittavaan ongelmaan päästään paremmin käsiksi. Hypoteesi pohjautuu usein aiempiin tutkimuksiin, mutta voi perustua myös tutkijan omiin kokemuksiin ja havainnointeihin. (Vilkkä 2007, 24.)

Laadullista tutkimusta voidaan jatkotutkia myöhemmin kvantitatiivisin menetelmin. Internetin maailma ja sieltä avautuva tiedon määrä sekä laatu asettaa oman haasteensa lähteiden laadukkuuden mittaamiseen. Joidenkin lähteiden asiantuntijoiden mukaan uutta tutkimustietoa saadaan aikaiseksi vain määrällisen tutkimuksen tuloksena. Laadullinen tutkimustulos nähdään näin uusina valistuneina yleistyksinä ja hypoteeseina. Tuomi ym. (2018) toteaa edelleen joidenkin lähteiden edustavan näkemystä, joissa kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta erottaa ensisijaisesti tiedonkeruun menetelmät. (Alasuutari 1999, 4-12, 50; Katainen 2008, 46 - 50; Tuomi ym., 2018, 50-54.)

Alkuperäinen tavoitteeni oli etsiä vastauksia asettamieni tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymykset asettelin alkuun perinteiseen kysymysmuotoon: ”millainen tilasuunnittelu saavuttaa entistä ajattomamman ja ekologisemman lopputuloksen” ja ”millaisia mielikuvia tässä ajassa ja aiemmin liikkui kestävän kehityksen sisustuksesta”? En ollut missään vaiheessa täysin tyytyväinen tutkimuskysymysten asetteluun. Mielestäni kysymys ja se mihin halusin saada vastauksia - eivät kohdanneet.

Tutkimuskysymyksen tai hypoteesin rooli on auttaa ratkaisemaan ongelma. Tutkimusongelma tarvitsee kysymyksen tai väittämän, jotta saadaan lähtökohta ongelman ratkaisemiseen. (Crouch 2013, 30; Jyu 2018.)

Vaihdoin lähestymistapaa väittämän muotoon, joka antoi selkeän suunnan työlleni. Asettamalla ekologisen sisustussuunnittelun lähtökohtaa tiettyyn raamiin oli helpompi jäsentää tavoite, johon pyritään. Kysymysmuotoon asetellut tutkimuskysymykset olivat liian laveita ja toisaalta yksityiskohtaisuutta tavoittelevia. Hypoteettinen oletukseni on, että sisustusarkkitehtien ja kulttuurialalla toimivien ”**sisustusmaku kehittyy ja muuttuu ekologisempaan suuntaan**”. Tarkastelen asiaa pitkälti myös yleisen kuluttamisen kautta, sillä nimenomaan suomalaisten sisustusarkkitehtien ja kulttuuri- ja taidealoilla toimivien sisustusmaun ekologisesta kehitymisestä ja työhön liittyvistä kuluttamisen tavoista en löytänyt aiempia tutkimuksia.

Kirjallisuuskatsauksen myötä lähdin tutkimaan, pitääkö asettamani hypoteesi paikkaansa? Perehtyessäni aiheeseen, kirjallisuuteen ja teoriaan - huomioin väittämä-lähtöisen hypoteesin olleen oikea ja luonteva lähtökohta tutkielmaan. Väittämän myötä pääsin paremmin pureutumaan aiheeseen, sillä ajatuksella, joka minulla alusta asti oli, mutta jota en alkuun osannut pukea tai kirjoittaa sanoiksi. Väittämästä sain kiinni välähdyksenomaisesti vasta kuukausien työskentelyn jälkeen, joka aiheutti matkan varrella myös turhautuneisuutta. Tutkielma tarvitsee selkeän perustan, jonka ympärille rakentuu itse tutkimustyö.

Tarkempi kestävän kehityksen ja ekologisuuden käsitteiden analysointi laitoi pohtimaan, pitääkö väittämäni sittenkään paikkaansa? Meillä on tietoa, mutta toimimeko tiedon mukaisesti? Mieleen nousi mielikuvia rajattomasta hyödyketarjonnasta ja kuinka tehtävämme on tuoda koteihin ja julkisiin tiloihin tiettyä tyyliä, sisustuselementtejä, materiaaleja halutun lopputuloksen saavuttamiseksi. Työmme on hyvin materiaali- ja tuotekeskeistä. Sosiaalinen media pursuaa innostavia ideoita. Emme voi välttyä muodin ja muotivirtausten läsnäolosta työssämme. Olemme tekemisissä lukuisten yritysten

ja tavarantoimittajien kanssa ja joskus työmme voi olla lähellä epäsuoraa tuotemainontaa. Tuotteiden esille tuomisessa ja mainostamisessa ei sinällään ole mitään väärää. Kyse on enemmänkin siitä, miten ja mitä tuotteita tai työskentelytapoja suosittelemme. Yksi työn tavoite on kannustaa kriittiseen ajatteluun.

sisustusmakumme
kehittyy ja muuttuu
ekologisempaan
suuntaan

KUVA 3. Sisustusmaku voi olla yksi erottautumisen keino. Kuva: Porin Asuntomessut, Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

5. TEORIAPOHJANA PIERRE BOURDIEUN MAKUTEORIA

Ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun (1930 - 2002) teorian keskeinen teema kertoo yhteiskunnallisesta vallankäytöstä ja siihen liittyvien tekijöiden läpinäkyväksi tekemisestä. Roos (2013) tiivistää teoriaan sisältyvän oleellisena yhteiskuntaluokat, muodin sekä makumieltymykset. Katsomalla historiaa taaksepäin edellä mainitut seikat ovat eri aikojen saatossa näkyneet ympäröivässä ympäristössä ja sosiaalisissa rakenteissa. Bourdieun (1984) ajattelun ydin on, että yhteiskunta muodostuu pääomasta ja erilaisista kentistä. Yhteiskunta koostuu sosiaalisesta tilasta, kulttuurista ja taloudesta. Kentillä kilpaillaan arvokkaimmasta pääomasta. Kentissä ja pääomissa painottuu koulutuksen merkitys, akateeminen vallankäyttö, kulttuurista erottautuminen, sekä näiden merkitysten korostuminen yhteiskunnallisten jakojen tuottajana. (Bourdieu 1984; Roos 2013.)

Toinen keskeinen ajatus Bourdieun (1984) teoriassa on arjessa käydyin valtataistelun ja dynamiikan läpinäkyväksi tekeminen. Leskinen ja Soronen (2017) kirjottavat, että erilaisten metodien kautta tapahtunut tutkimustoiminta on pitkälti perustunut juuri näihin kulttuuritutkimuksen metodeihin (etnografia, antropologia sekä strukturalismi). Bourdieu kuvasi aikansa ranskalaista yhteiskuntaa monitasoisena taloudellisen ja symbolisen vallan kudoksena. Sosiaaliset asemat eivät määrity hänen mukaansa ainoastaan rakenteellisina pakkoina, vaan ihmiset ovat koko ajan aktiivisesti valintoja ja erotteluja (distinktiota) tekeviä yksilöitä. Erottautumista ja erottautumisstrategioita koskeva pohdinta on meilläkin jatkuvasti ajankohtainen. Maku määrittää miten meidät hahmotetaan ja luokitellaan, sekä miten me luokittelemme muita (KUVA 3, s. 18). Eliitti on halunnut ylläpitää ja luoda jakoa erottautumalla ”hyvällä maullaan” alemmista

yhteiskuntaluokista. (Bourdieu 1984, 11, 15; Leskinen & Soronen 2017, 1: Roos 1995) Erottautumisen tarve näkyy myös meillä niin arkkitehtuurissa kuin kulttuuri- ja taidealalla. Mieleemme hakee tiedostaen tai alitajunnan virrassa keinoja erottautua ja tulla näkyviksi oman kädenjälkemme kautta.

Bourdieu hahmotti yhteiskunnan muodostuvan erilaisista kentistä ja pääomista. Teoriamallisissa pääoma nähdään ennen kaikkea yksilöön kerääntyneenä ”omaisuutena”, joka voi olla aineellista tai aineetonta. Pääomassa korostuu koulutuksen merkitys, akateemisuus, kulttuurista erottautuminen ja näiden kaikkien merkitysten tiivistyminen ja kokonaisuus. Yhteiskunta itsessään koostuu sosiaalisesta tilasta, kulttuurista ja taloudesta. Näillä kentillä ja tiloissa kilpaillaan arvokkaimmasta pääomasta, joka voi olla vaikutusvaltaa, asemaa, merkitystä, kasvatusta, ansioituneisuutta, koulutusta tai jotain muuta arvostusta ja sosiaalisia suhteita. Kasvatus ja kouluttautuminen voi liittyä itseensä, mutta arvoa ja asemaa voidaan hakea myös esimerkiksi oman lapsen tai puolison uran kautta. (Bourdieu 1984; Roos 2013, 1.)

Yhteiskunta jakaantuu karkeasti kolmeen sektoriin, pääoman ja habituksen mukaan. Ylimpänä ovat ne, jotka voivat vaikuttaa ja muuttaa ympäröivää todellisuutta (valtaa). Seuraavana tulevat ne, jotka voivat hyödyntää annettua todellisuutta (valtaa palvelevat) ja alimpana yhteiskunta, joka ei voi vaikuttaa todellisuuteen eikä hyödy siitä (alistuva). Osa tyytyy asemaansa ja osa kamppailee asemansa säilyttämisen puolesta tai pyrkiäkseen ylemmälle tasolle. Teoriamalli tekee näkyväksi sen, ettei valta aina tule taloudellisesta eliitistä, vaan kullakin alalla on oma valtaapitävien eliitti, jonka korkeimman sijan voi

saada esimerkiksi kouluttautumisen kautta. Kunkin alan ja yhteisön eliitti ikään kuin hallitsee ”alamaisiaan” eli oman alansa liikkeitä ja näkökulmia. (Bourdieu 1984; Leskinen ja Soronen 2017; Roos 2013, 1.)

Bourdieu nostaa edellä mainitun ajatuksen esille teoksessaan Vastatulet (1999). Hän toteaa ”parhaiden ja älykkäiden” kuuluvan vertauskuvallisesti yläluokkaan. Hänen tutkimuksissa painottui enemmän hallitseva ja koulutuspääluokka, joka mielletään yhteiskunnallisella arvoasteikolla ”ansioituneemmiksi”. Tähän sisältyy pätevyyttä korostava filosofia, jonka mukaan pätevimmät (winners) hallitsevat ja heille riittää työtä. Häviäjät (losers) taas jäävät ilman työtä. Päteviä, älykkäitä ja kouluttautuneita kuvataan ”valtioneateliksi” ja heihin yhdistetään vertauskuvallisesti keskiaikaisten aatelisten ominaisuudet. Vastatulet teoksessa kritisoidaan tapaa nähdä älykkyys ”taivaalta annettuna lahjana”. Älykkyys halutaan nähdä enemmänkin etuoikeutetun aseman mahdollistamana ja yhteiskunnan antamana sosioekonomisena statuksena. Aiemmin vain varakkailla oli mahdollisuus opiskella. Edelleenkin länsimaissa pystytään kouluttautumaan, mutta kaikkialla maailmassa perusopetukseen ei ole itsestään selvää. Pätevät oikeuttavat itselleen ja muille päteville harvinaiset tehtävät ja tähän perustuvan korkean palkan. Teoksessa myös kuvataan pätevien hallitsevien ylläpitävän tätä rakennettua hallintamallia. Pätevyyden ideologialla Bourdieu jakaa yhteiskunnan karkeasti herroihin ja orjiin. Max Weber kuvaa hallitsevien yhteiskuntaluokkien suorastaan tarvitsevan oman etuoikeutetun aseman teoreettisen oikeutuksen. Tätä kuvataan osuvasti etuoikeuksien teodikeana ja sosiodikeana. (Bourdieu 1999, 65 - 67.)

Bourdieun lähestymistapa on J.P. Roosin (2013) mukaan herättänyt myös kritiikkiä ja Bourdieun kannanotoissa nähdään sosiaalipoliittisia piirteitä. Perinteisesti luokkajako tehdään varallisuuden ja muun sosioekonomisen taustan mukaan. Roos (2013) kuvaa ranskalaisen

Alain Tourainen esittäneen näkemyksen, että Bourdieun poliittinen aktiivisuus hyvinvointivaltion puolesta on ristiriidassa hänen valtioelitistisen teoriansa kanssa. Lisäksi Bourdieu itse intellektuellina nähtiin edustavan enemmänkin valtioneuliittia kuin alaluokkaa. Bourdieu puolusti näkemyksiään korostamalla valtion päättävissä elimissä olevan sekä todellista valtaa pitävä oikea käsi että alistetussa asemassa oleva vasen käsi. Hän näki itsensä taistelevan vasemman käden sorrettujen puolesta. Bourdieun motiiveissa nähdään monessakin kohtaa halu puolustaa heikommassa asemassa olevaa yhteiskuntaluokkaa. Alempi yhteiskuntaluokka näyttäytyy vallankäytön kohteena ja hän halusi tehdä asetelman näkyväksi. Konkreettisia esimerkkejä teorian toimivuudesta on vähän, mutta vastaavasti on koettu, että periaatteellisella tasolla asioiden näkyväksi tekeminen on hyvä asia ja vähentää vääranlaista vallankäyttöä. Näkyväksi tekemisessä on nähty myös ristiriitaa ja haastetta, sillä alistetussa asemassa olevien tietoisuus omasta asemastaan voi itsessään lisätä ahdistusta ja huononmuuden tunnetta. Tämän näkökulman mukaan Bourdieun teoria vain alistaisi entisestään jo alistetussa asemassa olevia. (Bourdieu 1984; Bourdieu 1998, 9; Roos 1991 -2014; Roos 2013, 2 - 3.)

Bourdieun alkuperäisteokselle Distinction 1979 (1984) ei ole vielä tullut korvaavaa vastinetta, vaan tulkinnot teoksesta kuvataan olevan enemmän erilaisia variaatioita ja kompromisseja, joissa koetaan yläluokan kulttuurisen ”hyvän maun” käsitteen joko hajonneen tai laajentuneen. Korkeakulttuurin ei nähdä enää olevan ainoastaan hallitsevan luokan aluetta tai vastaavasti matalakulttuurin kuuluvan alistettuun luokkaan. Yläluokka haluaa paremminkin nähdä itsensä kulttuurin suhteen ”kaikki ruokaisena”. Alistetun luokan kulttuurimaku nähdään taas mielellään yksipuolisempana. Yläluokka on laajentanut omaa makukartaansa ja taustalla nähdään hallintaa; ”*on parempi tuntea tämäkin ympäristö ja olla siellä määrittämässä ja vaikuttamassa hyvän ja huonon maun rajoja*” (Roos 2013, 2 - 3). Ekologinen elinalueteoria selittää tämän niin, että

on hyvä muokata omaa elinaluettaan itselleen parhaiten sopivaksi – vaikka kehnommallakin kulttuuripääomalla. (Bourdieu 1984; Roos 2013, 2 - 3.)

Bourdieun analysoima käsite symbolisen vallan kamppailusta ja legitimistä hyvästä mausta pätee hyvin edelleen. Luokkakäsityksen ytimessä ovat kulttuuristen erojen tuomat elämäntyyli ja käytännöt. Jokaisen pääluokan alla on erilaisia alaluokkia ja alaryhmiä, kuten ”uusi porvaristo” ja ”uusi keskiluokka”. Uudet kuluttajaryhmät voivat halutessaan harjoittaa hedonistista kuluttamisen etiikkaa, joka perustuu mielihyvään ja nautintoon. Elämäntyyli voidaan toteuttaa viimekädessä tuhlaamalla esimerkiksi luotonoton kautta. Uuden keskiluokan myötä kuluttamisesta on tullut uusi elämänmittainen projekti. Aiemmin keskiluokka säästi omaan ja lasten tulevaisuuteen, mutta nyt nautitaan elämästä tässä ja juuri nyt. Tyyli ei suosi mitään erityistä tyyliä, mutta on erittäin tietoinen pinnalla olevista populaarittyyteistä. Bourdieun teorian suurin ongelma on se, mikä monessa lähteessä todettiin, että tutkielma on tehty 1960 - 1970 -luvun ranskalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaiseen mittakaavaan istutettuna se toimii suuntaa antavasti. Väestöstämme löytyy vähän luokkayhteiskunnan ääripäitä. (Bourdieu 1984, 11,15; Leskinen & Soronen 2017, 1 - 6; Tampereen yliopisto 2018.)

Kriittisestä tarkastelusta huolimatta näen Bourdieun teorian olevan hyvä pohja kulttuuriin liittyvien valintojen tarkastelulle, sekä niiden taustalla oleville sosiaalisille tekijöille ja makumieltymyksille. Erilaiset valta-asemat ja niiden läpinäkyväksi tekeminen avaavat uutta ymmärrystä. Suomessa liikkumavara esimerkiksi kouluttautumisen suhteen on hyvä ja maailman tasarvoisin. Niin halutessaan meillä on mahdollisuus mennä lukioon ja jatkaa opintoja tai hakeutua ammatikoulun jälkeen ammattikorkeakouluun ja yliopistoon. Makuteorian mukainen kuvio tuntuu kuitenkin tunnistettavalta ja tutulta. Kouluttautumisen ja

työtehtävien mahdollistama vaikutusvalta lisää valtaa. Bourdieun ajatus soveltuu myös tämän päivän erilaisiin yhteisöihin ja sosiaalisiin konteksteihin.

5.1. DOKSA

Doksa on yhteiskunnan mittakaavassa mitattua itsestäänselvyyttä. Arkista doksa voivat olla perheen sisäiset ja erilaiset vanhemmuuden roolit. Äiti laittaa ”aina” ruokaa, lapset ”aina” leikkii ja isä huoltaa ”aina” autot. Sama ilmiö voidaan nähdä koulutuksessa, kasvatuksessa sekä asioissa, jotka koetaan yhteiskunnan perusrakenteiksi. Doksa on keskustelematonta ja kritiikitöntä suhtautumista ympärillä oleviin asioihin ja maailmaan. Leskinen ym. (2017) kuvaa, että doksan itsestäänselvyydet voidaan kyseenalaistaa kilpailevien diskurssien oikeaoppisuuden ja vääräoppisuuden dilemموjen kautta. Tästä seuraa erilaisten mielipiteiden vuoropuhelu ja väistämättömiä ristiriitoja. Tahot, jotka kokevat itsensä hallituksi - haluavat erilaisuuden tulevan näkyviksi ja vastaavasti valtaa pitävä luokka haluaa pitää kiinni doksasta. (Bourdieu 1984, 111 -112, 159 - 171; Leskinen ym. 2017, 1.)

Arjessa usein vain eletään eteenpäin kyseenalaistamatta vallalla olevia käyttäytymistapoja, sääntöjä ja oletuksia. Jälkikäteen arvioiden tietty toiminta ja käyttäytyminen voi olla vanhanaikaista tai keinotekoisia.

5.2. Distinktio

Distinktiivinen tarkoittaa ”muista erottuvaa” ja tunnusomaista. Erottuaksemme muista tarvitsemme oman maun tuoman distinktiivisen maun ja elämäntyylin. Makumaailman eroavaisuudet voivat näkyä useilla elämän eri osa-alueilla ja valinnat tulisi olla sopusoinnussa oman arvomaailman kanssa. Eroavaisuudet voivat näkyä

asumismuodossa, vaatetuksessa, taiteessa, musiikissa, arvoissa, urheilussa ja ruoassa. Bourdieu asetti vastapareiksi yläluokkaisen ”hyvän maun” sekä rahvaan alaluokkaisen ”huonon maun”. Esimerkiksi yläluokkaisessa tavassa ruokailla painotetaan järjestystä, tapoja, hierarkiaa ja seremoniallisuutta. Rahvaassa tavassa kuvaavaa on vapaamuotoisuus ja helppous. Ravitsevaa ruokaa on paljon ja tilannetta kuvaa parhaiten epämuodollisuus ja nälän tai ruokailun tarpeen tyydyttyminen. Ruokailuun on liittynyt kautta vuosisatojen myös erilaiset vartalo -ja elämäntapaihanteet. Toisinaan on arvostettu pyöreyttä ja toisinaan laihuutta. Historiasta löytyy paljon aikansa merkkihenkilöitä kuvaamaan tietyn ajan kauneusihannetta. Samaan tapaan taiteen ja kulttuurin muodikkuus ”hyvä maku” vaihteli. Elitistinen yläluokka toimi silloinkin suunnannäyttäjänä. (Bourdieu 1984; Leskinen ym. 2017, 2.)

Tänään eletään hyvinvointia korostavassa yhteiskunnassa. Fitness-buumi nosti pintaan uudenlaisen ihanteen, jossa korostuu vahva vartaloihanne. Enenevässä määrin hyvinvointiin on tullut mukaan myös kokonaisvaltainen fyysinen ja psyykinen hyvinvointi. Erilaiset mindfulness, joogatyypit ja pilateksen kaltaiset liikuntamuodot ovat kasvattaneet suosiotaan. Terveellinen ruokailu on korostunut ja ylipäätään ihmisen kokonaisvaltainen terveys ja hyvinvointi. Vastaavat ilmiöt samalla kasvatavat erilaisia kaupallisia verkostoja ympärillään ja luo uusia kenttiä erottautumiseen. (HS 2019.)

Distinktioteoria

Modernin elämän kulutustapoja voidaan tutkia distinktioteorian kautta. Teoria avaa näköalan modernin elämän kuluttajakysymyksiin sekä erilaisten kuluttajasegmenttien ymmärtämiseen. (Leskinen ym. 2017, 1 - 3.)

Olemme vaurastuneet runsaasti verrattain viimeisinä

vuosikymmeninä. Meillä on entistä enemmän varaa toteuttaa itseämme, kuluttaa ja satsata haluamiimme asioihin ja hyödykkeisiin. Aiemmin kuvattu nautintoon perustuva hedonistinen elämäntapa on tehty helpommin saavutettavaksi (Bourdieu 1984, 11,15; Leskinen & Soronen 2017, 1 - 6).

Tämän myötä on syntynyt uusia palvelumuotoja, muotoilua, hyödykkeitä ja tuotteita. Esimerkkinä ”personal trainer”, joka olisi tuntunut kummalliselta ja ylelliseltä ajatukselta vielä 20 vuotta sitten - on nyt arkipäivää. Haluamme nauttia elämästä ja hemmotella itseämme sekä tuottaa mielihyvää (Bourdieu 1984). Tähän vastaa alati kasvava palveluiden sekä hyödykkeiden viidakko. Erilaisten tuotteiden, palveluiden, brändien ja designin markkinat kasvavat koko ajan. Samalla palvelut erikoistuvat, mahdollistaen uusia tapoja erottautua. Mitä tahansa voidaan räätälöidä ja personoida on sitten kyse talopaketista, sohvastasta, autosta tai kauneudenhoidosta. Bourdieu korosti edelläkävijöiden roolia, jotka ottavat haltuun uudet innovaatiot ensimmäisten joukoissa. Edelläkävijöitä hän kuvasi kulttuurieliitiksi. Pian samaa haluavat myös keskiluokkaiset. (Bourdieu 1984; Leskinen ym. 2017.)

Tutkimuksissaan Bourdieu huomioi, kuinka koulutus ja sosiaalinen tausta vaikuttivat eri tavoin kuluttamisen muotoon sekä kulttuuriin käytäntöihin. Hän kiinnitti huomiota tutkittavien tarpeesta erottautua (distinktio) muista lajitovereistaan omalla maullaan ja tyyllillään. Omintakeinen tyyli ei ole ainoastaan tärkeä keino erottautua muista –sillä halutaan myös pönkittää ryhmään kuulumista, joka voi olla myös jonkin pääryhmän alaryhmään kuuluminen. Tänä päivänä kuluttajat ovat erittäin tietoisia hyödykkeiden ja palveluiden merkityksistä, joilla voidaan pönkittää sosiaalista statusta. Karkeasti ajatellen voidaan hankkia tietty tuote, joka rakentaa hyödykkeen omistajasta tai käyttäjästä tiettyä mielikuvaa ja pääomaa. (Bourdieu 1984; Leskinen ym. 2017, 2.)

Erilaiset kentät jakavat toisinaan näkyvästi, mutta joskus myös näkymättömästi yhteiskuntaa sosiaalisen, kulttuurisen ja taloudellisen pääoman mukaan. Kentillä kilpaillaan pääomista (asemasta, varallisuudesta, kasvatuksesta ja koulutuksesta) ja siellä korostuvat erilaiset tavat toimia. Aikanaan kännykkä oli eliitin tavaramerkki ja se sai näkyä sekä kuulua. Nyt kännyköitä on kaikilla. Yleistymisen myötä yläluokka reagoi asiaan ja Leskinen ja Soronen (2017) kuvaavat teoksessaan eliitin alkaneen luoda hienostuneita käyttäytymismooodeja erottuakseen ”taviskansasta”. Äänestä puhumista kännykkään alettiin pitämään moukkamaisena. Samaan tapaan kännykän mahdollistama ”aina tavoitettavissa” – alettiin kokea alisteisena, muiden hallinnan alla olevana elämisen muotona. Kuluttajakäyttäytymistä voidaan tutkia tarkemmin erilaisten ranking -listojen avulla (Leskinen ym. 2017, 3; Roos 2013.)

Globalisaation ja sosiaalisen median myötä rajat ovat häivyntyneet. Voimme reaaliajassa nähdä vaikkapa australialaisen designstudion uutuudet tai osallistua virtuaalisesti eripuolilla maailmaa järjestettäviin luentoihin. Vähintäänkin sosiaalisen median kanavat välittävät tiivistetyn koosteen uutuuksista ja uusista trendeistä. Eliitti ja keskiluokka voivat tavoitella tänään helpommin samoja asioita. Sosiaalinen maailma tarjoaa runsain määrin inspiraatioita. Omien kenttensä julkisuuden henkilöitä seuraa valtavat ihmismäärät. Tiedämme paljon tarinoita, kuinka jokin tietty hyödyke myytiin loppuun, kun se nähtiin nimekkään henkilön käytössä. Sosiaalisen median maailma on avannut aivan uudet kentät, markkinat ja mainostamisen kanavat.

5.3. Pääoma, habitus ja kentät

Elämäntapa ja arvot ovat habituksen ja tyylin peruskivi, jossa yhdistyvät näkymättömistä pääperiaatteista

koostuva elämäntavan perusta ja kulttuuri. Habitus näkyy asenteissa, käyttäytymisessä, arvomaailmassa, tavoissa, tyyliässä, maussa ja jopa puhetyyliässä. Jossain määrin nämä piirteet muuttuvat ja muovautuvat elämän aikana. Opiskelu, työtehtävät, perhe ja kaikkalainen elämän kokemus ja sosiaalinen ympäristö muovaavat meistä ainutlaatuisen yksilön. Voimme myös yrittää kehittää ja tavoitella tietynlaista habitusta. Määrättyihin peruseriaatteisiin kiteytyy kokonaisuudessaan tapaa elää ja olla ja joka määrittää sosiaalisen identiteetin, sekä sen - mihin ryhmään kuulumme. (Leskinen ym. 2017, 2.)

Kenttien toimintaan tarvittu pääoma nähdään voimavarana, jolla on jokin suhde tai ominaisuus. Pääosissa ovat symbolinen asema sekä talous. Bourdieu käyttää vertauskuvana perus- ja tiedekirjallisuutta. Peruskirjailijaksi ei aseteta samoja mittareita kuin esimerkiksi tieteellisille julkaisuille. Päästääkseen julkaisemaan tieteellisen artikkelin täytyy olla jo hankittuna tietty pääoma, osaamisen taso, tieto ja taito. Pääoman arvo voi vaihdella samaan tapaan kuin pörssikurssit. (Leskinen ym. 2017, 2: Roos 2013, 1-3.) Joskus onnekas sattuma voi nostaa jonkun arvoa moninkertaiseksi. Se voi olla kulttuurikilpailun voittaminen tai jokin onnistuminen, joka nostaa pääomaa.

Merkityksellistäminen on sosiaalinen prosessi ja tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Merkitys voi syntyä tietoisien prosessin kautta ja tapahtua joskus myös sattumalta. (Kettunen 2013, 45, 59.) Aiemmin tuntemattoman hyödykkeen arvo voi nousta julkisuuden tuoman arvottamisen myötä laajemminkin tavoitelluksi pääomaksi. Sisustusarkkitehtina omaa tyyliä voidaan merkityksellistää ja rakentaa tiettyyn suuntaan esimerkiksi erikoistumalla tietynlaisiin projekteihin. Kestävän kehityksen arvomaailma voi olla yksi suunta, johon halutaan lähteä määrätietoisesti suuntautumaan (KUVA 4, s.24).

Distinktio ja distinktioteoria kappaleissa todettiin

KUVA 4. Kestävä kehitys koostuu vihreistä valinnoista. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

ihmisen sisäsyntyisen tarpeen makuun ja erottautumiseen. (Leskinen ym. 2017, 2 - 3.) Tietty ihmisryhmä hakee koko ajan etujoukoissa uusia ideoita ja innovaatioita erottuakseen muista. Pääoman kasvu palvelee useimpien molempiin suuntiin. Tiedämme julkisuudesta henkilöitä, jotka toimivat tänä päivänä sosiaalisen median ”mannekiineina ja kasvoina” eri brändeille. Brändi tai yritys saa myytyä tuotteitaan ja näkyvyyttä ”arvon nousua”. Mainostaja saa korvauksen ja kasvavan sosiaalisen verkoston, joka taas avaa uusia ovia.

On jopa hämmentävää nähdä, kuinka elämän kaikilla osa-alueilla toimii monenkirjavat pääomien ja kenttien verkostot ja joissa Bourdieun teorian mukaan olemme mukana – halusimme tai emme. Kuvaava esimerkki on formulapiireistä tunnetun Kimi Räikkösen ja yhteistyökumppaneiden julkaisema haikurunoteos, joka puhutti niin moottori – kuin kulttuurikansaa syksyllä 2018 (HS 2018). Haiku on japanilainen kolmisäikeinen, pelkistetty runo, jossa näkyy luonto, kaksi mielikuvaa ja leikkaava sana. Haiut tavutetaan suhteessa 5 - 7 - 5. Runoissa on yleensä 17 tavua. (Tieteentermipankki 2018.) Kimin julkaisussa voidaan nähdä useiden uusien merkitysten valtauksia sekä kenttien että pääoman uudelleen arvottamista. Moottoriurheilijan kohahduttava ristiriitaisuus ja uusi aluevaltaus runous herätti takuuvarmaa huomiota. Samalla formulamaailma ja formulakuski nosti itsensä uudella tapaa näkyväksi.

Kiianlinna (2018) selittää kulttuurin ja taiteen tarpeen kuuluvan evoluutioestetiikkaan ja olevan universaali, lajityyppillinen ja kognitiivinen piirre, jonka juuret yltävät ihmiskunnan alkuhistoriaan. Taiteen ja kulttuurin avulla on haluttu aina erottautua, välittää ja tulkita. Mitä nimekkäämpi, harvinaisempi ja kalliimpi kulttuurinen teos - sitä suurempi on teoksen arvo. (Kiianlinna 2018, 20.) Tieteessä ja taiteessa sekä kaikilla aloilla löytyy uurastajia, jotka eivät ehkä koskaan saa tekemästään työstä minäänlaista ”ansiomititalia”. Vastaavasti aiemman esimerkin

mukaan, formulakuski voi saada jo yhdessä päivässä ansion ja kansainvälisen tunnettavuuden, kun olosuhteet ovat suotuisat. Menestykseen ja erottautumiseen tarvitaan myös onnekkaita sattumia ja sosiaalisia verkostoja.

Bourdieun teorian mukainen kaavio tuo esille toiminnan kentät, pääomien koostumuksen ja habituksen (KUVIO 2, s.26). Pääoma voi kasvaa monen onnekkaan sattuman summasta, mutta myös luhistua epäonnekkaiden sattumien, kuten laman ja konkurssin myötä. (Bourdieu 1984; 1998; 1999.)

Samalla voidaan nähdä, kuinka haavoittuva kenttä on. Olemme saaneet lukea uutisista henkilöistä, jotka ovat joutuneet luopumaan tehtävistään inhimillisesti ajateltuna mitättömistä syistä. Myös sosiaalinen ympäristö voi muuttua toiseen maahan tai paikkakunnalle muutettaessa. Ehkä juuri tietynlaisen haurauden läsnäolo tekee kaikesta kovin haavoittuvaisen ja antaa näkymättömän oikeutuksen olemassa olevan säilyttämiseen kaikin mahdollisin keinoin.

KUVIO 2. Bourdieun teoriaan sisältyy oleellisena kentät, habitus ja pääoma.(Bourdieu 1984).

5.4. Maku ja esteettiset skeemat

Maku määrittelee, miten meidät hahmotetaan ja luokitetaan ympäröivässä yhteiskunnassa ja samalla oma makumme määrittää sen, miten me luokittelemme muita. Ylemmät luokat ovat pyrkineet läpi historian erottautumaan hyvällä maullaan alemmista yhteiskuntaluokista. Ihmisillä on sisäänrakennettu tarve kuulua tiettyyn, oman arvomaailman mukaiseen sosiaaliseen ryhmään. Haemme samanaikaisesti keinoja erottautua ja yksilöityä. Bourdieun makuteorian peruskäsitteisiin kuuluu jaottelu kolmeen yhteiskuntaluokkaan; taloudelliseen ja kulttuurilliseen yläluokkaan, keskiluokkaan sekä työväestöön. (Bourdieu 1984, 15.)

Makumieltymykset tulevat hyvin lähelle niin taiteen, kulttuurin kuin arkkitehtuurinkin aloilla. Tutustumme mielellään inspiroiviin luomuksiin, hyödykkeisiin ja materiaaleihin ja käymme sisäistä vuoropuhelua – sopiiko tämä hyödyke omaan tai asiakkaan makuun, elämäntyyliin ja habitukseen. Samalla rakennamme omaa sisäistä makumaailmaa haluamaamme suuntaan.

Teoriamallissa vastakkaisina makuina nähdään yläluokainen tapa ja rahvas tyyli. Yläluokka nähdään tahona, joka määrittää yhteiskunnan mittakaavassa kulttuurisen ”legitiimin” hyvän maun ja korkealaatuisen estetiikan rajan. Keskiluokka seuraa ylemmän luokan valintoja ja nähdään tavoittelemassa yläluokkaan kuuluvaa estetiikkaa, pelisääntöjä ja käytänteitä. Työväenluokka pitää itsensä pääsääntöisesti kulttuurisen valtataistelun ulkopuolella ja tekee välttämättömimmät valinnat. Arki kuluu elämisen välttämättömyyksien kanssa. Työväenluokka nähdään vallankäytön kohteena, jota vasten peilataan oma ylemmän luokan onnistuminen. Bourdieu toteaa, että parempiosaiset tarvitsevat huonompiosaisia oman onnistumisensa peilaamiseen. Tiettyyn makuun pääseminen nostaa näkymätöntä sijoitusta uudelle tasolle, joka

mahdollistaa sosiaalistumisen haluttuun yhteiskuntakerrokseen. Kulttuurinen maku nähdään hyvänä investointikohteena, johon kannattaa investoida. (Bourdieu. 1984, 15; Leskinen ym. 2017, 1.)

Ylempi eliitti nähdään hakevan erottautumista alemmasta luokasta tarvittaessa tuhlaamisen kautta. Erilaiset merkkituotteet ja brändit vetoavat omaa pääomaa korostavaan puoleen. Vastaavasti yhteiskunnan alemmalla tasolla olevat pyrkivät samaistumaan ylempiin luokkiin jäljittelemällä heidän elämäntyyliään. Bourdieu keskittyy tarkastelemaan ilmiötä hienotunteisemmin. Thorstein Veblen kerrotaan todenneen ”*Joutilaan luokka*” (1989) teoksessaan ”kerskakulutuksesta”, joka on taloudellista valtaa ja varakkuutta osoittavaa kuluttamista. Vaurauden kasvaessa saavutetaan uusi taso, johon ollaan tyytyväisiä hetken. Pian erottautumisessa ja varallisuudessa aletaan kuitenkin kurotella jo seuraavalle tasolle. Näin syntyy loputon kehä. (Bourdieu 1984; Leskinen ym. 2017; Roos 2013; Veblen 2002, 9 - 10, 31.)

Bourdieu piti omaa analyysiään erillään Euroopassa yleisesti käytetystä estetiikan käsityksestä. Bourdieun (1984) Distinction -teoksen teoria on nähty jonkinlaisena kritiikkinä Kantin (1790) ”*Arvostelukyvyn kritiikki*” teosta kohtaan. Kantin teos ottaa kantaa subjektiiviseen kauneuden kokemiseen. Hän pyrki etsimään jo 1700-luvun lopulla universaalisti toimivia kauneuden ja estetiikan hyväksi havaittuja käsitteitä. Leskinen ja Soronen (2017) toteaa artikkelissaan, ettei hän kuitenkaan onnistunut pyrkimyksessään, sillä mm. kulttuuriset, historialliset, ilmastolliset tekijät luovat niin paljon muuttuvia tekijöitä. (Gronow 1995, 108 - 109; Kant 1790; Leskinen ym. 2017, 1.)

Makumieltymykset muuttuvat ja elävät joskus hyvinkin ennustamatonta omaa elämäänsä. Lähteessä todetaan kenttien alaryhmistä löytyvän yksittäisiä ryhmiä, jotka edelleen arvostavat korkealle klassista Vivaldin

KUVA 5. Connel Coffee Sogetsu Kaikan, Tokio. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

musiikkia, joka oli joskus hyvän maun esikuva (Leskinen ym. 2017, 2).

Tyylihuonekaluilla sisustetut kodit, koristeellisuus ja vastaavat romanttiset piirteet olivat muodissa 1800-luvulla ja vielä 1900-luvun alussa. Sisustusmaku kehittyi pitkälti niiden vaikutteiden varassa, joita saatiin vieraillemalla julkisissa rakennuksissa, kartanoissa ja pappiloissa. Edelleen saamme vaikutteita tutustuessamme uusiin kulttuureihin ja tyyliin (KUVA 5, s. 28). Internet ja älytekniikka ovat avanneet uudet mahdollisuudet ja voimme reaaliajassa inspiroitua puolin ja toisin eripuolilta maailmaa kimpoavista ideoista. Tunnemme entistä laajemmin kansainvälisiä vaikuttajia ja joita voimme seurata sosiaalisen median välityksellä.

Modernismin myötä tyyli kehittyi minimalistisempaan ja modernimpaan suuntaan. Tänäpäin liian tyylitelty sisustus voidaan nähdä vanhanaikaisena. Kodin sisustuksessa näkyi 90-luvulla antiikkihuonekalujen keräilyaika. Raskas antiikkisenkkinen kelpasi taas uuteen kotiin ja alettiin rohkeasti yhdistää vanhaa ja uutta. Trendien huipulla kohoa juuri nyt moderni ja skandinaavinen tyyli. Modernistisen ajan vintage-kalusteet ovat suosittuja. Pitkän mustavalkoisen kauden jälkeen sisustetaan jälleen väreillä ja kuoseilla. Muodin virtausten mukaan eilen epämuodikas voi olla huomisen trendi. Ilmiö on toistunut kautta historian, sillä seuraavat sukupolvet haluavat erottautua ja tuoda uusia tuulia. Samaan tapaan myös arkkitehtuurissa nähdään oman aikakautensa kädenjälki. Jälkeenpäin voimme analysoida muotivirtauksia ja nimetä tyypilliset piirteet. Historia osuudessa tutustun ajan ilmiöihin tarkemmin ja kuinka vaikutteet kulkeutuivat silloiseen arkeen.

Gerhard Schulze (2005) määrittä esteettiset skeemat avaamaan kulutuskäyttäytymistä. Lähes kaikesta on mahdollista luoda elämyksellistä kolmen perusskeeman mukaan, joita ovat korkeakulttuuri-, triviaali- ja jänniteskeema

(KAAVIO 3, s. 30). Bourdieun teoriaa mukaillen kolme perusskeemaa ovat kulttuurimaun eri tasoja. Alimmalla tasolla on jänniteskeema, johon kuuluvat jännityselokuvat, rockmusiikki, elokuvat ja ravintolassa syöminen. Keskimmäistä tasoa kuvataan triviaaliskeemana, johon liittyy iskelmät, TV-visailut ja lääkäriromaanit. Ylimpänä ja korkeimpana hierarkiassa on korkeakulttuuri, johon mielletään klassinen musiikki, museokäynnit, hyvä kirjallisuus sekä tieteiskirjallisuus. Kategoriat myös sivuavat ja liikkuvat luontaisesti toistensa lomitse, joka samalla vapauttaa skeemojen tulkintaa. (Leskinen ja Soronen 2017, 3. Urponen 2011, 28, 35; Schulze 2005.)

Aiemmin todettiin yläluokan laajentaneen makukartaansa populaarikulttuurin puolelle. Samalla päivittyi mielikuva kaikkiruokaisesta mausta yläluokan suhteen. Alimman tason skeeman toimijat nähdään tässäkin yksipuolisimpana, joille riittää yksinkertainen tarjonta. Makutietoisuuden lisääntyessä, myös laatu-tietoisuus on kasvanut ja ollaan erityisen tietoisia hyödykkeiden herättämistä mielikuvista. Laadukkaan hyödykkeen kautta välitämme signaaleja fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Eliitti toimii edelleen suunnannäyttäjänä, joita keskiluokka seuraa perässä. Sosiaalisen median myötä on syntynyt uusia suunnannäyttäjiä, jotka toimivat tämän päivän ”eliittiryhminä” ja edelläkävijöinä. Julkisuuden henkilöt ovat myös aikansa suunnannäyttäjiä ja jokaisella alalla on ansioituneita henkilöitä, joita mielellään seurataan ja pidetään esikuvina. (Roos 2013, 2 - 3.)

KUVIO 3. Schulzen skeemat (Schulze 2005, 163; Leskinen, Soronen 2017, 3) .

Esteettiset skeemat

Leskinen ja Soronen (2017) kuvaavat perus skeemojen korostuvan eri miljöissä eri tavoin. He viittaavat Gergsin (2003) tutkimukseen, jossa yritykset suurempine sosiaalisine pääomineen – menestyivät paremmin kuin ne, joiden sosiaalinen pääoma oli pieni. Sosiaalinen pääoma voi olla yritysjohdon sosiaalisia verkostoja, sillä he luovat parhaimmillaan onnistuneita suhteita taloudellisiin kontakteihin sekä poliittisiin että hallinnollisiin tahoihin. Schulzen (2005) määrittämät esteettiset skeemat avaavat korkeakulttuuri-, triviaali- ja jänniteskeeman kautta viitekehyksen kulutuskäyttäytymisen tarkempaan tarkasteluun (KUVIO 3, s. 30). Kuluttajat elävät arkeaan omassa sosiaalisessa ympäristössään. Schulze jakaa kulutuskäyttäytymisen viiteen miljööseen (KUVIO 4, s. 32). Tasomiljöö tavoittelee arvostusta, integraatiomiljöö tarvetta sovinnaisuuteen, harmoniamiljöö turvallisuutta ja itsetoteutusmiljöö kuvastaa itsetoteutukseen pyrkimistä. Viihdemiljöö kuvastaa stimulaatioon pyrkimisen tarvetta. (Gergs 2003; Leskinen ym. 2017, 3-4; Schulze 2005, 163.)

Mitä enemmän kentän pääomaa, sitä suurempi ”ääni” yhteiskunnassa. Ihmiset kamppailevat hallinnasta, säännöistä, arvotetuista panoksista ja sijoituksista. Panoksia ja sijoituksia voivat olla edellä mainitut taloudelliset tekijät, koulutus, oppineisuus, työ, asuminen, kasvatus sekä kulttuuriset hyödykkeet. Kaikki toiminnot, jotka nostavat omaa ”sijoitusta” kentän näkymättömällä ”ranking-listalla” ovat yksilön pääomaa. (Roos 2013, 1-13.)

Tutkimuksessa olen jo tuonut esille internetin ja sosiaalisen median vaikutukset, jotka kasvattavat suosiotaan koko ajan. Suosituimmilla web-sivuilla tai profileilla saattaa olla lukuisia seuraajia. Uskolliset seuraajat ovat ikään kuin ”asiakaskunta” tai ”fanilauma”, jotka seuraavat esikuvan tai kiinnostuksen kohteensa jokaista liikettä ja valintaa. Suosituilla sosiaalisen median persoonilla on myös

paljon valtaa. He liikuttavat isoja massoja käyttämiensä tuotteiden, oman habituksen ja käytöstapojensa myötä. Sosiaalinen maailma on myös armoton. Toisinaan suosittu persoonat ovat joutuneet suurennuslasin alle esimerkiksi kuvamanipulaatioiden vuoksi. Negatiivisetkin asiat voivat parhaimmillaan lisätä seuraajien määrää, sillä osaa ihmisistä kiinnostaa henkilöt, joiden ympärillä sattuu ja tapahtuu. Pikkuhiljaa myös heistä voi tulla vakiintuneita ”seuraajia”. Runsaan verkoston keränneestä voi puolestaan tulla julkkis tai julkkiksesta voi tulla sosiaalisen maailman kirkas tähti. Eri aloilla tiedetään olevan ihan tavallisia ihmisiä, jotka laadukkaiden postausten ja kuvien myötä sekä verkostoitumisen avulla ovat nousseet suureen suosioon. Näin kenestä tahansa voi tulla suunnannäyttäjä ja edelläkävijä.

Bourdieuun näkemys on mielestäni yllättänyt toimivuu-dellaan ja aikaa kestäväillä huomioilla. Vaikka makumieltymysten mittaamisen kontekstit vaihtuvat, Bourdieun teoria antaa mielenkiintoisen pohjan makumieltymyk-siin liittyvien aiheiden tarkastelulle.

KUVIO 4. Kulutuskäyttäytymisen viisi miljööä (Schulze 2005; Leskinen, Soronen 2017, 3).

6. KESTÄVÄ KEHITYS

Kestävä kehitys on toimia ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen puolesta. Kestävän kehityksen aihe avattiin ensimmäisen kerran YK:n Brundtlandin komissiossa 1987 ja määriteltiin seuraavasti. ”*Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet*” (KUVA 6, s. 37) (Kestävä kehitys 2018). Kestävä kehitys jaetaan neljään toimintaperiaatteeseen: ekologiseen kestävyYTEEN, taloudelliseen kestävyYTEEN, sosiaaliseen kestävyYTEEN ja kulttuuriseen kestävyYTEEN. Aiheen rajaamiseksi raja on sosiaalisen, taloudellisen sekä ihmisoikeudet tarkastelun ulkopuolelle ja tarkastelen yleisluontoisesti kulttuurista ja ekologista kestävyYttä. Ympäristöministeriöllä on omat sivut, jossa ympäristö -valikon alta löytyy tarkempaa tietoa kestävästä kehityksestä. Sivuilta voi seurata aiheeseen liittyviä yhteiskunnallisia päätöksiä ja miten tämänhetkinen lainsäädäntö on reagoinut kestävämpiin arvoihin. Nykyinen hallitus on ottanut ensimmäisten joukoissa budjettiesitykseen mukaan kestävä kehityksen toteutumisen eri hallinnonaloilla. Verovaroja pyritään entistä paremmin ohjaamaan tavoitteiden edistämiseen. (Kestävä kehitys 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Ilmasto on seurattu Suomessa ja maailmalla jo 1850-luvulta lähtien. Tarkempaa ilmaston seurantaa on Suomessa tehty 1960-luvulta alkaen. Ilmaston seurantaa hyödyntämällä ollaan voitu yrittää tulkita ja ennakoita myös tulevaisuuden ilmaston ja sään muutoksia. (Ilmatieteenlaitos 2019.)

Arto O. Salonen (2010) toteaa väitöksessään ihmisellä olevan merkittävä asema edistää ja ehkäistä kestävä

kehitystä. Ihminen on osa biosfääriä ja täysin riippuvainen ekosysteemin toimivuudesta. Vastaavasti muu elämä ei niinkään ole riippuvainen ihmisestä. Salonen kuvaa ihmisellä olevan vastuu kestävästä kehityksestä sen vallan perusteella, mikä ihmisellä on suhteessa ympäröivään luontoon, eläimiin, kasveihin ja ekosysteemiin. Vastuun kanton tarviataan eettistä ajattelua ja moraalia niin omasta kulttuurista, ihmisyydestä kuin koko planeetan toiminnasta. WWF toteaa ilmastonmuutoksen olevan yksi suurimpia maailmanlaajuisia kriisejä. (Gert 2004, 30-31; Ekoboxi 2019; Salonen 2010, 20; WWF 2019.)

Globaaliin vastuuseen kuuluu vastuunkanto myös oman kotimaan rajojen ulkopuolella. Meidän tulee sopeuttaa toimintaamme niin, että luonto kestäisi kuormituksen väestönkasvusta huolimatta. Globaali maailma koostuu yksilöistä, jossa jokainen voi omilla kestäville valinnoillaan ja toimillaan rakentaa ja vaikuttaa. (Kestävä kehitys 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Ekologinen kestävyys koostuu useasta periaatteesta, kuten biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin säilyttämisestä, jolla pyritään suuntaamaan toimia niin, että luonnon kestävyys huomioidaan. Kansainvälinen yhteistyö ja varovaisuusperiaate ovat tärkeitä ohjenuoria. Vaikkei vielä olisikaan olemassa tieteellistä näyttöä jonkin toimen haitallisuudesta, pyritään mahdollinen haitta ja sen syntyminen jo ennakoon estämään - riskien, haittojen sekä kustannusarvioinnin jälkeen. Haittojen aiheuttajan tulee myös osallistua kustannustalkoisiin. (Kestävä kehitys 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Taloudellinen kestävyys tähtää olemassa olevan varallisuuden säilyttämiseen ja talouden kasvuun ilman

velkaantumista. Kestävä talous auttaa vahvemmin kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. (Kestävä kehitys 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys on edistäviä toimia sekä huomioita kansalaisten perushyvinvoinnin, taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen eteen. Hyvinvointi pyritään takaamaan tuleville sukupolville niin, että huomioidaan väestönkasvu, köyhyys, ruoka –ja terveydenhuolto, sukupuolten välinen tasa-arvo sekä koulutus. (Kestävä kehitys 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Gro Harlem Burtland määrittä (1987) Kestävän kehityksen ”**kehitykseksi, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa**” (YM 2018). Professori Pertti Malaskan (1994/1995) työryhmä kiteytti ajatuksen: ”**Kestävä kehitys on jatkuvaa, ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet**” (YM 2018). Keskeistä on kolme ulottuvuutta, ympäristötaloudellinen, yhteiskunnallinen ja kulttuurinen (talous alistettu ekologiselle kestävyydelle) ja jossa korostetaan ihmisen inhimillisesti, eettisesti ja henkisesti uudistuvaa kehitystä. Maailmanpankin pääjohtaja Ismail Serageld totesi (1998) ”**kestävän kehityksen tarkoittavan sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon mahdollisuuksia kuin mitä meillä itsellä on ollut ja mieluummin jopa enemmän**” (YM 2018). Mahdollisuudet ovat vaurautta, pääomaa ja jotka voidaan jakaa neljään alueeseen: inhimilliseen pääomaan, fyysiseen pääomaan, sosiaaliseen pääomaan ja luontopääomaan. (Kestävä kehitys 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Kulttuurisen kestävän kehityksen periaate edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia, vahvistaa kulttuurista identiteettiä, säilyttää, kehittää sekä lisää eri kulttuurien tuntemusta ja niiden arvostamista. Kulttuuriperinnön ominaispiirteitä, kuten kulttuurihistoriallisia rakennuksia, maisemia

ja kansanperinteitä tulee vaalia. YK:n koulutuksen, kulttuurin ja tieteen erityisjärjestö UNESCO pyrkii säilyttämään maailman kulttuuriperintöä ja luo kansojen välistä yhteistyötä, solidaarisuutta huumaniin arvojen pohjalta. Perintö voi olla aineellista tai aineetonta. Kulttuurin määritelmä hyväksyy erilaisuuden ja mukautuu ihmisten ja ympäristön mukaan. Museovirasto on kulttuuriperinnön asiantuntija, joka kartuttaa, hoivaa, esittelee sekä arkeologista että kulttuurihistoriallista kansallisomaisuutta. Tehtävänä on myös tallentaa, tuottaa ja välittää tietoa eteenpäin. (Museovirasto 2018; YK-liitto 2018.)

Unescon neljä keskeistä osa-aluetta ovat:

- koulutus; perus ihmisoikeus ja edellytys kehittymiselle
- kulttuurien välinen ymmärrys; maailmanperintö verkostolla vaalitaan erityisen arvokkaita, suojeltavia kohteita
- tieteellinen yhteistyö; yhteneväisyyden vahvistaminen ja ennaltaehkäisy luonnonkatastrofien kohdalla
- ilmaisuvapauden turvaaminen; sanan- ja mielipiteen vapaus. (YK-liitto 2018.)

YK-liitto (2018) määrittää ekologisen kestävän kehityksen päämäärälle tavoitteeksi turvata maapallon säilyminen elinkelpoisena tuleville sukupolville, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemin toimivuuden säilyttämisen (YK-liitto 2018). Liiallinen energian kulutus, luonnonvarojen tuhlaaminen ja luonnon saastuttaminen rasittaa maapallon elinkelpoisuutta, biologista monimuotoisuutta sekä ekosysteemiä. YK:n lähteessä kerrotaan viimeisen 50 vuoden aikana luontoon kohdistuvan rasituksen kolminkertaistuneen. Näiden laskelmien mukaan tarvitsisimme v. 2020 mennessä 1.7 maapalloa, jotta voisimme turvata kuormituksen kasvun. Kuormituksen suurimpana haasteena nähdään väestön- ja kulutusmielitymysten kasvun. (YK-liitto 2018.)

Ekologisille tuotteille on olemassa erilaisia sertifikaatteja ja standardeja, joilla pyritään turvaamaan tuotteen tai

hyödykkeen ekologisuus (KUVIO 5, s. 35). Suosimalla sertifioituja ja standardoituja tuotteita pyritään yksilötasolla varmistamaan, että toimintamme on kestävää kehitystä kunnioittavaa ja ekologisia arvoja tukevaa. Tällaisia merkintöjä ovat esimerkiksi PEFC (valvoo puun alkuperäketjun hallintaa), Euroopan ympäristömerkki EU-kukka, OEKE-tex (valvoo ettei tuotteessa ole haitallisia kemikaaleja, torjunta-aineita, raskasmetalleja, tai formaldehydijäämiä). Ekohyödykkeille on luotu myös omia sertifikaatteja, jotka ovat riippumattomien tahojen mitatareita. WWF suosittelee muutamia sertifikaatteja, kuten FSC-sertifikaatti (Forest Stewardship Council), jossa kansainvälinen metsänhoidon organisaatio antaa takuun kestävästi tuotetusta puusta ja paperista. Alasertifikaatteina voi lisäksi saada FSC100%, FSCMix ja FSC Kierrätetty merkinnät. RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) on kestävän kehityksen palmuöljyn kriteerit täyttävä sertifikaatti, joka pitää huolen vastuullisesta tuotannosta sademetsissä. Sademetsät eivät tuhoudu, vaan uusiutuvat oikeassa suhteessa. Palmuöljyä löytyy puhdistusaineista, kosmetiikasta ja elintarvikkeista. Joutsenmerkki myöntää tunnuksensa vain RSPO sertifioituille tuotteille. Joutsenmerkki on pohjoismainen ympäristömerkki, joka kertoo puolueettomasti tuotteen ja palvelun ympäristöystävällisyydestä (Vanttinen 2010). Lisäksi mainitakoon avainlippumerkki, Reilun kaupan tuotteet sekä Allergiatunnus. Erilaisilla ISO –sertifioinneilla, kuten ISO-14001–standardilla voidaan osoittaa ympäristöasioiden olevan asianmukaisia ja ISO -50001 –standardi valvoo ja edistää energiankulutusta. (Vanttinen 2010; WWF; Safkanet; Joutsenmerkki; Dnvg; Oeko-tex 2018.)

Erilaisilla direktiiveillä asetetaan tuotteille ekovaatimuksia ja ohjataan kuluttajia valitsemaan ekologisempia tuotteita. Tällaisia direktiivejä ovat esimerkiksi ekosunnittelu- eli ecodesign-direktiivi (2009/125/EU/) ja energiamerkintä-direktiivi (2010/30/EU). Suomessa ekosunnittelua ja ekomerkintöjen toteutumista valvoo Tukes (Turvatekniikan keskus). (Ympäristöministeriö 2013.)

KUVIO 5. Esimerkkejä standardeista, sertifikaateista ja ympäristömerkeistä.

Tietoa ekologisuudesta ja kestävästä kehityksestä on runsaasti saatavilla. On kehitetty erilaisia mittareita, joilla kuormittumista ja kulutusta voidaan seurata. Luonnonsuojeluliitto tiivistää materiaaalivirran kuvaa-
van kaikkea luonnonvaraa, jota ihminen ottaa luonnosta. Luonnosta otettu palautuu aikanaan jossain vaiheessa takaisin luontoon. Ekologinen selkäreppu kuvaa kiloissa materiaalmäärää, mikä vaaditaan tietyn hyödykkeen tuottamiseen (SLL 2018). Tuottamisen lisäksi lasketaan käyttö, tuottaminen ja kuljetus. Kaikilla palveluilla, tuotteilla ja hyödykkeillä on kannettavanaan näkymätön taakka. Tähän ei lasketa hyödykkeen omaa fyysistä painoa mukaan. (Koskinen 2001, 35 - 39; Schmidt-Bleek 2000; Suomen luonnonsuojeluliitto SLL 2018.)

Friedrich Schmidt-Bleek ja Ernst Ulrich von Weizsäcker kehittivät MIPS-menetelmän, joka on ekologista kuluttavuutta mittaava menetelmä. Heille myönnettiin ekologisen selkärepun käsitteen kehittämistä, että MIPS-menetelmästä vuonna 2001 japanilainen Takeda World Environment Award palkinto. MIPS-menetelmä (Material Input per Service Unit) mittaa millaisen materiaalipanoksen tietyn hyödykkeen tuottaminen vaatii. Menetelmässä myös tuotteen tai hyödykkeen paino lasketaan mukaan ja sillä arvioidaan, kuinka paljon luonnonvarojen kulutetaan/hyödyke (M = material, I = Input, P = Per, S = Service). Näin laskemalla saadaan kattava arvio tuotteen kuormittavuudesta. Tuotteen koko elinkaari tulee varmistaa. Tuotteen valmistus voi olla ekologista ja esimerkiksi kierätettynä valmistettua, mutta jos käyttö ja/tai palvelusuo-
rite on luontoa kuormittavaa - tuotteen ekologisuus kärsii. MI = on koko elinkaaren aikana aiheutunut kulutus. S = kuvaa palvelusuoritetta eli hyödykkeen antamaa hyötyä (pesu, remontti, muutos ym. kuluja). MIPS laskelman laskusuunta kuvaa luonnonvarojen tuottavuuden kasvua. Vastaavasti MIPS laskelman nousu kuvaa luonnonvarojen ehtymistä (Materiaalipanos / Materiaalisuorite). (Dodo 2001; Koskinen 2001, 35 - 39; Schmidt-Bleek 2000; SLL 2018.)

MIPS -luokat jaetaan yleisesti viiteen osa-alueeseen. Abioottiset luonnonvarat (uusiutumattomat) ovat elottoman luonnon uusiutumattomia luonnonvaroja ja energiavaroja. Bioottiset luonnonvarat (uusiutuvat), kuten puuvilla T-paidassa on bioottinen materiaali. Vesi luonnonvarassa huomioidaan kaikki ihmisten toimet veden kulutuksessa ja veden luonnollisessa kiertokulussa. Ilma luonnonvarana (kemiallisesti tai fysikaalisesti) on poltettua tai muutettua ilmaa eli poltetun hapen määrää sillä poltetusta hapestä syntyy hiilidioksidia. Maa- ja metsätaloudessa siirretty maaperä luonnonvarana on eroosiossa kulunutta maaperää ja viljelyssä syvimmin käännettyä maaperää. (Koskinen 2001, 35 - 39; Schmidt-Bleek 2000; SLL 2018.)

MIPS-tekniikkaan voi perehtyä tarkemmin Schmidt-Bleekin (1998) teoksessa. Luonnonsuojeluliiton sivuilta löytyy laskentamallit esimerkiksi taloMIPSille, kotiMIPSille sekä tavaraMIPSille. Aiheeseen liittyen on tehty myös tutkielmia ja kulutuskäyttäytymisen kyselyjä. Kodin tavaroihin ja asumiseen liittyvää esimerkkiä kulutusseurannasta voi tarkastella lähemmin liitteinä olevista taulukoista. (LIITTEET 1-5, s. 108). (Koskinen 2001, 35 - 39; Schmidt-Bleek 2000; SLL 2018.)

Kestävästä kehityksestä ja kuluttamisesta on puhuttu jo 1900-luvun alussa. Ilmastoa on seurattu 1800-luvulta alkaen. Hicks (1939) määritteli v. 1930-luvulla hyväksi tasoksi sen, että kuluttamisen määrä pitäytyy samana myös seuraavalla viikolla (Salonen 2010, 33). Tuoreimpien raporttien mukaan emme ole tähän pystyneet. YK:n arvion mukaan ”*Yksi kestävä kehityksen ja ekologisuuden kuormituksen haasteista (väestönkasvun lisäksi) on kulutusmielty-
mysten kasvu*”. (Hicks 1939; Salonen 2010; YK-liitto 2018.)

Kuluttamiseen tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota nyt ja tulevaisuudessa. Uutta tulisi hankkia todelliseen tarpeeseen ja suosia ekologisia, laadukkaita sekä pitkäikäisiä tuotteita - unohtamatta vastuullista kierrätystä. (Hicks 1939; Salonen 2010.)

KUVA 6. Kestävän kehityksen tavoite on turvata ja säästää luontoa nykyisille ja tuleville sukupolville (Kestävä kehitys 2018).
Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

7. KULTTUURI-IDENTITEETIN MUOVAUTUMINEN

Sisustusarkkitehtuurin ammattikunnan lähtökohdat pohjautuvat yleiseen kulttuuri- ja taidealojen kehittymiseen. Lähdin tutkimaan ekologisten ja kestävän kehityksen arvojen toteutumista sisustusarkkitehtuurissa perehtymällä suomalaisen rakentamisen, asumisen, sisustamisen ja kulttuuriperinnön historiaan. Kestävän kehityksen arvojen lisäksi tutkielman yksi tavoite oli kiteyttää sisustusarkkitehtuuriin liittyvät kulttuuriperinnön juuret.

Sisustus- ja kansallinen kulttuurimaku syntyi vuorovai-
kutuksessa lähimpien naapurimaiden kanssa vuosisato-
jen ajan. Historian saatossa suurmaiden valtataisteluiden
kansallisena pelinappulana oleminen viivytti suomalaisen
kulttuurimaun kehittymistä. Kulttuurinen maku oli kui-
tenkin olemassa, se vain odotti oikeaa aikaa tullakseen
esille. Itsenäistymisen jälkeen Suomi eli vahvaa oman
identiteetin luomisen aikaa. Ajankohta sattui art nou-
veaun - Suomessa paremmin jugendin aikana tunnettuun
ajanjaksoon. Myöhemmin modernismi toi uudet tuulet.
Uskonto on ollut yksi vahva kansoja määrittelevä teki-
jä menneinä vuosisatoina. Tähän liittyi lukuisat risti- ja
sotaretket, joita Ruotsin kuningaskunta teki Suomeen.
Samaan aikaan läntinen Suomi alkoi kehittyä osaksi ka-
tolisen Ruotsin kuningaskuntaa. Vastaavasti ortodok-
sisuus vahvistui Itä-, Keski- ja Pohjoissuomen alueilla
Laatokan seutua myöten. Näin muodostui oma itäinen
kulttuurialue ja heimo. Ristiretkiaika päättyi aikanaan
Pähkinäsaarenrauhaan. Kaupankäynti alkoi pikkuhil-
jaa lisääntyä Itämerellä, Ruotsin Gotlannin, Hollannin
ja Saksan toimesta. Nokela (2004) toteaa meiltä puuttu-
neen merkittävä porvari- ja kauppiassääty ja tästä joh-
tuen ulkomaiset vaikutteet tulivat meille lähinnä uskon-
puhdistuksen myötä. Connah (2005) kuvaa suomalaista
identiteettiä kuvaavan yhtäaikainen luovuus ja itsensä

hillitseminen. Connah toteaa myös vuosisatojen kulttuu-
rigeopoliittisen aseman näkyvän kansallisessa luontees-
samme. (Connah 2005, 10-17; Haggren yms. 2015; Nokela
2004, 22; Wikipedia 2018.)

Gotiikan aikaan elimme luontaistalouden aikaa.
Yläluokkakäsite oli tuntematon. Linnoja lukuun ottamatta
asumukset olivat hyvin vaatimattomia. Tavallisen kansan
asunnot olivat puusta rakennettuja yksinkertaisia savupirt-
tejä, joita lämmitettiin kiuasuunien välityksellä. Kalustus
muodostui vaatimattomista seinää kiertävistä penkeistä,
joiden äärellä sijaitsi valtava ruokapöytä pölkkyjalkojen
varassa. Puusta koverrettiin yksinkertaisia huonekaluja
ja luonnon ominaismuotoja sekä materiaaleja käytettiin
mahdollisimman paljon hyväksi. Taideornamentit ja ko-
ristelu olivat tähän aikaan vähäisiä. Pallomaista osman-
solmua saatettiin käyttää pöydän jaloissa ja sängynpyl-
väissä. Raudoituksella koristeltiin arvokkaimmat arkut.
Kankaiden osalta tākānät ja yksinkertaiset ryijyt tulivat
mukaan keskiajalla. Ryijyt olivat monikäyttöisiä, sillä ne
toimivat niin peitteinä kuin savuisten oleskelutupien so-
misteina juhliissa sekä tärkeiden vierailujen aikana. Ruotsin
kuningaskunta vakiinnutti vallan Suomesta 1350-luvulla.
Kalmarin unionin myötä Tanskan kuningatar alkoi hal-
lita myös Suomea. Ruotsi itsenäistyi Kalmarin unionista
Kustaa Vaasan toimesta 1500-luvulla. Tätä aikaa kuvaa
erityisesti Ruotsin ja Venäjän valtataistelut, joihin Suomi
joutui mukaan. Seuraavalla vuosisadalla Kustaa II Aadolf
nosti Ruotsin suurvallaksi ja Suomeen perustettiin ensim-
mäinen yliopisto Turun Akatemia. (Haggren yms. 2015;
Nokela 2004, 22 - 23; Wikipedia 2018.)

Ison vihan aikaan (Suuri Pohjan sota 1714 - 1721) Venäjä
miehitti vuorostaan Suomen ja samaisen vuosisadan

lopussa Ruotsi sai jälleen Suomen haltuunsa. Näihin aikoi-
hin Suomi kehittyi ja vaurastui. Turun Akatemiassa heräsi
H.G.Porthanin johdolla kiinnostus oman maan kulttuuria
kohtaan. Ensimmäiset ajatukset itsenäistymisestä alkoivat
itää suomalaisten mielissä. Venäjän myötävaikutuksella
kiinnostus oman maan itsenäisyydestä vahvistui ja tästä
seurasi Suomen Sota v. 1809. Sodan jälkeen Suomi liitet-
tiin Venäjään ja tehtiin Venäjän autonominen suuriruhtinaskunta.
Aluksi Venäjälle siirtyi Suomen Itäiset alueet, myöhemmin Vanhan Suomen alueet ja sittemmin koko Suomen alue. Suuriruhtinaskunnan asema säilyi vuodesta 1809 – aina itsenäistymisvuoteen - 1917 asti. Suomen se-
naatti julisti Suomen itsenäiseksi joulukuun kuudes päivä 1917. (Haggren yms. 2015; Wikipedia 2018.)

Tiivis historiankertaus havainnollistaa konkreettisesti
kulttuuriperintömme kansalliset juuret. Olimme kir-
jaimellisesti kahden suurvallan valtataistelun kohteena.
Suomi kasvoi ajansaatossa omannäköisekseen, poimien
kulttuuriin parhaiten sopivia vaikutteita idästä ja lännestä.
Läntinen ja itäinen vuorovaikutus alkoi näkyä omintakei-
senä suomalaisena tyylinä. Suomalaiset juuret kytkeytyvät
vahvasti Skandinaviaan, aina Tanskan hallinnon alaisuus-
dessa olemisesta alkaen. Pitkät ajanjaksot kuuluivat vaih-
televasti sekä Ruotsin että Venäjän vallan alaisuudessa.
Läntisen modernimpaan tyyliin syntyi vahvemmat siteet.
Ei liene sattumaa, että juuri läntiseen pohjoismaisen tyy-
lin haluttiin samaistua myöhemmin 1900-luvun taitteessa
kulttuuri-identiteetin luomisen vaiheessa. Aiheeseen pa-
lan tutkielmassa myöhemmin.

Asumisen muodoista valitsin tutkielmaani tarkemmin
tarkasteltaviksi perinteiset hirsirakennukset (talonpoi-
kaistalot ja pohjalaistalot), kartanot, porvariskodit ja
pappilat, sekä modernismin myötä yleistyneet tyyppita-
lot, rintamamiestalot sekä modernin puurakentamisen.
Varsinaiset tyyli-suunnat, modernismin, nykyarkkiteh-
tuurin ja rakentamisen tarkan selvityksen sekä kuvauksen
rajaan tutkielman ulkopuolelle.

7.1. Puurakentaminen

Rakennettu ympäristö säädöksineen ja muotioikkuineen
liittyy vahvasti rakennuskulttuurin eri kehitysvaiheisiin.
Talonpoikaisarkeen poimittiin läpi vuosisatojen parhaiten
juuri siihen hetkeen sopivia elementtejä, joista hyväksi ha-
vaitut seurasivat vuosisadalta toiselle. Panu Kaila (2007)
toteaa sanan koti juuret juontavan esihistorialliseen jää-
kauden jälkeiseen aikaan, jolloin asumus muodostui
pyöreästä kodasta. Ensimmäiset asumukset olivat hyvin
yksinkertaisia. Hirsitaloja todetaan olleen Suomessa jo pa-
rintuhannen vuoden ajan ja niiden rakennustapa juontaa
antiikin aikaan. Välimeren seudulla kehittyi tapa raken-
taa suorista, toisiaan vasten lepäävistä hirsistä. Laatokan
rannalta on löydetty rautakautisen talon jäännökset, jossa
matalat seinät kuvattiin olevan hirttä ja katto puupaalujen
varassa. (Kaila 2007, 382; Valonen 1977.)

Rakentamisen taidon kuvataan tulleen Suomeen Venäjän
suunnalta. Gardberg (2002, 8.) kuvaa suomalaisen hirsita-
lon ja puurakentamisen kulttuurin kehittyneen Suomessa
enemmän länsieurooppalaiseen, pelkistetympään ja
ruotsalaisvaikutteiseen suuntaan. Varhaiskreikkalaista
taloa kutsutaan megaron-taloksi. Tässä asuinrakennuk-
sessa sijaitsi alkujaan yksi huone ja ovi. Hirret liitettiin
yhteen kirveellä veistetyillä nurkkasalvos kulmaliitoksil-
la. Talo oli helppo rakentaa erilaisille seuduille ja samaa
talomallia tehtiin Balkanin lisäksi myös Itä-Euroopassa,
Ruotsissa ja Suomessa. Välimeren maista talotyyppi hävisi
kokonaan hakkuiden ja eroosion myötä. Suomalaisittain
tuttujen luhtiaittatyylisten talojen jäänteitä on tavattu
myös Syyriassa. Hirsitalorakentamisen taidon karttuessa
opittiin ajan myötä rakentamaan myös useampihuonei-
sia taloja. Jalostuneempi hirsistä veistetty tupa salvot-
tuine nurkkineen tuli Suomeen Saksan ja Ruotsin kaut-
ta. Hirsivara keksittiin noin tuhat vuotta sitten. Hirret
alettiin veistää sileiksi, jotta hirrelle saatiin pidempi
käyttöikä. (Gardberg 2002, 7 - 8; Kaila 2007, 382, 384;
Wasastjerna, Mäkelä-Marttinen & Lievonon 2013, 9-10.)

Suomessa ja Ruotsissa vakiintui tapa asentaa kaksi hirsitaloa vastakkain ja näin olemassa olevia sisätiloja saatettiin laajentaa. Talotyyppi kehittyi parituvaksi, jossa tyypillisesti oli matala satulakatto ja huoneiden keskelle jäi eteinen. Pohjaa kutsutaan ensimmäiseksi keskieteismalliksi. Parituvan toista tilaa asuttiin ja lämmitettiin ja toista päätyä pidettiin säilytysaittana (KUVA 7, s. 41). Ajan myötä toinen säilytystila kehittyi ns. paremmaksi huoneeksi, jossa kestittiin vieraita. Ritva Wäre (1999) on tehnyt Turun seudun historiallisiin kaivauksiin ja rakennuksiin perustuvan väitöskirjan. Åbo Akademin alueelle tehdyissä kaivauksissa (1998) löydettiin mm. parituvan perustukset, jotka on voitu jäljittää 1400-luvun alkuun. Turun linnan arkistotiedoista selviää, että paritupia saatettiin rakentaa linnankäsityöläisiä varten. Aboa Vetuksen kaivauksissa on saatu tärkeää tietoa ajanmukaisesta elämästä (KUVA 9, s. 41). (Gardberg 2002, 7 - 9; Kulttuuriympäristömme 2018; Wäre 1999.)

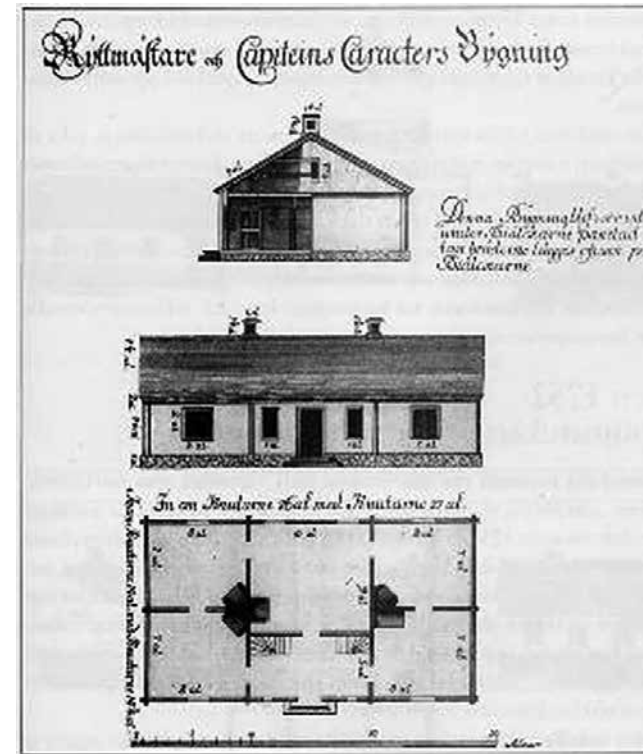
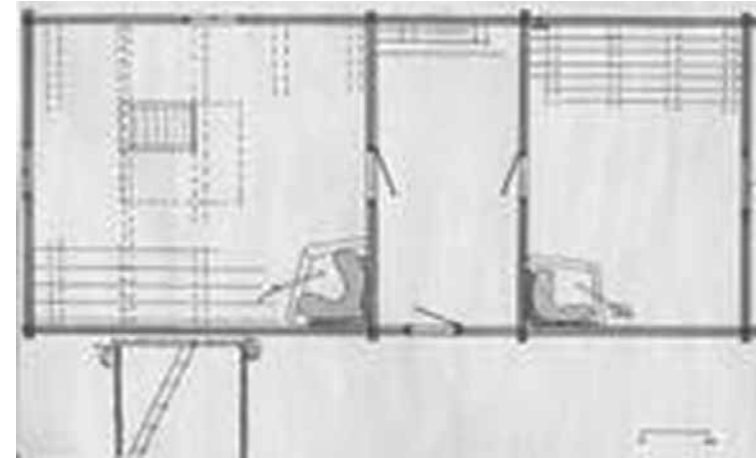
Apilanlehtikaava muodosti keskiajalla toisen keskieteismallin. Nimi tuli kolmilehtistä apilaa muistuttavasta pohjasta, jossa tyypillisesti oli ”runkoeteisen” takana sijaitseva tupa, kamari ja varasto. Pohjatyyppi ei noussut erityisen suosituksi, mutta sitä tavattiin jonkin verran talonpoikaistaloissa ja kuninkaanlinnoissa. Karoliininen pohjakaava eli kolmas keskieteismalli kehittyi 1600 - 1700-luvuilla. Pohja muodostui niin, että eteisen jälkeen suoraan talon keskellä sijaitsi tupa tai sali. Kamarit ja keittiö sijoittuivat talon päätyhuoneisiin (KUVA 8, s. 41). Pohjamalli muodosti vakiintuneen tyyppipohjan, jota nähtiin pappiloissa, upseereiden ja virkatalojen asunnoissa, kartanoissa ja myöhemmin myös talonpoikaistaloissa. Kaksikerroksisissa versioissa edustustilat sijaitsivat yläkerrassa. (Kulttuuriympäristömme 2018.)

Savupirtit lämpenivät alkuun sisällä sijaitsevilla kiuas-tyyppisillä uuneilla. Savupiippu eli korsteeni keksittiin 1500-luvulla. Asuinhuone toimi työtilana, joissa saattoi oleilla myös kotieläimet. Myöhemmin 1600-luvulla

annettiin määräys erillisestä karjarakennuksesta ja pihasta. Piipun kehittyminen mahdollisti ikkunat. Seuraavalla vuosisadalla varakkaimmat talot alkoivat jo rakentaa saleja ja makuuhuoneita. Kaakeliuuni yleistyi 1600-luvulta. Hallitsijat alkoivat laatia ja säätää entistä täsmällisempiä säädöksiä, lakeja ja ohjeita virkamiesten asuntorakentamiseen. (Keski-Suomen museo 2018; Kulttuuriympäristömme 2018; Mäkelä & Riukulehto 2016, 14 - 18.)

Hirsitalot jatkoivat kehittymistään ja muodostivat pohjarungon aikansa asumuksille. Hirsirakentaminen alkoi luoda omaa kulttuurihistoriallista tarinaansa. Kivirakentamisen yleistymisestä huolimatta kaupunkeihin rakennettiin pitkän aikaa puutalokortteleita. Tunnettuja puukaupunkialueita syntyi eri puolille Suomea. Vanhoja säilyneitä puutalokortteleita löytyy useasta suomalaisesta kaupungista, kuten Raumalta, Raahesta, Kokkolasta, Kemistä, Porvoosta, Tammisaaresta, Naantalista, Kristiinankaupungista ja Uusikaarlepyystä. (Gardberg 2002, 10, 11 - 12.)

Kaila (2007) kuva rakennustapojemme olleen vielä 1700-luvulla huonolaatuista ja kestämatöntä. Hän toteaa menneen vielä pitkä ajanjakso, että Suomessa opittiin tekemään talo ”isältä pojalle”. Kirkot ja linnat rakennettiin kestämaan, mutta asumusten suhteen oli vielä opittavaa ja vain huolellisimmin tehtyt rakennukset säilyivät seuraaville vuosisadoille. Ihmisten kerrotaan olleen tuohon aikaan yleisesti tyytymättömiä ajan rakennustapakulttuuriin. Turun Yliopiston Johan Tennbergin väitöskirja (1775) päättyy osuvasti lauseeseen ”*Minun pysyvä toiveeni on, että tuhlaileva ja kömpelö rakennustapa, joka meillä kaikkialla vallitsee, saisi pian lopun*” (Kaila 2007; Tennberg 1775). Samaa huonoa rakentamisen tapaa kuvaa myös Mäntyharjun pappilasta vuonna 1783 tehty merkintä; ”*julkisivu kallistuu kokonaan ulospäin, kaksi alinta hirsikertaa on mädäntynyt, lautakatto sam-maloitunut ja ylimmät laudat lahonneet*” (Kaila 2007).

KUVA 7. Parituvan pohjakaava. Kuva: Kolehmainen & Laine, Kulttuuriympäristömme /Museoviraston arkisto.
 KUVA 8. Karoliininen pohjakaava. Kuva: Kulttuuriympäristömme/Krigsarkivet (1731) 2006.
 KUVA 9. Aboa Vetuksen kaivauksia Turussa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 10. Perä-Pohjalainen talonpoikaistalo. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

Rakennuksen todettiin olleen iältään vain 12 vuotta vanha ja vielä pappila, jotka yleensä pyrittiin tekemään huolellisesti. Kaila toteakin meillä olleen aivan liian suuret luulot esi-isiemme rakennustaidoista. Huonosti kyhätty rötöt lahosivat nopeasti aikojen saatossa ja hirsirakennuksista vain parhaat säilyivät seuraaville sukupolville. Kirkon, hallinnon ja kauppiaiden mukana Suomeen alkoi kantautua kehittyneempiä rakennusmuotoja. (Kaila 2007, 382, 385 - 386; Tennberg 1775.)

Hirsi -ja puurakennuksia hävisi paljon myös tulipalojen ja purkamisen seurauksena. (Kaila 2007, 386-387.) Modernismin myötä ja tyyppitalojen yleistyessä, hirsitalojen rakennusmenetelmä alettiin kokea vanhanakaisena. Edellisten vuosien aikana kehittynyt laadukas hirsirakentamisen taito kyseenalaistettiin. Hirsitalojen ilmanvaihto toimi painovoimaperiaatteella ja monet vanhat talot pilattiin, kun hirsisestä talosta yritettiin tehdä tyyppitalojen kaltaisia. Uudet muotivirtaukset eivät soveltuneet hirsirakennukseen. Kailan teoksessa ohjeistetaan seikkaperäisesti korjaamaan ja säilyttämään vanhaa rakennuskantaa. (Kaila 2007.)

Kailan valaisevat esimerkit kuvaavat hyvin 1700-luvun rakentamisen ja sisustamisen kulttuuria. Tuhlaileva ja huono rakennustapa nähtiin epätaloudellisena. Tästä seurasi muutostarve ja seuraavalla vuosisadalla hirsirakentaminen kehittyi merkittävästi. Kehityskaarta voidaan pitää yhtenä aikansa huomiona kestävämmän kehityksen puolesta. Käsitettä ”kestävä kehitys” ei tietenkään tuohon aikaan tunnettu. Aito huoli ja kritiikki huonoista rakentamisentavoista vaati muutokseen, josta kehittyi ajan myötä hyvän hirsirakentamisen kulttuuri. Oikein käsiteltynä puu on erittäin ekologinen ja pitkäikäinen materiaali.

7.2. Talonpoikaistalot

Hirsirakentamisen kehittyminen loi pohjan talonpoikais- ja pohjalaistalojen kulttuurille. Näitä taloja pidetään nykyään monin tavoin ekologisesti esimerkillisinä. Materiaalit tuotettiin läheltä, ne olivat luonnonmukaisia, kierrätettäviä ja oikein käytettyinä kestivät pitkään. Oikein rakennettuna hirteen sitoutunut hiili käsittelee puun luonnonmukaisesti, säilyttäen puumateriaalin jopa tuhansiksi vuosiksi eteenpäin. Hirsitalo voidaan kuvata legotalona, jota on voitu kasvattaa tai pienentää tarpeen mukaan ja tarvittaessa vaikka purkaa ja siirtää toiselle paikkakunnalle. (Huotari 2012, 20 - 28; Kaila 2007; Mäkelä ym. 2016, 23 - 24.)

Savupirteistä kehittyi parituvallinen talomalli, jonka ulkonäköön ajanmukaiset rakennusmääräykset, puunsäännöstelyineen jätti jälkensä. Ikkunoiden lukumäärä oli tarkkaan määritelty ja hirrenpaksuudeksikin annettiin määrätty mitta. Kaarle XI asetti vuonna 1681 talontarkastussäännön, jonka mukaan talonpoikain asumuksessa tuli olla miestupa kamareineen ja isoissa talouksissa mielellään myös vierastupa. Myöhemmin hallitsija määräsi tallit ja navetat sijoitettaviksi erillisiin karjapihoihin. Pihapiireissä oli eri toiminnoille omat neliönmuotoiset tilansa. Tiloja alettiin yhdistämään. Tupien pohjakaavat olivat monimuotoisia, tunnettiin yksittäistuvat eli renkituvat, eduskamarilliset tuvat, parituvat, sivukamarilliset parituvat, peräkammarilliset parituvat ja näiden variaatiot. (Ahlbäck 1983, 81-95; Lång-Kivilinna 2011, 8; Mäkelä ym. 2016, 11; Vuorela 1949, 33-35.)

Mäkelä ym. (2016) selvittää talonpoikaisen rakennustyylin näkyneen laajasti niin Suomessa kuin Ruotsissa, aina eteläisimpiä ja pohjoisempia alueita myöten. Kulttuurinen Pohjanmaa alkoi muodostua jo 1700-luvulta alkaen ja siihen kuului Etelä-, Keski- ja Pohjoispohjanmaa, Kainuu, Peräpohjola, Etelä-Lapin seutu sekä Ruotsin puolelta

Västerbottenin ja Norrbottenin alueet. Kulttuurisen Pohjanmaan alueelle kehittyi oma hirsisten pohjalaistalojen kulttuuri, jossa talojen piirteet noudattelivat pitkälti ruotsalaistyyllisiä taloja ja päinvastoin. Nykyään tunnettu Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan alueet. Kulttuurinen Pohjanmaa tarkoitti aikanaan paljon laajempaa aluetta aina Perä-Pohjolaa (Etelä-Lappi) ja Tornionjokilaaksoa myöten (KUVA 10, s. 42). Pohjalaisalue tulee sanasta Pohja, jonka ruotsinkielisiä merkityksiä ovat Botten, Bottnen ja sittemmin myös Botnia. (Mäkelä ym. 2016, 7 -11.)

Talonpoikaistalojen ja pohjalaistalojen rakennusperinnön samankaltaisuus Suomen ja Ruotsin rannikkoalueilla Torniota myöten - selittyy vanhan Pohjanmaan Rantatien johdosta. Tie tunnettiin jo keskiajalla. Rantatie kulki Turusta - Tukholmaan ja historia kertoo tietä käyttäneen ahkerasti erityisesti aikoina, jolloin meriliikenne seisoj jäiden vuoksi. Laivaliikenne oli muutoin vilkasta Perämeren molemmin puolin. Huonokuntoinen tie kunnostettiin 1750-luvulla vaunuilla ajettavaksi. Asutusten asettumisen ja liikennöinnin myötä vaikutteet levisivät pitäjistä toiseen Ruotsin ja Suomen välillä. Samankaltaisuutta lisäsi yhtenevä historia rakennusmääräyksineen. Pihapiirit muodostuivat pitkään väljään neliön muotoon asennetuista rakennuksista. Talousrakennuksissa saattoi sijaita erillinen leivintupa, paistintupa ja karjakeittiö. Simon seudulla karjakeittiön, tallin ja navetan yhteydessä oli usein myös kesäajan ruokailuun tarkoitettu kesäkeittiö. Talvella syötiin tuvassa, mutta kesällä syötiin ”alaköökissä”, joka oli karjarakennuksen päädyssä sijaitseva erillinen keittiötupa. (Kokko, Peurasaari 2014, 17 - 19; Lång-Kivilinna 2011, 13; Mäkelä ym. 2016 8-9; Vuorela 1949, 33-35.) Vanhoissa karjarekennusten päädyissä sijaitsevia keittiöitä on edelleen olemassa Meri-Lapin seudulla.

Omintakeinen talonpoikaistalojen rakennustyyli alkoi kehittyä tietyille alueille. Talojen koot vaihtelivat

pienistä torpista ja mäkitorpista yksikerroksisiin haukanikkunallisiin sekä puolitoista- ja kaksikerroksisiin tupiin. Vaatimattomimmat talot olivat useimmiten yksi- tai puolitoistakerroksisia. Kaksikerroksisissa taloissa huone-tila yläkerrassa mukaili alakerran muotoa. Yläkerta oli talvet kylmillään ja toimi lähinnä kesähuoneina, kinkereiden pitopaikkana sekä kokous- ja juhlatiloina. Tyypilliset pohjalaistalon piirteet syntyivät pikkuhiljaa vasta kaksikerroksisiin tupiin. Näyttäviä kaksifooninkisia Etelä-Pohjalaistaloja alettiin sittemmin kutsua yleisnimellä pohjalaistalot (KUVA 11, s. 45). Etelä-Pohjalaisen talon koolla ja komeudella osoitettiin talon vaurautta. Meri-Lapin alueella sijaitsevia peräpohjalaisia taloja kuvasi näyttävät kuistit ja mutterikuistit. Samalla syntyi kuistien kulttuuri, joiden näyttävyydellä ja erityisellä koristeellisuudella osoitettiin niin ikään talon vaurautta. Simon Simonkylän Museotien myötä on mahdollisuus tutustua peräpohjalaisiin taloihin (Simonkylä 2019). (Kokko ym. 2014, 19; Lång-Kivilinna 2011, 8-16; Mäkelä ym. 2016, 14 - 18.)

Vauraammalla Etelä-Pohjanmaalla talot kehittyivät isoiksi ja näyttäväiksi. Talonpoikaistalojen erityispiirteet ja tyyli inspiroitui säätyläisten tavoista sekä Suomen että Ruotsin puolella. Lähteissä todetaan monien yksityiskoh- tien kehittyneen käytännön syistä, kuten kaksiosainen ovi, jolla haluttiin pitää eläimet loitolla. Talojen pohjakuva muotoutui tarpeen mukaan. Yläkerran portaiden alle sijoitettiin kanttuuri (varasto). Vaurastumisen mukaan porstuan ylle tehtiin lisäkamari ja toisinaan myös päätykamarit tuvan sivuille. Mäkelä & Riukulehto (2016) toteaa ruotsalaisten kaksifooninkisten juurien juontavan kaupunkikulttuuriin, kun Suomen kaksifooninkiset rakennettiin maaseudulle ja kirkonkylien lähetyville. Ilmajoella kerrotaan olleen jo valtiopäivien (1760-1762) aikaan kaksikerroksisia pohjalaistaloja. Ylöspäin levenevä ”liuha” pohjalaistalomalli on tutkimusten mukaan todettu Etelä-Pohjalaiseksi tavaksi, sillä vastaavaa rakennustapaa ei ole tavattu esimerkiksi Ruotsin puolella. Ylöspäin

KUVA 11. Etelä-Pohjalainen Yli-Laurosela talo Ilmajoella. Kuva: Sonja Pitkääjärvi 2018.

levenevää Etelä-Pohjalaistaloissa käytettyä rakennustapaa nähtiin peräpohjalaisissa ladoissa. (Kokko ym. 2014, 17 - 19; Lång-Kivilinna 2011; Mäkelä ym. 2016, 15, 16 - 18; Vuorela 1949, 59 - 60.)

Räystäslasien käyttö tuli Ruotsista. Pienimmät torpat ja mäkitorpat jätettiin ilman räystäslaseja. Talotyyppissä alkoi yleistyä tietty huonejärjestys, ovet ja ikkunat, päätykolmio sekä kuistit. Talonpoikais- ja pohjalaistaloissa oli avoimet hirsirakenteet, takkihirret, välihirret sekä niskahirret. Tulisija oli myös tärkeä. Aikakauteen tyyppilliset kalusteet koostuivat pöydästä, tuoleista, säilytysarkuista, nurkkakaapeista ja seinään kiinnitettävistä kerrossängyistä, sekä tuvan sivusta vedettävästä sängystä. Varakkaat talonpoikaistalot ja pappilat olivat tähän aikaan varsin samankaltaisia virkasäädösten mukaan rakennettuina. (Mäkelä ym. 2016, 14 -18.)

Karoliininen pohjaratkaisu oli tavanomainen myös koimeimmissa talonpoikais- ja pohjalaistaloissa. Isoimpiin talonpoikaistaloihin saatettiin tehdä erillinen keskisallillinen vierastalo kartanoiden tapaan. Tyylihuonekalut olivat muodin ja muodon esimerkkinä, mutta talonpoikaisessa yhteisössä tärkeintä ei ollut viimeistelty kauneus vaan kestävyys ja toimiminen arjen askareissa. Kalusteet ja materiaalit valittiin ja tehtiin kestäväksi. Sisustuksia ei muutettu niin herkästi kuin säätyläistaloissa. Isot talot olivat käytännön sanelema ratkaisu. Koko perhe sukulaisineen mahtui saman katon alle tai viereiseen syytinkitupaan. (Mäkelä ym. 2016, 27.)

Talonpoikainen rakennustapakulttuuri, sivukamarituovallisine pohjalaistupineen inspiroitui säätyläisten taloista ja tavoista. Käytänteet levisivät myös torppareihin. Pohjanlahden alueella kaksifooninkinen rakennustapa yleistyi, talot kasvoivat korkeutta ja mukaan tuli paikallisia persoonallisia piirteitä. Aikansa pappiloiden ja virkatalojen mallin mukaan talon keskelle saatettiin rakentaa keskeissalittyppinen tupa. Samaan aikaan yksikerroksinen

pohjalaistalo piti pintansa. Suomen suurvaltakauden jälkeen virkatalojen, pappiloiden ja talonpoikaistalojen tyyli alkoi erkaantua toisistaan. Pappiloiden ja säätyläistalojen pohjapinta-alat ja huone-lukumäärät kasvoivat. (Mäkelä ym. 2016, 14.)

Ympäristöministeriön julkaisemassa teoksessa simolaisista Mutterikuistien kylistä (2013) sekä Kitinojan kyläseuran julkaisemassa teoksessa Kitinojan perinnekylästä Etelä-Pohjanmaalta vuodelta (2011) löytyy runsaasti tietoa ajanhengen mukaisesta asumisesta sekä rakennusperinnöstä. Kitinojan perinnekylät julkaisussa on perehdytty syvällisesti pohjalaistalojen historiaan ja Mutterikuistien kylät selvityksessä käsitellään laajasti alueen kulttuurihistoriallista perintöä, esimerkiksi kirjaamalla ylös vanhoja asumuksia. Talonpoikais- ja pohjalaistalojen kokoa voidaan pitää tämän päivän mitareilla tuhmailevana, mutta tuohon aikaan tarvittiin runsaasti erilaisia säilytys- ja työskentelytiloja ja koko suku saattoi asua saman katon alla. (Elo ja Seppälä 2013, 38; Kulttuuriympäristömme 2018; Lång-Kivilinna 2011; Mäkelä ym. 2016, 7 - 9.)

Talonpoikaistaloja pidetään nykyään ekologisesti esimerkiksi lähimetsien puista. Hirret kuljetettiin hevosvetoisesti rakennustyömaalle ja veistettiin käsin sekä käsiteltiin ajanmukaisilla luonnonmateriaaleilla, kuten puna- ja keltamullalla. Toisinaan hirret jätettiin ”sinistymään”, jolloin puuhun sitoutunut hiilidioksidi teki puusta erityisen kestäväksi ja kauniin harmaan sävyisen. Hirret voitiin myös numeroida ja näin tarpeen mukaan kasata ja siirtää toiselle tontille. Tällöin toteutui nykytermein kuvattuna kierrätyksen periaate. (Mäkelä ym. 2016, 18-27.)

Hirsitalojen rakentaminen kehittyi 1800-luvulla jo niin, että ajan taloja on säilynyt edelleen asuinrakennuksina. Edellisen vuosisadan huonosta rakentamisen laadusta oli päästy eteenpäin. Talonpoikaistalot, pohjalaistalot,

peräpohjalaistalot ja muu vanha rakennuskanta pihapiireineen, koetaan tänään arvokkaaksi suojeltavaksi kulttuuriperinnöksi. Samoin sisustusratkaisut, sillä perinteiset keitto-, kalkki yms. maalit, paperitapetit ja vastaavat materiaalit soveltuivat hyvin käytössä oleviin luonnonmateriaaleihin. Rakennuksista tuli oikein tehtynä, käsiteltyinä, sisustettuina ja hoidettuina ajattomia ja ekologia (Mäkelä ym. 2016).

7.3. Kivirakentaminen

Kivirakentamisen alkuaikoina kivistä rakentaminen tarkoitti aitoja luonnosta louhittuja kiviä, joiden työstäminen oli hidasta, vaivalloista ja kallista. Suurimmat asuntorakennelmat linnat, kirkot ja kartanot olivat pitkään kivirakenteisia. Yksi vanhoista säilyneistä asuinrakennuksista on Kankaisten kartanolinna Maskussa, mutta vanhimpana suomalaisena kivirakennuksena pidetään Jomalan kirkkokoaa vuodelta 1200 (KUVA 12, s. 49) (IS 2018). Keskiaikaisia linnoja edelsi muinaislinnat ja vartiovuoret, joita löytyy esimerkiksi Liedosta ja Janakkalasta. Varsinaisista linnoista tunnetuimmat ovat Turun linna ja Hämeen linna. (Anna 2009; Iltasanomat IS 2018; Museovirasto 2018.)

Runsas puumenekki aiheutti huolta viranomaisille vuoden 1750 tienoolla kun pelättiin puumateriaalien ja puuston loppuvan. Tästä seurasi ensisijainen suositus rakentaa kivitaloja. Kallis kivirakentaminen sai laimean vastaanoton ja kivitalot jäivät harvinaisiksi. Suomen kaupungeista Viipuri oli jo aiemmin saanut sijaintinsa vuoksi erillisoikeuden rakentaa tulenaran puumateriaalin sijasta arvokkaammasta kivistä. Asemointinsa vuoksi kaupunki joutui usein taistelujen kohteeksi. Ensimmäinen kivi-kaupunkialue nousi Helsingin Esplanadille. Kivitaloihin tehtiin tuolloin vielä välipohjat puusta ja katot hirrestä. Suomessa oli 1750-luvulla vain 47 kivitaloa, joista 1 sijaitti Helsingissä ja loput 46 Turussa. Hieman myöhemmin,

vuoden 1870 jälkeen yleistyi eurooppalainen tapa tehdä kivitalojen välipohjat rautapalkeilla. (Gardberg 2002, 10, 11 - 12.)

Pelko puutavaran loppumisesta ajoittuu hieman varhaisempaan aikaan, kuin aiemmin kuvattu huonon rakentamistavan tiedostaminen 1770-luvulla. Ensimmäinen kivipappila rakentui Turkuun Turun akatemian professori Salomon Kreanderin toimesta. Hän rakennutti omalla kustannuksellaan rakennuksen keskiosaan myös yläsalin. Maarian pappilana tunnetun rakennuksen arkkitehtia ei tunneta, mutta arkkitehtuurista kiinnostuneen Kreanderin on ajateltu suunnitelleen ja piirtäneen talonsa itse. (Knapas ym. 2009, 50 - 51.)

Robin Landsdorff (2016) toteaa Aalto-yliopiston diplomityössään tutkimuskohteenaan olleen Schalinin kivitalon Helsingissä olevan ekologinen, kestävä ja pitkäikäinen. Ekologisuus perustuu haitattomiin rakennusmateriaaleihin ja rakennusaineiden tehokkaaseen käyttöön. (Kivilehti 2018.) Kivirakentamiseen kuuluu nykyisin perinteisten kivien lisäksi kivipohjaiset materiaalit, kuten betoni, tiilet ja harkot. Betoni on näistä suosituin kautta maailman, tiili taas vanhin ja harkot uudempi rakennusmateriaali. Kiviaines vaikuttaa biodiversiteettiin, sillä aines hankitaan kalliota louhimalla. Luonnonsoraa pyritään nykyään ottamaan teiden ja tunneleiden teon sivutuotteena syntyvästä ylijäämä sorasta. Savenotto tapahtuu pelloilta, joissa maan vuotuinen kohoaminen kompensoi savihävikkiä. Kiviainesten kierrätyksellä on tehostettu ja esimerkiksi betoniteräs on nykyään lähes kokonaan kierrätettyä materiaalia. Kivi ei sido itseensä hiilidioksidia, mutta kiveä työstettäessä syntyy hiilidioksidia. Kiven työstäminen on taloudellisesti kallista, mutta valmistumisen jälkeen kivi on käytännössä huoltovapaa. (Finnsementti 2018; Landsdorff 2016; Pärkkä 2016, 11.)

Sementti valmistetaan kalkkikivistä. Betonin valmistuksessa tarvitaan energiaa, vettä, sementtiä ja kiviainesta.

Valmistuksessa syntyy hiilidioksidipäästöjä, mutta osa hiilidioksidista palautuu takaisin sekä käytön että myöhemmin myös kierrätyksen aikana betonin reagoidessa ilman hiilidioksidin kanssa. (Betoni 2018.)

Kiven käyttäminen rakentamisessa ja sisustamisessa kuluttaa luonnonvaroja, sillä kiviaines lohkotaan maaperästä. Luonnonharjuja ja suomalaista kulttuurimaisemaa menetetään lopullisesti kivityöstämisen seurauksena. Luonnonalueiden suojelun kautta pyritään suojelemaan maa-alueita. Kiven käyttö itsessään ei näin ollen ole erityisen ekologista, mutta ekologiset ja kestävän kehityksen arvot saavutetaan kiven pitkäikäisyyden ja ajattomuuden myötä. Kiven pitkästä elinkaaresta johtuen huolto- ja korjaustarvetta ilmenee vähän ja arvo säilyy hyvin. Nykyään kiinnitetään paljon huomiota kiven ja kivenkaltaisten materiaalien kierrätettävyyteen ja ekologisuuteen. Esimerkiksi kivi, tiili ja betoni voidaan palauttaa luonnon kiertokulkuun. Kivenkaltaiset materiaalit ja pinnoitteet ovat suosittuja julkisissa kohteissa ja modernissa arkkitehtuurissa. (Betoni 2018; Finnsementti 2018; Pärkkä 2016.)

Yhtenä suomalaisten linnojen ja aatelistinnojen kivirakentamisen esimerkkinä pidetään Fleming-suvun Kuitiaa (1480) Paraisilla. Rakennus on vanhimpia kivirakennuksia, mutta samalla myös vanhin kartano (KUVA 13, s. 49). Nykyisten omistajiensa toimesta ja arkkitehti Pekka Saatsin luotsaamana samainen linna on kunnostettu vanhaan kukoistukseensa. Linnassa tullaan lähteen mukaan tekemään kokeellista maanviljelyä, joiden tavoite on päästöttömän ruokatuotannon viljely. Samalla etsitään ratkaisuja maataloudessa syntyvien ravinteiden kierrätykseen käyttämällä peltoja hiilinieluina. (Anna 2009; Antiikki Design 2015.)

Antiikki Design (3/2019) lehdessä on artikkeli Kuitian linnan, nykyisin Qvidja Gårdina tunnetun tilan restauroinnin edistymisestä. Tilan navettarakennus kunnostettiin hiljattain pihattotalliksi vanhaa kunnioittaen. Peltojen

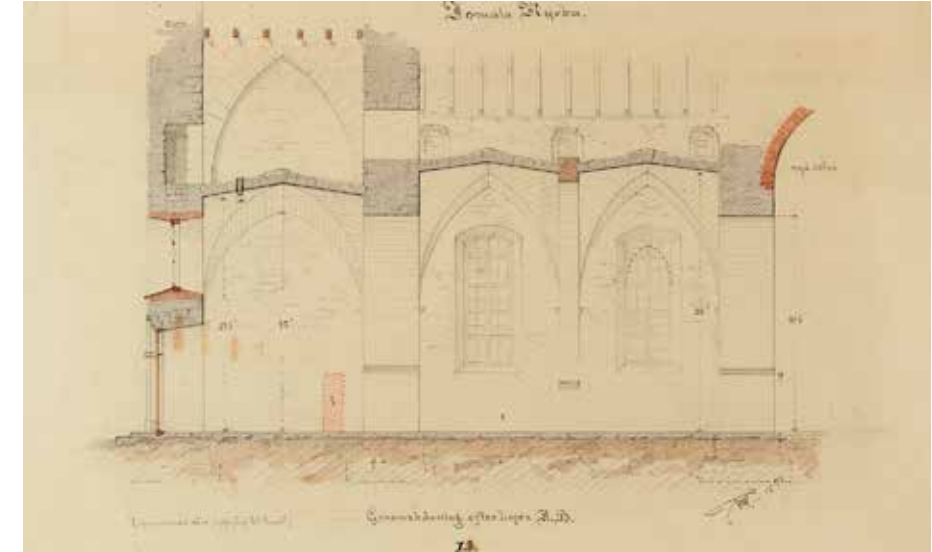
hiilinielu ajatusta toteutetaan eläinten rotaatiolaiduntamisen muodossa. Tilalla toteutetaan myös päästötöntä ruoan tuotantoa ja metsätaloutta. (Antiikki Design 2019.) Kuitian linnan uusi konsepti on inspiroiva ja innovatiivinen. On mielenkiintoista jäädä seuraamaan kokeellisen maanviljelyn edistymistä.

7.4. Kartanot ja porvariskodit suunnannäyttäjinä

Kartanot ja porvariskodit heijastivat hyvin aikakauden vallalla olevia ihanteita ja tyylejä. Vaikutteet suomalaisiin kartanoihin kulkeutuivat uusien asukkaiden, matkustelun ja vierailujen myötä. Valitsin tutkielmaan mukaan kartanot ja porvariskodit aikansa esikuvallisuuden vuoksi. Kartanorakennusten arkkitehtuuri alkoi muotoutua jo keskiajoilta lähtien, jolloin tunnettiin säätyerot ja mahtimiesten talot. Mahtiherrat kuuluivat yleensä kuninkaan lähipiiriin ja heistä kehittyi myöhemmin paremmin tunnettu aatelisten ylempi säätyluokka. Kartanoiden rakentamisen kulta-aikaa elettiin 1700-luvulla. Seuraavilla vuosisadoilla pyrittiin lähinnä säilyttämään olemassa olevia kartanoita sekä uudistamaan niitä. Kartanon päärakennuksen ympärille sijoittui lukuisa määrä talousrakennuksia, aittoja, karjarakennuksia ja muita rakennuksia talonpoikaistalojen tapaan. (Gardberg 2002, 265 - 266; Knapas ym. 2009, 49 - 50; Koskinen 2003.)

Pierre Bourdieun (1984) teoksen teorian keskiössä olivat yhteiskuntaluokat, muoti sekä makumielitymykset. Yhteiskunnallisen yläluokan tavat ja tottumukset edustivat sitä, mihin alemmat luokat pyrkivät niin fyysisessä ympäristössä kuin sosiaalisissa rakenteissa. (Bourdieu 1984; Roos 2013.)

Liikemiesten myötä 1700-luvulla syntyi uusia ”yläluokkia” kuten rautaruukit ja heidän ruukinkartanonsa.

KUVA 12. Jomalan kivikirkon piirustus. Kuva: Finna, Westling Wolmar 1871.
KUVA 13. Kuitian kartanolinna. Qvidja Gård. Kuva: Qvidja, Maija Astikainen 2018.

Ruukeissa valmistettiin kankirautaa ja valuraudasta valmistettuja hyödykkeitä. Porvaristalot olivat liike-elämässä menestyneiden varakkaita taloja. Menestys, varallisuus ja hallitsijan suopeus mahdollisti nousun ylempään säätyyn. Hallitsijan myötävaikutuksella myös varakkaat talonpojat saattoivat nousta ylempään säätyyn. Kartanoita leimasi tyypillinen rakennustapa, joka sai vaikutteita kulloinkin voimassa olleista rakennushanteista. Esimerkiksi Fiskarsin ruukin kartanon juuret ylettyvät 1500-luvulle. Ruukki perustettiin hollantilaisen Peter Thorwösten toimesta v. 1649. Kartanon suunnittelun aloitti arkkitehti Pehr Granstedt. Kartanon viimeisteli loppuun Charles Bassi, mutta myös C.L.Engel osallistui toteutukseen. Tuohon aikaan kartanoita leimasi yksikerroksisuus. Ilmettä toi keskellä sijaitseva poikittainen frontespiisi. Karoliininen pohjakaava yleistyi 1700-luvulta lähtien. Tyyliseikoissa haettiin inspiraatiota lännestä. Yksi vanhimpia kartanomiljöitä on Liuksialan kartano Kangasalla. Kartano tunnettiin jo Vaasojen ajalla. Maisema-arkkitehtuurin kannalta huomionarvoista on yli kilometrin mittainen koivukuja, joka noudattelee edelleen ikiaikaisen vanhaa reittiä. Kartanoa tiedetään asuttaneen mm. Kaarina Maununtytär. Kartanoa on sittemmin uudistettu 1800 - 1900-luvuilla, mutta kivikellari on säilynyt 1500-luvulta. (Gardberg 2002, 265 - 266, 271-272; Kangasalan kunta 2018; Rky 2018.)

Fiskarsin kartanossa alkoi Johan von Julinin aikakaudella edistyskäsityksen vaihe, jossa raudan jalostamisen lisäksi haluttiin olla esikuvallisia niin maataloudessa kuin monessa muussakin asiassa. Esimerkillisyys siirtyi työväestön ja talonpoikien keskuuteen. Fiskarsin sopeutuminen kulloisiinkin ajan ilmiöihin on mielenkiintoinen. Nykyään monialayrityksenä tunnetun brändin tarina jatkuu edelleen elinvoimaisena useiden eri vaiheiden jälkeen. Tiettyyn tuoteryhmään keskittyminen, kuten sakset - ovat luoneet vahvan yrityksen. Fiskars on yksi vanhimpia suomalaisia brändejä. Kulttuurihistorian vaaliminen on ollut tärkeä arvo Fiskarsin toiminnalle ja tähän pohjaten perustettiin

Elävä Ruukki -liike, jonka tavoitteena on pitää Billnäsin alue asutettuna ja elinvoimaisena. Liike inspiroi ja vetoaa edelleen erityisesti taiteilijoihin, käsityöläisiin ja muotoilijoihin. (Fiskarsvillage 2018; Gardberg 2002, 271-272.) Fiskarsin kartano on hieno esimerkki suomalaisen kartanon edelleen toimivasta esikuvallisuudesta, kulttuurista ja mukautumisesta kulloiseenkin aikaan.

Kartanoiden takana on paljon mielenkiintoisia tarinoita. Osassa omistajuudet vaihtuivat tiuhaan ja hallitsijan päätöksellä saatettiin tulla asumaan ulkomailta saakka. Wiurilan kartano on yksi kartanoista, jolla on takanaan vaiherikas historia. Päärakennuksen piirsi arkkitehti Charles (Carlo) F. Bassi (1772 - 1840). Koskinen ja Hagelstam (2006) toteavat Charles Bassin olleen Suomen ensimmäisiä koulutettuja arkkitehteja. Kuningas Kaarle III suosio siivitti Bassille merkittävän uran, sillä kuninkaan toivomuksesta hän aloitti arkkitehtuuriopinnot Taideakatemiassa. Myöhemmin hän asettui asumaan Suomeen. Bassi oli myös ensimmäisiä arkkitehteja, jonka aikana turha koristeellisuus karsiutui ja tyyli meni selkeästi pelkistetympään suuntaan. Hänen töissään kerrotaan olleen varmat mittasuhteet. Herttoniemen kartano on Helsingin alueen vanhimpia säilyneitä kartanoita, jota kuvaa myös värikäs historia ja menneisyys. Kartanon alue toimi rälssitilana 1400-luvulta alkaen. Ensimmäisiä omistajia oli Viaporissa työskennellyt Augustin Ehrensverd. Yhdessä vaiheessa omistajana oli sahapatruuna, suurkaupias ja laivanvarustaja Johan Sederholm. Hän sai kruunulta (Kustaa III) erityisluvan Herttoniemen säterin omistamiseen. Kuninkaan suopeuden taustalla kerrotaan olleen Kruunun huomattava velkaantuminen Sederhomille. Kartanot Herttoniemessä ja Stensbölessä ovat niin ikään arkkitehti Pehr Granstedin piirtämiä 1800-luvun alkupuolelta. Nykyinen Herttoniemen kartano suunniteltiin C.O.Cronstedtin toimesta Suomen sodassa hävitetyn posliinitehtaan polttimon alueelle. Posliinitehtaan toiminta puolestaan siirrettiin aiemman kartanon alueelle. Maisema-arkkitehtuurin kannalta on kiinnostavaa, että

Herttoniemen kartanoon kuuluu upea puutarha. Yhden omistajan (Von Spängen) toimesta kartanon maille perustettiin alkuun englantilaistyylinen puutarha, joka sittemmin muokattiin ja laajennettiin Crondstedtin toimesta barokkipuistoksi. (Koskinen ym. 2006, 80; Snellman 2012; Gardberg 2002, 266-270; Rky 2018.)

Suomesta löytyy useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä ja inspiroivia kartanoita. Yksi vanhimpia on Naantalin Lapilan saarella sijaitseva rokokootyylinen, kivinen ja mansardikattoinen kartano, jonka suunnitteli C.F Schröder. (Rky 2018.) Fagervikin ruukinkartano Inkoossa on myös rokokootyylinen. Fagervikin ruukki perustettiin jo v. 1646, mutta kartano rakennuksineen valmistui vasta 1700-luvulla. (Muuka 2018; Yle 2008.)

Kartanoiden tyyli, ulkoasu, puutarha ja sisustus heijastivat aikansa muotivirtauksia. Ruotsalaisen klassismin jälkeen vaikutteita haettiin Pietarin suunnalta. Venäjältä tullut empire tyyli seurasi vahvasti antiikin arkkitehtuurin linjoja. Carl Ludvig Engel oli yksi keisarityylin toteuttaja ja hänen tunnetuimpia kartanoitaan on Eurajoen Vuojoen kartano (1836). Tyyli hänen suunnittelemissaan kartanoissa olivat hyvin linnamaisia. Päärakennuksen lisäksi Vuojoen kartanossa on kaksi näyttävää siipirakennusta. (Gardberg 2002, 265 - 266; Koskinen ym. 2006.)

Kesällä 2015 sain mahdollisuuden vierailla Latviassa sijaitsevassa Rundalen barokkilinnassa (1736 - 1740), jonka tyyli on pääosin rokokoota (KUVA 14, 15 ja 16, s. 52-53). Rundalen kaltaiset palatsit toimivat esikuvina kartanoille ja muille säätyläiskodeille.

Barokkilinnan nelisenkymmentä vuotta kestäneet restaurointityöt saatiin loppuun vuonna 2014. Palatsissa on esimerkiksi 138 huonetta, rankalainen puutarha ja itämainen paviljonki. Barokkiarkkitehtuuri syntyi aikanaan 1500-luvun Italiassa ja Euroopassa tunnetaankin useita näyttäviä, nimekkäitä barokin ajan rakennuksia. Tyylin

kehittymisellä kerrotaan olleen katolisen kirkon tuki. Yläluokka omaksui mahtipontisen tyylin keinona osoittaa omaa voittoisaa valtaa ja hallitsemista. Ylenpalttinen tyyli suosi yksityiskohtaista taidetta, musiikkia, arkkitehtuuria ja kirjallisuutta - muodostaen näin aikansa merkittävän kulttuuriliikkeen. (Nokela 2004, 54 - 67; Rundale 2018.)

Suomessa barokkityyli ei saavuttanut sisustuksen suhteen koskaan suurta suosiota. Ilmiö näkyi myös huonekaluissa. Läntiseen tyyliin palattiin pian 1850-luvun jälkeen. Muotokieltä ja vaikutteita haettiin nyt romaanisesta ja goottilaisesta tyylistä sekä englantilaistyyllisestä gotiikasta rappaamattomine tiileineen. Tämän ajan tunnettuja arkkitehteja olivat C.J. von Heideken ja P. G. Sundelius. Klassismi sai yhä vankempaa jalansijaa. Vahva muotokielien ja arkkitehtuuristen piirteiden lainaaminen johti lopulta (1870-) uusrenessanssin syntyyn. Aikakauteen sijoittuu esimerkiksi F.A.Sjöströmin suunnittelema Pernajan Malmgård. Kartanorakennusten epäsymmetriset muodot ja tornit loivat pohjaa ensimmäisille kesähuviloille, esimerkkeinä Terijoen huvilayhdyskunta ja Ruissalon huvilat. Jugendtyyli saapui Suomeen 1900-luvun alussa. Arkkitehti Carl Frankenhauserin suunnittelema Porvoon Kulloon kartano on hyvä esimerkki jugendkartanosta. (Gardberg 2002, 267 - 268; Nokela 2004, 107.)

Kartanoiden aikakausi alkoi ohentua itsenäistymisen jälkeen. Torpparilaki antoi torppareille oikeuden lunastaa itselleen peltoa ja metsää. Näin 1930-luvun loppuun menneessä 46 000 torpparia muuttui itsellisiksi pienviljelijätiloiksi ja samalla sääntöperintötilat lakkautettiin. Talvi- ja jatkosodan taisteluissa tuhoutui Karjalan oimtakeinen kartanokulttuuri. Monien kartanoiden oli luovutettava niin paljon maata pois, että kartanoiden ylläpito kävi mahdottomaksi. Yhdyskuntasuunnittelun myötä hävisi runsaasti kartanoita esimerkiksi Espoon, Helsingin, Vantaan ja Turunseudulla. Arvokkaiden kartanomiljöiden suojeluun havahduttiin vasta paljon myöhemmin. Onneksemme jotkut vanhat kartanot ovat säilyneet

museoina. Suomalaisista kartanoista löytyy kattava luettelointi Museoviraston ja Muukan ylläpitämien sivustojen toimesta. (Gardberg 2002, 268; Museovirasto 2018; Muuka 2018.)

Kartanoilla ja palatseilla haluttiin avoimesti herättää huomiota ja säätyeroja korostettiin kaikin käytettävissä olevin keinoin. Kartanoiden ja hienojen porvariskotien aikaan kulutettiin ahkerasti. Elämäntyyli vaati varallisuutta ja runsain mitoin ajan tavan mukaisia hyödykkeitä. Muotia seurattiin tarkasti ja haettiin vaikutteita. Materiaalit

kartanoissa tehtiin kestäväksi ja ne olivat laadukkaita. Kartanoihin levinneet muodit siirtyivät alemmille säätyluokille. Käytännöllisimmät piirteet muovautuivat kansanomaisina, pelkistettyinä versioina työväestön koteihin. Kestävän kehityksen näkökulmasta parasta antia oli kulttuurin, hyvien käytänteiden, taloudellisen kestävyiden kehittyminen ja siirtyminen alemmille säädyille sekä kulttuurihistoriallisen miljöön vaaliminen. Sisustus sai entistä vahvemman merkityksen, kun arkkitehtuuriin ja sisustukseen alettiin enenevässä määrin kiinnittää huomiota.

KUVA 14. Rundalen palatsin sisustuksen yksityiskohtia, Latvia. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2015.

KUVA 15. Rundalen palatsin taidokas alkuperäinen lattia. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2015.

KUVA 16. Rundalen näyttävä ja loistokas palatsi on kunnostettu alkuperäiseen loistoonsa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2015.

7.5. Pappilat ja virkatalot lähellä kansaa

Pappilat ja virkatalot elivät läheisessä yhteydessä sekä ylempään, että alempaan säätyyn. Pappiloiden tiedon välittäjän rooli alemmille säädyille on ollut aikanaan merkittävä. Virkatalojen ja pappiloiden tausta juontaa keskiaikaiseen virkataloperinteeseen. Ulkoinen olemus määräytyi sen mukaan - sijaitsiko rakennus maaseudulla vaiko kaupungissa. Pappiloita kirkkoineen pyrittiin perustamaan paikkakunnille, joilla ei ollut aiempaa säätyläisasutusta, sillä pappiloissa toimitettiin myös monenlaisia virka-asioita. Sivistyneisyyden kuvataan näin saapuneen pienimpiinkin pitäjiin. Papin virkaan liittyi kiinteästi opetusvelvollisuus. (Knapas ym. 2009, 25; Soikkeli 2000, 24.)

Anu Soikkeli (2000) on tutkinut väitöskirjassaan pappiloiden merkityksistä pitäjän asukkaisiin ja peräänkuuluttaa vanhojen pappiloiden suurta merkitystä suomalaisen rakennuskulttuurin historiassa. Soikkeli nojaa teoksellaan Gunnar Suolahden (1912) aiemmin julkaisemaan teoksen Suomen Pappilat 1700-luvulla. Panu Kaila (1967) puolestaan teki diplomityön Suomen pappila-arkkitehtuuri vuoteen 1900. (Kaila 1967; Soikkeli 2000, 18; Suolahti 1912.)

Rakentamisen taitoa ei välttämättä alkuun ollut, mutta arkkitehtuuri ja miljöö pappiloissa oli tarkkaan määriteltyä (Kaila 2007). Joidenkin laskemien mukaan pappilan pihapiiriin saattoi kuulua keskiajalla jopa 20-30 rakennusta. Kruunu ja esivalta pyrki vaihtuvin säädöksin säätelemään asuinrakentamista. Vuonna 1687 annettiin tarkat mallipiirroksat upseerien virkataloista. Puolen vuosisataa myöhemmin valtiopäivät asettivat jälleen uudet säädökset seitsemästä huoneesta, joka tarkoitti ”enä” seitsemää rakennusta. Syntyi uudenajan päärakennus ”corps de logis in”, joka yhdessä aiemmin yleistyneen

karoliinisen viisihuonejärjestelmän myötä loi vakiintuneen päärakennuksen pohjan. Asuintupa, keittiö ja vierastupa rakennettiin nyt saman katon alle. Talon keskellä oli eteinen, joka johti suoraan saliin. Salin molemmin puolin oli kamarit. Keittiössä sai olla keittoliesi, mutta leivinuuni kiellettiin. Talon arkkitehtuuri vastasi v. 1730 voimaan tulleiden virkatalojen huonejakoa. Sama malli päätykamari muunnoksilla oli voimassa 1800-luvun loppuun saakka. Tämän pohjalta syntyi meidän tuntema pappila-arkkitehtuuri. Paikalliset eroavaisuudet syntyivät käytettävissä olevien ammattilaisten kädentaidoista, paikallisista traditioista ja varallisuudesta. Seurakunnat olivat yleensä tiukkoja taloudestaan ja näin tasapainoteltiin edustavuuden ja tietyn vaatimattomuuden välimaastossa. Pappilat koettiin olevan aikansa käyntikortteja ulkomaailmaan ja niihin haluttiin myös satsata. (Kaila 2007; Knapas ym. 2009, 49 - 50.)

Soikkeli toteaa Kailan ja Knapaksen ym. tavoin, että huono puurakentamisen tapa näkyi myös pappiloissa 1600 - 1700-luvuilla. Soikkeli käyttää esimerkkinä Närpiön pappilaa, joka rakennettiin peräti kuusi kertaa vuosien 1679 - 1889 aikana. Rakennusten keski-ikäksi saatiin näin 35 vuotta. Useimmiten syynä olivat katon huono kunto, lattioiden ja alushirsien mätäneminen, sekä seinien hataruus. (Knapas ym. 2009, 55; Soikkeli 2000, 46.)

Pitäjän vauraus oli tärkeää pappiloita perustettaessa, jotta kyettiin varmistamaan kirkon ja pappilan rakennusten ylläpitäminen sekä ajanmukaisen hallinnon toimiminen (Soikkeli 2000, 42). Kaupunkipappilat sijaitsivat vauraiden porvaristalojen joukossa. Kaupungistumisen myötä pappilat sekoittuivat muiden kaupunkitalojen sekaan. Reformaation ja Martti Lutherin mallin mukaista pappilaa kuvattiin taloksi lasiseinillä. Vertauskuvalla haluttiin luoda mielikuva pappilasta avoimena, kristillisen kodin esikuvana. Pöytäpuheet kirjattiin ylös ja tästä syystä on tallentunut runsaasti aikakauden kirjallista perimätietoa. Maaseudun pappilat olivat vauraimpia. Rakennusten

hirret hankittiin seurakuntalaisten toimesta pappiloiden metsistä ja rakennusvastuun kantoi seurakunta. He myös ylläpitivät karjasuojia, aittoja ja riihiä. Säätyläispappilat alkoivatkin muistuttaa 1700-luvulla yhä enemmän heraskartanoita. (Knapas ym. 2009, 25 - 27.)

Säädyillä oli omat privilegionsa, mutta se ei miellyttänyt kaikkia. Ajan myötä seurakuntalaisissa lisääntyi kapinahenkisyys järjestelmää kohtaan. Pappissäädyn äänivaltaiseen jäsenistöön kuuluivat kappalaiset, oppikoulujen vakinaiset lehtorit, hallitsijaa palvelleet sotilaspastorit, sekä säädyttömät professorit. Lehtoreilla ja sotilaspapeilla oli oikeus ilmoittautua pappisprivilegioiden mukaisesti kirkkoherranvaaliin. Tämä mahdollisti pääsyn käsiksi prebenda-palkkaetujärjestelmään, johon saattoi kuulua esimerkiksi seurakunnan ja pappilan sekä tiluksiin liittyvän maanviljelyksen hoitaminen. Professorin palkka tuli prebendana myönnetyn tilan hoidosta. Turussa tiedetään olleen ainakin kaksi filosofisen tiedekunnan professoria, jotka saivat oikeuden prebendaan. Näin heidän vastuuseen kuului yhtä aikaa sekä kirkkoherran tehtävät, että akatemian kokouksia. Järjestelmässä nähtiin paljon hyvääkin, sillä talousopin professorin kirkkoherrakaudella kivistä rakennettu Maarian pappila nousi yhdeksi aikansa esikuvaksi. Pappilan yhteyteen luotiin puutarha, josta tuli sittemmin hyötykasveineen malliesimerkki suomalaisten pappiloiden puutarhoille. Alettiinkin pian puhua kulttuurisista pappiloista, joita oli Turun lisäksi Viipurissa, Iisalmessa, Oulussa ja Torniossa. (Knapas ym. 2009, 26-34; Snellman 2012.)

Koulu- ja yliopistomaailmassa opintoja yhdisti filosofisen tiedekunnan opinnot. Ajan mukaan alalta toiselle siirtyminen oli helppoa. Yliopisto-opinnot johtivat yleisesti kohti tärkeimpiä yhteiskunnallisia virkoja. Säätyläiskotien pojat koulutettiin yliopistoissa ja tytöt saivat alkuopetuksen. Varttuneemmat säätyläiskotien tytöt jäivät auttamaan kotien askareissa. Saamansa alkeiskoulu- ja keskikoulu tyyppisen perusopetuksen myötä

yksinäiset naiset pääsivät opettamaan varattomia lapsia. Naisille avautui mahdollisuus yliopisto-opintoihin vasta 1800-luvun lopulla. Silloinkin opintojen tärkein tehtävä oli valmentaa säätyläisperheen emännän rooliin. (Knapas ym. 2009, 36 - 37.)

Turun akatemia velvoitti pappisuralle valmistuvia suorittamaan filosofisen tiedekunnan tarjoamia yleissivistäviä opintoja. Valveutuneet papit olivat myös osallisena Suomen Talousseurassa, Kansalaisvalistusseurassa sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa. Oppineisuuden myötä he toivat sivistystä, hyvinvointia, valistus- ja hyötyajattelua koko kansan tietoisuuteen. Asumusten ja talouden hoidon lisäksi pappilat toimivat esikuvina maanviljelyksessä, metsän, karjan, puutarhan sekä hyötykasvien hoidossa. Kartanoissa ja porvarikodeissa oli sama tieto taito kuin pappiloissa, mutta pappiloiden opetusvelvollisuus ja luonteva yhteistyö työväestön kanssa oli merkityksellinen tuon ajan sääty-yhteiskunnassa. Monella politiikan, taiteen, tieteen ja kulttuurinvaikuttajalla kerrotaankin olleen taustalla pappilassa vietetty aika joko lapsuudessa tai nuoruudessa. (Knapas ym. 2009, 29 - 31.)

Yksi aikansa esimerkki pappiloiden mahtailevastakin vaiheesta on Kaarlelan Kvikantin kirkkoherra Anders Chydeniuksen hallinnoima pappila. Hän rakennutti kivistä useammankin talousrakennuksen. Samaisen Kvikantin pappilan (valm. 1737) kerrotaan olleen aikanaan näyttävyydessään majurin virka-asunnon kokoluokkaa. Mittakaavaa rakennukselle saadaan, kun virkatalojen ja pappiloiden yleisiksi kokoluokiksi säädettiin pituudeksi 26 kyynärää ja leveydeksi 12 kyynärää. Kvikantin pappilalla oli pituutta 51 kyynärää ja leveyttä 16 kyynärän verran. Myös sisustukseen satsattiin ja siihen palkattiin tekijäksi puuseppä Johan Kyntzell. Aumakatto katettiin paanuilla, ikkunat suurennettiin suorakaiteen muotoon ja rakennus vuorattiin leveillä punamullatuilla laudoilla. (Knapas ym. 2009, 50 - 53.)

Sotilasvirkatalot alettiin tehdä tiilestä ja kivistä, kun virkataloasetus kielsi puun käytön vuonna 1752. Maarian pappila rakennettiin 1780-luvulla. Ajan mukaan kivirakentamista suorastaan kannustettiin, jotta saatiin säästettyä metsää. Kivirakentamista yritettiin korostaa, suhteessa hirsirakentamiseen. Kerrotaankin monien ruukinkartanoiden syntyneen Suomeen, koska Kruunu halusi säästää omaa lähimetsäänsä. Ruukinkartanot vastavuoroisesti toivat uuden kulttuurin, tietoa ja osaamista. (Knapas ym. 2009; Rky 2018; Soikkeli 2000.)

Rakentamisen laatu parantui 1700-luvun loppua kohden. Talot alettiin nostaa kivijalkojen varaan. Hirret suojattiin lautaverhouksella ja pinta käsiteltiin punamullalla. Tultaessa 1800-luvulle rakentamisen laatu parani entisestään, vaikka edelleen nähtiin runsaasti puutteita. Virkataloasetuksen (1892) myötä virkatalojen ja pappiloiden kunnossapito siirtyi virkatalorahastoon. Uusklassinen tyyli 1800-luvulla tuli kartanoiden lisäksi myös pappiloihin, virkamies- ja porvaristaloihin. Tavallista oli, että rakennettiin kolme sisäänkäyntiä, joista yksi keittiön sisäänkäynniksi ja arkipäivän toimiin ja toinen pitäjän asioiden hoitoon. Pääovi oli vieraiden käytössä. Koettiin hyväksi, että kirkkoherroilla oli oma sisäänkäyntinsä kirkollisten virka-asioiden hoitoon. Pappilarakennus itsessään saattoi vaihtua, mutta paikka pysyi samana. Ajan arkkitehtuurin muotivirtaukset kulivat mukana ja monesti pappilat toteuttivat niin muotia kuin rakennusmääräyksiä ja virkataloasetuksia ensimmäisten joukoissa. Esimerkiksi vuonna 1892 asetetussa asetuksessa määriteltiin pappilan huonekorkeudeksi 3,5 metriä. (Knapas ym. 2009, 32,55; Soikkeli 2000, 48 - 50.)

Pappilat tulivat eräänlaiseen murrosvaiheeseen, kun suomenkieliset talonpoikaistataustat omaavat ylioppi-
laat alkoivat hakeutua pappisuralle 1860-luvulta alkaen. Aiemmin papisto oli koostunut pääsääntöisesti säätyläisistä, johon rahvaalla ei ollut asiaa. Talonpoikien uudistusmieli muutti pikkuhiljaa vanhakantaisen

pappilakulttuurin. Nuori papisto alkoi arvostella pappiloiden säätyasemaa ja menoja juhlallisuuksineen. Kirkon virassa olevien ja pappien asemaa alettiin katsoa etuoikeutetuksi ja heidän asema nousi monenmoisen kritiikin kohteeksi. Kirkon edustajilta alettiin vaatia esimerkillisempää asennetta. (Knapas ym. 2009, 44 - 45, 46; Soikkeli 2000.)

Ekologiset ja kulttuuriset arvot näkyivät pappila -ja porvarikotikulttuurissa erityisesti pappiloiden esimerkiksiyytenä suhteessa työväestöön. Pappilat toimivat aikanaan myös majatalon ominaisuudessa, jos pitäjässä ei ollut muuta yösijaa. Pappiloissa saattoi yöpyä hyvinkin korkea-arvoisia vieraita, joita kestettiin ajan tavan mukaan. Samalla pappilaan kantautunut tieto kulkeutui työväelle. Kiinteä yhteistyö talonpoikaisväestön kanssa edesauttoi vaikutteiden siirtymistä. Hyötypuutarha ja maatalouden tuoreet opit sekä moni muu arvokas tieto otettiin mieluusti vastaan. Opetustyön lisäksi he opastivat ja neuvoivat monella saralla. Opetettavina aineina olivat perinteisten aineiden lisäksi mm. taidekasvatusta. (Knapas ym. 2009; Rky 2018; Soikkeli 2000.)

Zacharias Topeliuksen synnyinkodin Kuddnäsin kerrotaan olleen erittäin suvaitsevainen ja kulttuurimyönteinen. Keisari vieraili myös Topeliuksen kodissa. Kerrotaankin, että Pohjanmaalla nähtiin suuresti vaivaa niiden huoneiden sisustamisen suhteen, jossa keisari majoittui. Topeliuksen isä oli lääkäri ja hän oli hyvin kiinnostunut sekä suomen kielestä että kansanperinteistä. Topeliuksen isoisä taas oli tunnettu maalari, joka oli hakenut oppia Tukholmasta saakka. Mikael Toppeliuksen kerrotaan tehneen kirkkomaalauksia yli 40 kirkkoon. (Koskinen 2006, 45-58.)

Siirryttäessä 1900-luvulle pappien palkka muuttui rahapalkaksi. Pappilassa asuminen muuttui seurakunnan viranhaltijan luontaiseduksi ja muu maaomistus siirtyi seurakunnan omaisuudeksi. Sotien jälkeen suuri osa

näistä maista muutettiin asutuskäyttöön. Kiristytvä luontaisetujen verotus loi papistolle paineita edullisemman oman asunnon hankkimiseen. (Knapas ym. 2009, 44 - 45, 46; Soikkeli 2000.)

Säilyneet vanhat pappilat toimivat nykyään yksityisinä koteina tai seurakunnan yhteisessä käytössä. Näiden osalta arvokas kulttuuriperintö siirtyy eteenpäin. (Soikkeli 2000.) Soikkeli (2000) toteaa myös, että kartanoihin nähden pappiloiden kunnossapitoon ja suojeluun on herätty vasta hiljattain. Moni pappila hävisi huonon rakennustavan ja myöhemmin arvostuksen puutteen vuoksi. Pappiloiden rakennustapakulttuuri ei ole ollut aina kovinkaan taloudellista tai ekologisesti kestävää. Vasta ajan myötä, kun virkasäädökset ja rakennustavat kehittyivät, myös pappilarakennukset säilyivät seuraaville sukupolville. Opetusvelvollisuus ennen koulujärjestelmää edesauttoi tiedon, uusien käytänteiden ja tapojen leviämiseen työväestön keskuuteen. Taloudellisen kestävyuden kehittyminen kannattavamaksi esimerkiksi rakentamisen, sisustamisen, puutarhan hoidon, metsänhoitotaitojen ja maanviljelysoppien muodossa on ollut aikanaan merkittävä edistysaskel pientilallisten keskuudessa.

8. KANSALLISEN KULTTUURIN ENSIASKELEET

Itsenäistynyt Suomi alkoi hakea 1800 - 1900- lukujen taitteessa omaan historiaan pohjautuvaa kulttuurista identiteettiä. Rikkonainen menneisyys kahden suurvalan välissä sotki Suomen ”minäkuva”. Muodon ja tyylin suomalaisuutta yritettiin määritellä jopa tieteen voimin. Suomalaisen kulttuurin henkinen kasvu koettiin alkaneen jo 1800-luvulla. Tällöin suomalainen taide, musiikki ja kirjallisuus kehittyi suurin harppauksin. (Wäre & Stenroos 1999, 22.)

Simo Häyrisen (2006) mukaan ensimmäiset taiteilija-avustukset myönnettiin Magnus Von Wrightille (1836) ja kansallisrunoilija Johan Ludvig Runebergille (1839). Suomessa oli niukka aatelisto ja näin korkeakulttuurisen taide -ja kulttuurielämän kehittäminen jäi porvareille, papistolle ja talonpojille. Häyrinen selvittää, ettei Suomen kulttuuriperintö voinut nojata feodaalivaltioiden tapaan aatelisten syntyperään ja tästä johtuen pyrittiin kaikin tavoin korostamaan kansanomaisuutta. Runebergin teokset kuten Vänrikki Stool kuvastaa hyvin ajan ilmiötä. Taide ja arkkitehtuuri itsenäistyivät voimallisesti 1890-alkaen. Arkkitehtuurissa koettiin olevan vielä paljon saavutettavaa. Pikkuhiljaa joidenkin suomalaisten töitä alettiin pitää muita suomalaisempina. Päätökset syntyivät moninaisten yhteiskunnallisten ja sosiaalisten sopimusten prosessina, päätelmien, keskustelujen ja tulkintojen myötä. (Häyrinen 2006, 135 - 136; Wäre ym. 1999, 22.)

Bourdieu kuvasi pääomassa korostuvan koulutuksen, akateemisuuden ja kulttuurista erottautumisen merkitykset. Hän määritteli maun määräytymisen prosessin muodostuvan valtaa pitävien päätösten mukaisesti. (Leskinen & Soronen 2017, 2; Roos 2013, 1.)

Kulttuurista erottautumiseen tarvittiin ajan asiantuntijoita, jotka koulutuksen ja ammattinsa puolesta katsottiin olevan asiantuntijoita hyvän suomalaisen maun ja muodon tuntemisessa (Wäre ym. 1999, 22.). Bourdieu puhui paljon kulttuurisesta eliitistä, joka tällöinkin alkoi johtaa suomalaista makua tiettyyn suuntaan. Distinktiivisten valintojen ja erottautumisten kautta haluttiin erottautua naapurimaiden kulttuureista. Samalla haluttiin samaistua entistä vahvemmin läntiseen kulttuuriin.

Kansallisromanttinen kausi alkoi 1800-luvulla. Ajankohtaan kuuluu Topeliuksen Maamme-teos ja monet muut aikakauden taiteelliset teokset. Syntyi kansansivistysliike. Kansanvalistusseuran toimesta kehittyi itsellinen koululaitos, joka irtaantui pikkuhiljaa kirkon otteesta. Perustettiin ensimmäiset kansakoulut ja oppilaitokset. (Häyrinen 2006, 137, 138.)

Erityisen suomalaisen kulttuuri-identiteetin etsimisen aikaan alettiin kaivata myös (1890-luvulta alkaen) erityistä suomalaista puurakennustyyliä. Asian vauhdittamiseksi suunniteltiin erilaisia kilpailuja. Käsityön Ystävät -yhdistys oli usein mukana hankkeissa. Arkkitehti Vilho Penttilä kiteytti kilpailuajatuksen näin; *”Semmoiset ovat omiansa hakemaan esille kaiken - mitä kansan henki luonut ja näin koittaa vielä aika, jolloin rakennetaan suomalaiseen tyyliin rakennuksia niin sisä- kuin ulkopuolelta”* (Wäre ym. 1999, 27 - 29). Arkkitehtuurissa haluttiin materiaalien korostavan luonnetta, tuntua ja niiden haluttiin olevaan aitoja. Puun piti näyttää puulta ja kiven kivelältä. Ongelmana oli, ettei kansalle ominaista elvytettävää rakennusperinnettä juurikaan ollut. Lähes kaikki rakennuskanta oli tullut joko idästä tai lännestä ja nyt haluttiin löytää jotain täysin suomalaista. Aitat ja luhtiaitat alettiin

kokea aidoiksi suomalaisen rakennusperinteen ilmentymäksi. Aitoissa puhutteli maalaamattomat hirsiseinät ja tekstiileissä kansanomaiset ryijyt. Tyyli koettiin inspiroivan suomalaisiksi sekä riittävän erilaiseksi Ruotsin vaikutuksen alaisesta länsisuomalaisesta tyylistä. (Wäre ym. 1999, 27 - 29.)

Ritva Wäre (1999) toteaa suomalaisten jopa pelänneen *”kansaltamme puuttuvan muotoaistin”* (Wäre ym.1999, 22). Wäreen mukaan pelosta kirjoitti ainakin Eliel Aspelin. Aspelin perusti epäilyksensä suomalaisen ilmaston pimeyteen, kylmyyteen sekä kansan keskuudessa vallitseviin olojen köyhyyteen sekä luonnonvarojen niukkuuteen. (Wäre ym. 1999, 22.)

Suomen itsenäistyminen ajoittui art nouveau eli Suomessa jugendin aikana tunnettuun ajanjaksoon. Jugend alkoi maailmalla jo 1880-luvulla mutta Suomeen tyyliuunta rantautui myöhemmin (Hämäläinen 2010). Suomalainen jugend nousi tärkeään asemaan 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä ja antoi suunnan suomalaisen tyylin kansainvälisestäikin tunnistetulle tyyliille. Nokela (2014) kuvaa meillä syntyneen tuolloin voimakkaan omintakeisen sisustustaiteen ja arkkitehtuurin tyyli. Sittemmin karelianismiksi nimetty tyyli näkyi käsityössä, runoissa ja esineissä. Ruotsalaisen Carl Larssonin kodista tuli aikakauden vapaan ja kodikkaan asumisen symboli. (Hämäläinen 2010; Nokela 2014, 273 - 274.)

Karelianismin piirteet arkkitehtuurissa näkyivät pyöreiksi jätetyissä hirsipinnoissa, pieniruutuisissa ikkunoissa, päätyrakenteissa sekä pitkissä ulkonevissa räystäslinjoissa. Karjala-harrastus nousi Itä-Karjalaisen puuarkkitehtuurin ja koristeaiheiden myötä suosituksi. Tyyliä nähtiin kuvataiteilija Axel Gallen-Kallelan ja Pekka Halosen ateljeehuiloissa sekä arkkitehti Eliel Saarisen talossa. Taloissa yleistyi kansanomainen tupa, arkihuone, eteishalli ja avotakka. Karjalaislähtöisiä tekstiiliornamentteja käytettiin jo 1880-luvulta Suomen Käsityön

Ystävät - yhdistyksen toimesta erilaisten tekstiilien suunnitteluissa. Erityisen suomalaisena kansantaiteena alettiin pitää tekstiilien geometrista ja suoraviivaista ornamenttiikkaa. Geometrisia muotoja sovellettiin niin huonekaluissa, tekstiileissä, keramiikassa ja myöhemmin myös arkkitehtuurissa. Samaan aikaan käytiin keskustelua, riittääkö pelkkä ornamenttiikka vakuuttamaan tyylin suomalaisuutta. Hieman myöhemmin todettiinkin geometristen kuvioiden olevan osa yleismaailmallista tyyliä. (Standertskjöld 2008; Wäre ym. 1999, 28-29.)

Historiasta johtuen tunsimme hyvin naapurimaiden tyyliä. Norjan ja Ruotsin muinaispohjoismaiset tyyli (puuarkkitehtuuri), venäläinen tyyli sekä saksalainen renessanssi olivat tulleet tutuiksi. Kansallistyyliä kokeiltiin toden teolla Venäjän keisari-parin vieraillessa Suomessa v. 1889. Heille sisustettiin keisarillinen Langinkosken kalamaja ja siellä sovellettiin suomalaista versiota venäläisestä kansallistyylistä. Langinkosken kalamajaa pidetään yhtenä ensimmäisistä dokumentoiduista tilasuunnitteluprojekteista, jossa tavoitteena oli luoda sisustuksella asukkaille viihtyisyyttä ja yksilöllisyyttä. Kalamajassa päästiin testaamaan puurakennus- ja sisustuskohteissa kehittynyttä suomalaista sisustustyyliä. Vastaavaa rustiikkista tyyliä (paljaat hirsiseinät, maalaamattomat huonekalut, puuleikkaukset) oltiin nähty jo Norjassa, Ruotsissa ja Venäjällä. Erityisesti tekstiileissä haluttiin näyttää suomalaisen muodon ja kansallisuuden piirteitä. Käytännössä tyyli oli edelleen samaa pohjoiseurooppalaista tyyliä. (Wäre ym. 1999, 24-25.)

Suomalaisen jugendin aikaan suunniteltiin Helsinkiin useita ajalle tyypillisiä rakennuksia. Eliel Saarinen oli yksi aikansa arkkitehti, jonka tunnetuimpia jugendin ajan rakennuksia ovat Helsingin Rautatieasema, Imatran Valtionhotelli ja Tampereen tuomiokirkko. Suomalainen jugend yhdisti kansallisromanttisia piirteitä kansainvälisempiin tyyliuuntiin. (Rakennustieto 2019; Standertskjöld 2008.)

Modernistinen avantgarde sai jalansijaa 1900-luvun alussa. Perässä seurasi populaarikulttuurit seuraavilla vuosikymmenillä. Samaan aikaan Saksasta virtasi uutta ja inspiroivaa eurooppalaista ajatusmaailmaa. Muoto ja arkkitehtuuri oli kehittynyt Saksassa pelkistetympään suuntaan, mutta tyyliä pidettiin vielä liian vieraana tyylinä. Vastapainoksi haettiin vaikutteita Englannin konservatiivisemmasta arkkitehtuurista ja tyylistä. William Morris oli 1800-luvun lopun keskeisiä suunnittelijoita ja edusti arts and crafts -tyyliä, josta myös jugend inspiroitui. Hänen tapettimallistonsa ovat edelleen erittäin suosittuja. Tuohon aikaan englantilaisten keskuudessa oli muodissa keskiaikainen taide ja taidekäsityöt. Vanhojen materiaalien ja tekniikoiden elvyttämistä pidettiin arvokkaana asiana. Suositettiin paikallisuutta sekä korostettiin arkkitehtuurin istuttamista ympäröivään luontoon. Englantilaiset halusivat tuoda ”kotitaiteen” kaikkien saataville ja se tapahtui esimerkiksi William Morrisin tyyllisillä runsaskuvioisilla, käsinmaalatuilla tapeteilla ja kankailla. Albert Edelfelt kiteytti ajatuksen niin, että ”art nouveau” eli uuden taiteen idea on tuoda kauneutta kaikille. Taide haluttiin sisällyttää ympäristön pienimpiinkin yhteiskohtiin. (Häyrinen 2006, 144; Wäre ym. 1999, 26 - 27.)

Häyrinen (2006) toteaa Suomen itsenäistymisen aikaan taiteen, urheilun ja arkkitehtuurin nousseen tärkeiksi itsenäisyyden ilmentymisen muodoiksi. Arkkitehtien työ alkoi laajentua rakennuksista - sisustuksiin, kaupunkisuunnitteluun ja erilaisiin taideproduktioihin. Art nouveau oli uudistusliike, joka loi uuden määritelmän, jonka mukaan taiteilijan, muotoilijan tai arkkitehdin ei tarvinnut noudattaa enää mitään tyyliä. Päinvastoin alettiin jopa toivoa ja vaatia arkkitehti Bertel Jungin (1901) sanoin, että ”*jokaisen on luotava oma tyykinsä*” omia lähtökohtia ja inspiraatioita hyödyntäen (Wäre ym. 1999, 27). Toivottiin kuitenkin huomioitavan taloudelliset ja yleiset periaatteet. (Häyrinen 2006, 143; Wäre ym. 1999, 26 - 27.)

Pierre Bourdieu (1984) puhui erottautumisesta, joka syntyi pitkälti luokkajaon ja myöhemmin myös koulutuksen myötävaikutuksella. Vaikka luokkajaon rajat ovat tänään jo hieman hämärtyneet, ne ovat edelleen jossain määrin olemassa. Nykyajan vastine luokkajaolle voisi olla varallisuus tai kouluttautuminen. Toisaalta varallisuuskaan ei takaa sosiaalista asemaa ja kouluttautuminen ei anna takuuta työpaikasta ja sen kautta tulevasta ansioitumisesta. Erottautumisen muodot on muuttuneet, mutta merkityksiä, joiden avulla erottaudutaan - haetaan edelleen.

Puuvarantojen loppumisesta oltiin huolissaan 1700-luvulla. Kertaustyylien aikaan alettiin herätä antiikin keräilyyn. Englannissa puhuttiin 1900-luvun alussa paikallisten tuotteiden suosimisesta ja alettiin arvostamaan arvokkaita kulttuuriperintöön liittyviä asioita, kuten käsitöitä, perinteisiä käsittelytekniikoita ja materiaaleja. Liiallinen viimeistely koettiin vieraana. Luonnolliset materiaalit, tuotteiden paikallisuus ja kulttuuriset arvot ovat edelleen tärkeitä arvoja tämän päivän suunnittelijalle. Kansallisen kulttuurin kehittymisen alkuvuosikymmeninä voidaan nähdä selkeä pyrkimys käyttää lähialueiden materiaaleja niin arkkitehtuurissa, sisustuksessa kun kalustesuunnittelussa. Muovien käytön yleistyminen ja teollistuminen vei suuntausta puolestaan epäekologiseen suuntaan.

9. MODERNISMIN UUDET TUULET

Suomalainen modernismi alkoi kehittyä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Moderni ajattelu näkyi kulttuurin eri osa-alueilla, kuten taiteessa, muotoilussa, arkkitehtuurissa ja lisäksi myös kirjallisuudessa sekä runoudessa. Sveitsiläinen taidehistorioitsija Sigfried Giedion oli yksi aikansa vaikuttaja, joka vetosi kirjallisten teostensa kautta kulttuurialalla toimiviin. Esimerkiksi teos *Space, time and architecture* (1941) sai kansainvälistä huomiota. Giedion loi pohjan modernin arkkitehtuuriin historian kirjoittamiseen ja lähestyi nykyaikaista arkkitehtuuria moniulotteisten näkemystensä kautta. ”*Giedion approached modern architecture an image of reality in which intellect and emotional sensitivity converged*” (Heikinheimo 2016, 14). Heikinheimo kuvaa teoksessaan Sigfrid Giedionin ja Aallon tehneen myös yhteistyötä. Alvar Aallolta tuli sittemmin yksi maailmallakin tunnetuista modernin tyyli-suunnan pioneereista. (Giedion 1941; Heikinheimo 2016, 14.)

Aalto oli monitaitoinen ja lahjakas suunnittelija. Tunnettuja lukuisia hänen suunnittelemaansa rakennuksia, huonekaluja ja valaisimia. Aallon suunnittelemissa moderneista kohteista erityisen hyvin tunnetaan Paimion parantola (1933), Viipurin kirjasto (1927 - 35) ja Finlandia-talo (1962 - 71). (Sweet & Pöppönen, 2007, 50, 54.) Hänen töiden selkeä muotokieli on kestänyt hyvin aikaa ja osaltaan ratkaisevasti luonut mielikuvaa suomalaisesta muotoilusta ja arkkitehtuurista. Työn rajaamiseksi rajaa Alvar Aallon töiden tarkemman esittelyn tämän työn ulkopuolelle, mutta käytän hänen yksittäisiä töitään tutkielmassa esimerkin omaisesti.

Viime vuosisadan alussa pinnalle nousi Le Corbusier ja Mies Van Der Rohe kaltaiset uranuurtajat. (Heikinheimo

2016, 15.) Moderni ajattelu syntyy kulttuurihistoriallisten ajatusten kierrätyksestä, kun asioita käsitellään uudestaan ja uudestaan. Tuoreiden ajatusten sulattelusta syntyy uusia oivalluksia - tiivistä tunnettu ranskalainen kirjailija ja kolumnisti Jean Francois Revel vuonna 1992. Moderni arkkitehtuuri ja muotoilu ovat yksinkertaisuudessaan muodon yksinkertaisuutta sekä koristeiden hylkäämistä. Moderniin tyyliin kuuluu rationaalisuus, minimalismi, funktionaalisuus ja geometrisuus. Tämä tyyli on yhden-suuntainen kautta maailman. (Gibbort 2005, 162 - 163; Heikinheimo 2016, 15; Valtasaari & Stenroos 1999, 10.)

Walter Gropius perusti taidekäsityö - ja taidekorkeakoulun Saksan Weimariin vuonna 1919. Modernismin hengessä hän halusi luoda oppilaitoksen, joka edistäisi uudenlaisia taidekasvatusta. Teräsputkirunkoiset kalusteet olivat Bauhaus-tyylin ikonit. Modernismi oli kulttuurikriittinen liike, joka pyrki 1900-luvun alusta lähtien voimallisesti uudistamaan eri taiteenaloja. Kriittisyys kohdistui erityisesti 1800-luvun konservatiivista, historiallista ja akateemista ajattelua vastaan. Toiminnan tavoitteena oli ottaa edelläkävijän rooli, hylkäämällä perinteiset ajatusmallit ja vanhat asenteet. Rohkeimmat puhuivat taiteen vallankumouksesta. Tilasuunnittelussa funktionalismi näkyi yhteisten kalustesarjojen hylkäämisestä. Kalusteet suunniteltiin nyt yksittäisiksi ja irrallisiksi kokonaisuuksiksi. Suunnittelua ohjasi funktionaalinen lähestymistapa ja muodon yksinkertaisuus. Ensimmäiset funktionsisustukset kuvataan olleen Arttu Brummerin sisustamia (Nokela 2004, 298). Modernismi ei ollut vain yksi moderni tyyli vaan piti sisällään joukon erilaisia moderneja suuntauksia, kuten minimalismi, ekspressionismi, funktionalismi ja postmodernismi. (Nokela 2004, 290 - 300; Sedlmayr 1968; Sweet ym. 2007, 25 - 26.)

KUVA 17. Suomalaista muotoilua maailmalla. Eero Saarisen suunnittelemia kalusteita Sogetsu Kaikanissa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

Teollistumisen, koneistumisen sekä uusien materiaalien myötä mahdollistui luovuuden räjähdysmäinen kasvu. Uusia huonekaluja ja uutta muotoilua syntyi eripuolilla maailmaa. Samalla pelättiin perinteisen käsityöläisyyden häviävän, kun tehtaat alkoivat tuottaa sisustustuotteita sarjatuotantona. Jugendin tyyli nähtiin eräänlaisena silta-
na vanhan ja uuden välillä. Saksan Bauhausiin kehittyi modernismin keskus. Bauhausissa syntyi käsitys väriteoriasta ja modernien huonekalujen muotokielestä sekä huonekalujen ja rakentamisen standardointi kehittyi eteenpäin. (Sweet ym. 2007, 2 - 13, 25.)

Pohjoismainen modernismi jatkoi kehittymistään oman näköisekseen. Erik Gunnar Asplund, Arne Jacobsen, Alvar ja Aino Aalto ja monet muut loivat kuvaa pohjoismaisesta muotoilusta ja arkkitehtuurista. Connah Roger (2005) toteaa suomalaisten arkkitehtien Aallon, Pietilän, Saarisen ja Leiviskän olleen tärkeässä roolissa suomalaisen identiteetin uudelleen määrittelyssä. Siinä missä eurooppalaista modernismia kuvasi terävät linjat ja teräsputket - pohjoismainen muotoilu inspiroitui puusta, yksinkertaisuudesta, pyöreistä muodoista, tekstiileistä, lämmöstä ja harkitusta muotokielestä. Suomalaista puuta käytettiin hyväksi parhailla mahdollisilla tavoilla. Taivutettu puu avasi uudet ulottuvuudet muotoiluun. (Connah 2005, 10-17; Sweet ym. 2007, 50, 54.)

Seuraavien vuosikymmenten aikana syntyi lukuisa määrä kansainvälisiä tähtiä suomalaisen sekä pohjoismaisen muotoilun ja arkkitehtuurin taivaalle. Ajanjaksoa kuvataan ”kultakautena”, joka on verrattavissa vuosisadan vaihteen kulttuurisen identiteetin syntyyn. Sotien aikana patoutunut osaaminen sai ilmenemismuodon. Aikansa tunnettuja nimiä ovat Kaj Franck, Gunnel Nyman, Eero Saarinen, Lisa Johansson-Pape, Ilmari Tapiovaara, Tapio Wirkkala, Timo Sarpaneva (KUVA 17, s. 62). Milanon Triennaaleissa saatiin loistavaa menestystä vuosina 1951, 1954 ja 1957. Suomen maantieteellinen sijainti osana Skandinaviaa on aika ajoin kyseenalaistettu, mutta

suomalainen muotoilu ja tyyli oli jo tuolloin aukottoman skandinaavista designia. Kultakauteen liittyi ajatus, jossa muotoilijat, sisustusarkkitehdit ja arkkitehdit nähtiin voimallisen yksilökeskeisinä ja mieluusti jalustalle nostettuina hahmoina. Tuotteita markkinoitiin vahvasti heidän kauttaan. (Korvenmaa & Stenroos 1999, 52-55; Stenroos 1999.)

Muotoilijan ja arkkitehtuurin sankarirooli on ollut myöhemmin vaikeammin tavoiteltavissa ja kultakauden muotoilijat ovat jopa luoneet painetta uuden sukupolven muotoilijoille. Väitöskirjassaan ”*Mielekkyyden muotoilu*” (2013) Ilkka Kettunen kyseenalaisti aselman ja toteaa, että ”*sankarimuotoilijoiden aika on ohi*”. Maailma on muuttunut ja hän näkee muotoilijan roolin tänään enemmänkin yhtenä osana isompaa sosiaalista prosessia. (Kettunen 2013.)

9.1. Rintamamiestalot ja moderni puurakentaminen

Puurakentaminen ja sisustaminen kuuluu vahvasti suomalaisen asumisen kulttuuriin. Ensin oli hirsiset talot, joista kehittyi mm. upeat kartanot, pappilat, porvaritalot, talonpoikaistalot ja sittemmin myös ns. ”hartiapankki” ja elementtitalot. Katsomalla aikaa taaksepäin on aina haluttu kehittää asumisen muotoa. Ensimmäiset koekelliset elementtivalmisteiset talot olivat englantilaisia ja pystytettiin Australiassa 1780-luvulla. Englantilainen Johan Manning jatkokehitti konseptia 1830-alkaen, jolloin elementteihin lisättiin ikkunat ja ovet. Aikoinaan Manningin moduulijärjestelmä herätti suurta kiinnostusta erityisesti pohjoismaissa. Leiviskä (2009) kuvaa ensimmäisten puutalotehtaiden nousseen Yhdysvaltoihin 1880-luvun lopulla. Tuotanto laajeni ja teollisuudenala levisi Yhdysvalloista myös Eurooppaan, kuten Sveitsiin, Itävaltaan, Suomeen ja Ruotsiin. Vanhin suomalainen

elementtirakenteinen esimerkki löytyy vuosisadan vaihteen mainoksesta, jossa markkinoidaan elementtivalmisteista huvilaa Sörnäs Ängbyfleri & Snickeri Fabrics Bolagin esitteessä. Metsätuote Oy oli yksi ensimmäisistä puutalotehtaista, jotka alkoivat valmistaa elementtipuutaloja. (Leiviskä 2009, 8 - 9.)

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen tyyppitalot nähtiin ratkaisuna huutavaan asuntopulaan. Modernismin myötä Saksan Bauhausissa kehittyi ajatus sekä rakennusalan, että huonekaluteollisuuden standardisoinnista (Sweet ym. 2007, 2 - 13, 25). Sodan aikana Suomeen tullut ruotsalaisten vapaaehtoisten joukko toi mukanaan Ruotsissa kehitellyt parakkitalot, jotka toimivat tyyppitalojen esikuvina. Puolustusvoimat tilasi suomalaisilta sahoilta suuret määrät taloparakkeja joukkojen tilapäismajoitukseen. Parakkituotannon kerrotaan kestäneen vain vähän aikaa, mutta olleen tärkeä vaihe taloteollisuusalan kehittymiseen. Puutalo Oy (puutalotehtaiden yhteenliittymä) sai sodan aikana käyttöönsä (korvausta vastaan) kahden ruotsalaistehtaan lahjoittamat piirustukset ja rakennemallit. Ruotsi myös lahjoitti Suomelle 2000 tehdasvalmisteista elementtitaloa. Piirustukset olivat suomalaisten arkkitehtien laatimia, mutta rakenne tehtiin ruotsalaisten vaatimusten mukaisesti. Puutalo Oy kehitti ruotsalaistekniikkaa ja loi oman Rauhakoto ja Metsäkoto talomalliston. Puutalo Oy muuttui sittemmin Myyntiyhdistys Puutaloksi, jonka tehtävä oli edistää myyntiä ja valvoa jäsentensä etuja. (Leiviskä 2009, 12 - 15, 16; Sweet ym. 2007, 2 - 13, 25.)

Sodan jälkeisiä tyyppitaloja ilmensi valmiit pohjapiirrokset, yksinkertaisine työselosteineen sekä yhteenvetona rakennusmateriaaleista. Talot olivat harjakattoisia, puolitoistakerroksisia ja rakentuivat yhden piipun ympärille. Taloon kuului alakerrassa sijaitseva olohuone, keittiö, makuuhuone ja lisäksi saattoi olla kellaritila. Ullakolle oli mahdollisuus tehdä kaksi makuuhuonetta ja vinttikomerot. Vinttihuoneissa eli hellahuoneissa pidettiin

usein vuokralaisia. Pesu- ja saniteettitilat sijaitsivat erillisessä piharakennuksessa. Tyyli haluttiin pitää mahdollisimman yksinkertaisena. Tunnettu esimerkki on Alvar Aallon työväestölle suunnittelema AA-tyyppitalo. Arkkitehtiliittoon kuuluvan Jälleenrakennustoimiston kautta Aalto ajoi voimakkaasti tyyppisuunnittelua ja standardisoimista. Liittoon kuului myös Standardoimislaitos ja Suunnitteluapu, jotka alkoivat luomaan alalle standardeja, mittajärjestelmiä, moduuleita ja lopulta syntyi rakennustieto eli RT-kortisto. Aallon mallin mukaisia taloja kuvasi parhaiten funktionaalisuus, vaatimattomuus ja yksinkertaisuus. Rintamamiestalot ja tyyppitalot alkoivat muokata maaseutu- ja kaupunkinäkymiä uudensuomalaisiksi. (Kummala 2005; Leiviskä 2009, 24 - 25; Yli-Kankahila 2014, 4.)

Sodan jälkeen tekijöistä ja materiaaleista oli pulaa, mutta tilanteesta selvittiin talkootyöllä ja oman metsän puilla (Yli-Kankahila 2014, 4). Siirtoväelle, evakoille, sotaorvoille, sotaleskille ja sotainvalideille piti löytää uudelleen asuttamisperustainen maa-alue. Ratkaisun toi rintamamiestaloiksi nimetty tyyppitalo, joita rakennettiin eri tahojen toimesta. Rakennuksille tyypillistä oli samankaltaisuus. Näiden lisäksi tunnettiin edellä mainitut ruotsalaistalot ja asevelitalot. Jälleenrakennuskauden taloja kuvataan siirtymävaiheen taloina, kun perinteisestä hirsirakentamisesta siirryttiin modernin rakentamisen aikakauteen. Talon sisätiloissa yhdistyi moderni funktionaalinen käytännöllisyys ja yksinkertaisuus, mutta ulko-asu ja rakentamisen tapa edusti vielä perinteisempää rakentamisen tapaa. (Kummala 2005, 32; Takkinen 2016, 7; Yli-Kankahila 2014, 4, 8.)

Vuosisadan alussa Suomi oli vanerintuotannon suurvalta ja tuotanto jatkui kiivaana 50 vuoden ajan. Sodan aikaan Saksaan vietiin puutaloja, parakkeja ja vaneriteltoja ja sittemmin Neuvostoliitto otti omansa sotakorvausten muodossa. (Leiviskä 2009, 19, 22.) Sodanjälkeisen vanerinviennin mm. Isoon-Britanniaan kerrotaan olleen yksi

KUVA 18. Nykyajan talovalmistuksen lähtökohtia terveellisen asumisen lisäksi ovat ekologisuus, asiakaslähtöinen muunneltavuus ja yksilöllisyys. Kuva: Jetta-Talo, Oslo104 2019.

KUVA 19. CELTin innovatiivinen VUOLAS konsepti. Kuva: Vuolas.villas (Celt) 2019.

Suomea nostanut teollisuuden muoto. Samaan aikaan kehittyi kilpailevia materiaaleja, kuten kuitu -ja lastulevyt. Funktionalismin myötä vaneri löysi tiensä huonekaluihin ja mahdollisti aivan uudet muodot kalustesuunnitteluun. Selkeä muotokieli sai myös vastustusta, mutta sitä puolustettiin kalusteiden ensiluokkaisella laadulla. Puusepän taidot ja pohjoismaisen skandinaavinen tyyli alkoi luoda ainukertaista tyyliä suomalaiseen muotoiluun. (Sweet ym. 2007, 82, 90; Yli-Kankahila 2014. 11 - 13.)

Elementtitalojen läpimurto tapahtui jo 1950-luvulla. Arkkitehtien ja rakennusliikkeiden lisäksi mukaan tuli rakennusmestarit ja rakennusinsinöörit. Tämän päivän elementtirakenteiset 2000-luvun talot eivät kuitenkaan ole tyyppitaloja, sillä talotehtailta ei voi hankkia pelkkiä suunnitelmia. Nykyistä elementtivalmisteista taloa kuvaa asiakaslähtöinen muunneltavuus ja yksilöllisyys (KUVA 18, s. 65). Yleisenä tavoitteena on sisäilmaterveellinen koti, nollaenergia rakennus sekä talon elinkaaren kustannustehokkuus. Energiatehokkuutta mitataan tänään monin tavoin. Energiankulutuksen lisäksi ekologisuus korostuu materiaalivalinnoissa. Rakentamismääräyksiä pyritään kehittämään niin, että tulevaisuuden rakennukset olisivat mahdollisimman energiatehokkaita, terveitä ja välttämään esimerkiksi homevaurioilta sekä turhilta korjaustoimenpiteiltä. Tavoitteena on löytää entistä parempia rakennusmateriaaleja ja -menetelmiä, joilla säilytetään hyvä sisäilmaterveys, hengittävyys ja rakennuksen mahdollisimman pitkä ikä. Lämmönlähteenä hyödynnetään entistä enemmän aurinkovoimaa, maalämpöä ja vastaavia energiantuottotapoja. (Leiviskä 2009, 47; Pärkkä 2016.)

Taloteollisuuden tuoreimpia innovaatioita ovat puurunkorakenteiset CLT-tekniikalla rakennetut massiivipuurunkoiset talot. CLT lyhennys tulee sanoista cross laminated timber, joka tarkoittaa toisiaan vasten ristiinlaminoitua puuta. Materiaali on umpipuuta ja hengittää samaan tapaan kuin historialliset talonpoikaiset

hirsitalot. Uusi tekniikka mahdollistaa modernit muodot, joista hyvänä esimerkkinä on suomalaisen Celtin VUOLAS.villas-konsepti. Konsepti edustaa suomalaista puuosaamista parhaimmillaan ja jossa on mukana vahva ekologinen ote (KUVA 19, s. 66). (Celt 2018; Sirkka & Pirttinen 2017.)

Rakentamisen kokonaisenergiakulutusta säädelään nykyään eri säädöksillä. Rakennusmääräykset ja rakennusten energiatehokkuutta ohjaavat määräykset ja päivittyvät vuosien 2018 - 2019 aikana. (Rakennusteollisuus 2018). Nykyään omakotitalot ovat pääsääntöisesti elementtitaloja, puurunkoisia taloja, liimapuuhiirsitaloja, harkkotaloja, lauta- ja levytaloja sekä CLT-taloja. Raja rakennusmääräysten, talotyyppien ja tämän päivän rakentamisen tarkemman selvittelyn tämän tutkielman ulkopuolelle.

Modernismin myötä syntyi uusia ajatuksia, ideoita, materiaaleja ja toimintatapoja. Kehitys kulki nopeasti eteenpäin, mutta laadukkaan modernin rakentamisen kehittyminen otti aikansa. Opittiin hyödyntämään erilaisia materiaaleja sekä taloteollisuudessa että huonekalujen ja kodin hyödykkeiden valmistuksessa. Samaan aikaan hirsirakentaminen väistyi ja tilalle tuli uusia talonrakennusmenetelmiä, joista tuoreimpana CLT-tekniikalla valmistetut täyspuiset talot.

9.2. Sisustus saa merkityksen

Historiasta voidaan poimia muutamia esimerkkejä, joiden kautta nähdään sisustuksen kasvava merkitys. Napoleonin hoviarkkitehti Charles Percier ja Pierre-Francois Fontaine julkaisivat 1700-1800 -luvulla mallikirjoja, joista tuli aikansa tyylin suunnannäyttäjiä. Heidän mielestään sisustukseen liittyi oleellisesti huonekalut ja näin myös sisustus tulisi suunnitella loppuun asti. Huonekalukisällit kävivät opissa naapurimaissa ja Euroopassa. Sieltä kantautui myös tuoreimmat vaikutukset Suomeen. (Koskinen ym. 2006, 11.)

Järkevyys ja käytännöllisyys ilmensi 1700-luvun sisustusta. Samalla muotiin tuli entistä mukavimmat huonekalut ja huonekasvit. Yksityiskohtiin kiinnitettiin huomiota ja koti alettiin nähdä tietynlaisena käyntikorttina ulkomailmaan. Omaa säätyä korostettiin sisustuksella, jonka piti elää ajan mukaan. Kalusteita vaihdettiin muodin mukaan. Epämuodikkaat, mutta laadukkaat kalusteet siirrettiin vähempiarvoisiin huoneisiin. Pianosta tuli tärkeä osa säätyläiskotien sisustusta. Muotokuvat ja perhekuvat ilmensivät seesteistä koti-idylliä ja rauhaa. Miehen asema oli edelleen vahva ja naisten hyveenä nähtiin jalous ja käsiyöt. Sisustusta ei koettu turhamaiseksi piirteeksi, vaan paremminkin hyväksi puheenaiheeksi ja varakkaamman porvarisperheen harrastukseksi. Seuraavalla vuosisadalla kiinnitettiin jo huomiota seurusteluun sekä viihtyisyyteen ja 1900-luvulla sisustusarkkitehtuuri muotoutui jo omaksi koulutussuunnaksi. (Koskinen 2003; Koskinen ym. 2006, 20.)

Koskinen ym. (2006) kuvaa 1700-luvulla syntyneen uudentyyppisiä huonekaluja kuten leposohvat. Säätyläiskodista haluttiin tehdä suojaisa pesä ja huonekalujen piti olla mukavia. Näihin aikoihin ”enemmän oli enemmän”. Mitä runsaampi sisustus - sitä parempi lopputulos. Kotien latioille sijoitettiin runsaasti mattoja, kalusteita sekä huonekasveja. Kodissa saattoi olla herrainhuone, työhuone,

kirjasto ja tupakkahuone. Isännän huoneiden sisustus ja huonekalut tukivat mielikuvaa miehen työteliäisyydestä, älystä ja valta-asemasta. Vastaavasti emännän huoneisiin kuului makuukamarit, keittiö, lastenkamarit, piikojen kamarit ja rouvan oma huone, jota kutsuttiin myös budoariksi 1700-luvulla syntyneen ajatuksen mukaan. Emännän huoneen kalustukseen kuului kirjoituspöytä, jonka ääressä nähtiin emännän pitävän kirjaa taloudesta, kirjoittamassa kirjeitä, lukemassa romaaneja tai tekemässä käsitöitä. (Koskinen ym. 2006, 20, 31; Nokela 2004, 93-94, 131-140.)

Englannista kantautui Suomessakin suosituksi noussut varhaisrokokoon (myöhäisbarokin) tyyli. Varsinainen rokokoo-tyyli tuli Suomeen vasta 1750-luvun jälkeen jäaden lähinnä yläluokan muodiksi. Kepeä kustavilaistyyli nousi suosioon 1775-vuodesta eteenpäin ja jatkui suosittuna pitkälti 1800-luvulle. Taidekäsityksen luoja pidetään Tukholman kuninkaanlinnan arkkitehteja Carl Fredrik Adelcrantzia ja Jean Eric Rehniä. Pariisissa syntynyt, mutta Ruotsissa uraa luonut taidemaalari ja sisustustaiteilija Louis Masreliezin kerrotaan sisustaneen kustavilaistyylin aikaan useita nimekkäitä kohteita kuten Kustaa III:n paviljongin. Suomalaiset omaksuivat ruotsalaisen kustavilaisuuden lähes sellaisenaan ja tyyli jäi elämään sekä säätyläiskoteihin, että maataloihin (Koskinen ym. 2006, 31; Nokela 2004, 93 - 94, 131- 140.)

Kertaustyylien aikaan huonekaluja alettiin valmistaa sarjatuotantona. Sisustusoppaita ja mallikirjoja tutkittiin tarkasti ja etsittiin uusia ideoita. Kodin sisustamisessa saatettiin käyttää Ruotsin mallia mukaillen v. 1860 jälkeen ulkopuolista sisustajaa, joka oli yleensä perheelle tuttu taiteilija, sisustustaiteilija tai arkkitehti. Erilaisten taiteilijoiden lisäksi kisällit ja puuseppämestarit loivat omalle aikakaudelleen ajanhengenmukaisia kalusteita. Yksi esimerkki on Jacob Nygren, puuseppämestari (1768 - 1836), joka oli tunnettu huonekalujen valmistuksesta sekä yksityisistä ja julkisista töistään. (Koskinen ym. 2006, 29, 66.)

Empiren aikakauteen 1800-luvun alkuvuosikymmeniä liittyy Suomen irrottautuminen Ruotsista. Venäjän vallan alaisuudessa Suomeen kehittyi keisarillinen empiretyyli, johon jäi vaikutteet läntisestä kustavilaisesta vaaleudesta. Suomalaiset virkamiehet ja upseerit alkoivat tuoda opiskelun myötä uusia tuulia, kuten huonekaluja Pietarista. Biedermeierin aika kaarevine, mahonkisine muotoineen oli vallitseva tyyli 1850-luvun tienoolla. Näyttävät verhot ja verhoilut kuvaavat hyvin 1800-luvun sisustuksia. Kankaina käytettiin usein samettia ja plyysiä. Kertaustyylien aikaan toteutettiin uudestaan menneitä tyylejä ja innostuttiin antiikin keräilystä. Koteihin hankittiin vanhoja tyylihuonekaluja ja vanhantyyllisiä huonekaluja teetettiin puusepillä. Jugendin myötä luonto inspiroi monin tavoin ja luonnonmukaiset, suomalaisiksi mielletyt materiaalit saivat vahvan jalansijan. (Nokela 2004, 166 - 246, 275.)

Tilasuunnittelun tavoitteena oli alkuun ensisijaisesti esikuvallisuus, estetiikka ja muodikkuus. Kodit ja asumukset sisustettiin muodin inspiroimana ikään kuin ulkopuolisille. Tila- ja kalustesuunnittelu kehittyi entistä funktionaalisempaan suuntaan. Tilalla haluttiin korostaa sosiaalista asemaa ja asemointia yhteiskunnassa. Sisustussuunnittelu sai entistä vahvemman merkityksen ja syntyi tarve tilasuunnittelun ammattilaiselle. Sisustustaiteilija Louis Masrealiz sisusti useita nimekkäitä kohteita jo 1700-1800-luvuilla. (Nokela 2004, 131.)

9.3. Sisustusarkkitehtuurin historia

Sisustusarkkitehtuurin kehittymisen historia juontaa juurensa arkkitehtuuriin, kuvanveistoon, kalustemuotoiluun ja sisustustaiteeseen. Taidekoulutus oli jo pitkän sisältynyt säätyläiskasvatukseen. Turun Akatemia perustettiin v. 1640 ja yksi opetettava aine oli piirustus. Kulttuurialan koulutus alkoi 1870-luvulla Koristetaiteen ja veistokoulun

nimissä. Veistokoulun perustamisaloite Helsinkiin tehtiin Seurahuoneella 20.9.1870 professori Zacharias Topeliuksen johdolla. Ruotsalainen käsityökoulun malli sekä Estlanderin matkat Eurooppaan 1800-luvun puolella välissä toimivat esikuvana (Piesanen 2010, 29-30; Salo-Mattila 2000; Suhonen 2000). Yliopiston professori C.G. Estlander esitti opetussuunnitelman ja hänen kerrotaan vahvasti kannattaneen taiteen ja taideteollisen opetuksen yhdistämistä saman katon alle. (Huovio 1996, 2018) Keisarillisen senaatin päätöksellä allekirjoitettiin perustamiskirja Veistokoulun aloittamiseksi. Helsingissä 11.1.1871 (Helsingin yliopisto 2006: Hohti 2011; Huovio 1991; Ornamo 2018.)

Turussa toimi jo varhain käsityömestareiden ammatikunta. Suomen taideyhdistys perustettiin v. 1846. Ensimmäiset taidekoulut avattiin Helsingissä ja Turussa vuosien 1846 - 48 aikana. Vaikutteita opetukseen haettiin Ruotsista, joka taas haki oppia Tanskasta ja Saksasta. Yksi Veistokoulun perustajia oli insinööri August Fredrik Soldan. Hän huomioi tutustuessaan Lontoon vuoden 1862 maailmannäyttelyyn suomalaisen teknillisen sivistyksen puutteen olevan täydellinen; ”*tästä syystä tehtaamme on pakotettu käyttämään ulkomaista työvoimaa ja näin teknillinen reaalikoulu vaatii myös ulkomaisia ammattiopettajia*” (Soldan 1860; Huovio 1991, 1996). Huovion (1991, 1996) mukaan suomalaisia taidekasvatteja suorastaan vaadittiin osallistumaan Tukholman maailmannäyttelyyn. Lähteessä kerrotaan vuoden 1866 näyttelyyn osallistuneen peräti 270 suomalaista näytteilleasettajaa vaihtelevalla menestyksellä. Veistokoulu muuttui sittemmin Taideteolliseksi korkeakouluksi ja myöhemmin Aaltoyliopistoksi. Sisustusarkkitehtuuri alkoi kehittyä toden teolla 1900 -luvun puolivälissä. (Hohti 2011; Huovio 1991, 1996; Korvenmaa ym. 1999, 54 - 57; Ornamo 2019.)

Design Forum Finland toimi alkujaan Suomen Taideteollisuusyhdistyksen nimellä, joka perustettiin v. 1875. Suomalaisen Taideteollisuusyhdistyksen tehtävänä

oli tukea Veistokoulun toimintaa. Suomen Käsityön Ystävät perustettiin vuonna 1879 ja heidän tehtävänään oli käsityökulttuurin edistäminen ja huolehtia kehittyneen tapahtuvan taiteelliseen ja isänmaalliseen suuntaan. Taideteollisuusmuseumuoto tunnetaan tänään Designmuseona. Designmuseum perustettiin Veistokoulun aikoihin v. 1873. Toimintaan kuului alkuun opetuskokoelmasta huolehtiminen. Sitten Design Forum Finland ja Designmuseum ovat erkaantuneet itselliseksi tahoiksi. (Designforum; Designmuseum; Suomen Käsityön Ystävät 2018.)

Kansainvälisten kilpailujen voitot vahvistivat suomalaisen tyylin kehittymistä ja osoittivat tyyliuunnin, jota myös alettiin odottaa suomalaisilta. Suomalaiset ottivat ahkerasti osaa kilpailuihin sekä maailmannäyttelyihin. Kilpailuissa menestyminen valoi uskoa ja rohkeutta suunnittelutyöhön. Vuosisadan vaihteessa (1890-1900) suomalaiseen arkkitehtuuriin ja taiteeseen alkoi liittyä käsitteet suomalainen, omintakeinen ja uudenlainen suunnittelu. Ajattelu näkyi ensin arkkitehtuurissa ja sitten myös muotoilussa. Kehitys oli nopeaa. Suomalainen arkkitehtuuri sai kasvot ja nousi myös maailman tietoisuuteen. Arkkitehtuuriin nähtiin nousevan vahvasta kansallistunteesta ja suomalaisena variaationa kansainvälisestä art nouveau tyylistä. (Sweet ym. 2007, 50; Wäre ym. 1999, 24.)

Sisustusarkkitehtikoulutus alkoi, kun arkkitehtuurin rinnalle alettiin kaivata omaa osaajaa sisätilojen viimeistelyyn. Arkkitehdit saivat näin paremmin keskittyä julkisiin tiloihin, rakennuksen suunnitteluun ja isoihin linjoihin. Arkkitehdit loivat aiemmin myös sisustukset. Esimerkiksi Hvitträskin arkkitehtuurista ja sisustuksesta vastasi Eliel Saarinen, Herman Geselius ja Armas Lindgren. Sisustus ja kalustus alettiin nähdä olennaisena osana uniikkia ja ainutkertaista arkkitehtuuria. (Wäre ym. 1999, 134) Sisätilaratkaisuihin ja viimeistelyyn haluttiin enemmän yksityiskohtia, harkittuja ratkaisuja ja

ihmisen mittakaavaa. (Aaltonen & Hohti 2011; Huovio 1996, 2018.)

Sisustusarkkitehtien koulutuksen alkuaikojen kehittäjä oli Veistokoulusta Taideteollisuuden keskuskouluksi muuttuneen koulun taiteellinen johtaja Arkkitehti Armas Lindgren, jonka aikana perustettiin huonekalukompositio-oppiaine (1909). Opintoja alkoi luotsata eteenpäin arkkitehti Rafael Blomstedt sekä Taideteollisuuskeskuskoulun taiteellinen johtaja sisustusarkkitehti Arttu Brummer. (Huovio 1991). Aaltonen ym. (2011) toteaa myös arkkitehti Max Frelanderin opettaneen huonekalukompositio oppiainetta ensimmäisinä vuosina. Lindgrenin johdolla oppiaineiden ja koulutuksen laatu kehittyi. Uuden rehtorin Werner Von Essenin 1915- myötä opetusohjelma uudistui ja mukaan tuli kiinteitä ja pakollisia kursseja, sekä oppiaineita. Ylempi taideteollisuuskoulu oli kolmivuotinen. (Aaltonen ym. 2011; Huovio 1991, 1996.)

Arttu Brummer oli yksi uraa uurtavista sisustusarkkitehdeistä ja toimi myös taideaineiden opettajana Taideteollisuus-keskuskoulussa vuosien 1919-1951 välillä ajalla. Hänen kerrotaan aktiivisesti rakentaneen osaltaan itsenäistymisen jälkeisiä yhteyksiä Pohjoismaihin ja Eu rooppaan ja samalla edistäen sekä kehittäen koulutusta eteenpäin. Brummer arvioi taiteellisen lahjakkuudenolevan ”*synnynnäinen lahja, jossa yhdistyi hyvä värisilmä, käden varmuus, kätevyys, rakenteellinen äly, maku sekä mielikuvitus ja sisäinen minä*” (Huovio 1991). Brummer analysoi värisilmän ja maun olevan synnynnäinen lahja, mutta jota voidaan suotuisissa olosuhteissa mainiosti kehittää. Hän totesi myös, että ”*huonekalupiirtäjällä tulee olla hyvä värisilmä, viivoittimeen turvautuva varma käsi ja rakenteellista älyä*” (Huovio 1991). Brummerin mukaan taiteellinen työ vaatii myös intuitiivista tunne-elämän taitoa, vaistoa, älyllistä harkintaa, mielikuvitusta, kykyä eläytyä, herkkyyttä ja sielunelämän rikkautta. ”*Kenenkä sielu on saanut muumion rauhan ja*

kääritty palsamoituna käärinliinoihin, hän ei ole kykenevä luovaan työhön” (Huovio 1991). (Huovio 1991.)

Maineikkaimpia vuosisadan alun sisustajia lienee olleet Alvar ja Aino Aalto. Heidän yksi tunnetuimpia projektejaan on Paimion parantolan sisustaminen (1931-32). Parantolassa kiinnitettiin erityistä huomiota huonekalujen muotoiluun. Kuuluisa Paimio-tuoli syntyi tuberkuloosipotilaiden tarpeesta, että tuolissa olisi helpompi hengittää. Tuoli oli taivutettua vaneria. Parantolan sisustuksessa kiinnitettiin huomiota pienimpiinkin yksityiskohtiin, kuten pölyä hylkiviin valaisimiin ja säilytysratkaisuihin. (Sweet ym. 2007, 54.)

Vuonna 1949 Taideteolliseksi oppilaitokseksi muuttuneen koulun opinnot jakaantuivat opistoon ja ammattiopintoihin. Taideteollisen oppilaitoksen sisustusarkkitehtuurin osaston yliopettaja Ilmari Tapiovaara ja Olli Borg kehittivät opetusta edelleen. Muotoiluideologia sai vaikutteita maailmalta. Funktionalismi ja Bauhaus-aatteet alkoivat näkyä opetuksessa. Muotoilussa pyrittiin etsimään muodoltaan puhdaslinjaisia, pelkistettyjä ja ajattomia ratkaisuja. Ilmari Tapiovaara ohjeisti (1950) oppilaitaan näin; ”*vain yksinkertainen on paras - karsikaa pois tarpeeton ja kehittääkää plastisuutta*” (Huovio 1996.) Korvenmaa (1999, 54) toteaa sisustusarkkitehtien voimakkaasti kasvavalle joukolle riittäneen hyvin töitä sotien jälkeen, kun rakentaminen kävi kiivaana niin kaupallisella kuin julkisella alalla. (Huovio 1996; Korvenmaa 1998, 54.)

Edellisiltä vuosisadoilta tunnemme hyvin vähän naisarkkitehteja, naismuotoilijoita tai naistaiteilijoita. Koulutusta ja oppineisuutta pidettiin pitkään ainoastaan miehille sopivana. Tekstiilitaide avasi naisille turvallisen väylän näyttää osaamistaan. Kilpailuihin otettiin ahkerasti osaa ja menestys kannusti edelleen. Puhutaan jopa naisten taiteellisen osaamisen esiinmarssista 1920-luvulta lähtien. Aikansa nimiä olivat Eva Anttila, Greta

Skogster, Laila Karttunen, Dora Jung ja Eva Brummer. Sitten urauurtavia tekstiilisuunnittelijoita olivat Vuokko Nurmesniemi ja Maija Isola. (Priha & Stenroos 1999, 120-131.)

Sisustusarkkitehtuurin osastoa kutsuttiinkin pitkään 1960-luvulla sisustustaiteen osastoksi (Aaltonen ym. 2011, 118). Taideteollisuusopiston oppiaineissa oli mukana sisustustaiteen opinnot. Koulutuksen pääsyvaatimukseksi muodostui täysi-ikäisyys ja ylioppilastutkinto. Sisustusarkkitehdin nimike alkoi vakiintua 1960-luvulla (Aaltonen ym. 2011, 118). Vuonna 1973 annettiin laki Taideteollisesta korkeakoulusta ja samalla nimi muuttui Taideteolliseksi korkeakouluksi. Opetus perustui tuolloin laitosjakoon, kuten kuvaamataidon opetuksen-, kuvallisen viestinnän-, tuote- ja ympäristösuunnittelun-, sekä yleisen opetuksen laitoksiin. Sisustus suunnittelu kuului tuote- ja ympäristösuunnittelun laitokseen. Vuonna 1978 tuli voimaan asetus taidealan korkeakoulututkinnosta. Taiteen kandidaatin tutkinto oli käytössä ensimmäisen kerran. Myöhemmin 1980-luvulla mahdollistui lisensiaatin tutkinto ja pari vuotta myöhemmin taiteen tohtorin tutkinnon suorittaminen. (Aaltonen 2011, 118; Huovio 1996, 2018.)

Sisustusarkkitehtuurin korkeakouluopinnot kehittyivät kiinteässä yhteydessä huonekalukalustesuunnittelun kanssa. Sotien jälkeen purettu materiaalisäännöstelyt avasivat uudet mahdollisuudet tuotemuotoiluun. Huonekalusuunnittelussa alettiin nähdä kahdenlaista lähestymistapaa - sisustuselementeiksi suunnitellut katseen vangitsijat, sekä yksittäiset design-kalusteet. Eero Aarnion ja Yrjö Kukkapuron kaltaiset suunnittelijat siivittivät hedonistista kuvaa muotoilijan habituksesta. Esinelähtöisen huonekalun haasteena nähtiin trendiherkkyys. Parhaimmillaan trendikaluste saattaa edelleen muodostua klassikoksi. Kukkapuro on osannut hienosti mukautua kullekin ajanjaksolle. Pop-taide näkyi 60-luvun suunnittelussa, 70-luvulla ergonomia, 80-luvulla

postmodernismi ja 90-luvulla minimalismi. Tiedämme vuosikymmeniä sitten suunniteltuja kalusteita, mutta jotka tulivat tuotantoon ensikertaa tai uudelleen viime vuosikymmeninä. Tällaisia ovat esimerkiksi Antti Nurmesniemen Triennale-tuoli ja Tapiovaaran v. 1946 suunniteltu Domus -tuoli. Alvar Aallon modernit klassikkokalusteet suunniteltiin jo 1930-luvulla. Kallio & Nevaluoma (2011) toteaa muotoilun olevan joskus edellä aikaansa ja nousevan tavoitelluksi hyödykkeeksi vasta vuosikymmenten kuluttua. (Huovio 1996, 2018; Kallio & Nevaluoma 2011, 8; Stenroos & Korvenmaa, 1999, 54 - 55, 132 - 149.)

Yksilöllisten kalusteiden suunnittelu koki teollistumisen myötä murroksen 1950-luvulla. Sisustusarkkitehtien työnkuvan painopiste siirtyi enemmän sisustusten luomiseen, mutta samalla huonekalusuunnittelu säilyi osana työnkuvaa. (Aaltonen ym. 2011, 122.)

Yrjö Sotamaan ollessa rehtorina Taideteollinen korkeakoulu asetti 1980-luvulla tavoitteeksi korkeimman kansainvälisen tason. Samalla koulutusta kehitettiin voimakkaasti ja perustettiin alueelliset muotoilukeskukset Kuopioon ja Vaasaan. (Huovio 1996; Sotamaa 1999.)

Kiinteä yhteistyö arkkitehtien kanssa on muokannut sisustusarkkitehdin ammatin kehittymistä (Aaltonen ym. 2011, 117). Taiteellinen luovuus, sisustussuunnittelu ja huonekalujen suunnittelu on ollut mukana alusta saakka. Tämän päivän työprojekteja voivat olla erilaiset julkiset tilat, arvokkaat saneerauskohteet tai muut vaativat sisustuskohdeet. Uudiskohteissa ollaan mukana alusta saakka. Ammatillisuuteen kuuluu vahva materiaalien, rakenteiden, ergonomian, värien, valaistuksen, tilan ja valon arkkitehtuurin tunteminen. Yksityiskohdilla ja detaljeilla viimeistellään tavoiteltu lopputulos. Sisustusmateriaalit tulee tuntea hyvin sekä hallita kaluste- ja kiintokalustesuunnittelu. Työ on usein tilankäytön uudelleen määrittämistä. Työhön voi liittyä myynnin,

markkinoinnin, brändin rakentamisen ja konseptoinnin tehtäviä. Sisustusarkkitehtien koulutuksessa painottuu rakennuslainsäädännön ja rakennusmääräysten tunteminen. Tämän päivän opintoihin sisältyy perinteisen piirtämisen lisäksi myös erilaisten mallintamisohjelmien ja tekniikoiden hallinta. (Aaltonen ym. 2011, 117-121; Ammattinetti 2019; SIO 2018.)

Arvokkaissa restaurointikohteissa lähtökohtina ovat arkkitehtuurin kunnioittaminen ja ominaispiirteiden säilyttäminen. Sisustusarkkitehti voi tarvittaessa luoda tilaan uuden käyttötarkoituksen, esimerkiksi muuttamalla vanha koulu tai tehdashalli toimistotilaksi tai hyvinvointikeskukseksi. Tilasuunnittelu lähtee aina asiakkaan tarpeista. Ajan myötä tilan käytön tarpeet muuttuvat ja varusteiden, kalusteiden sekä materiaalien päivittäminen on väistämätöntä.

Laadukas sisustusarkkitehtuuri on rakennetun ympäristön suunnittelua, restauroimista, vaalimista ja suojelua. On hyvä tuntea erilaiset tyyli-suunnat, kulttuurit ja oman alan kehityskaaret sekä historia. Työskentely tapahtuu useimmiten osana isompaa tiimiä. Sisustusarkkitehdit toimivat itsellisesti tila- ja kalustesuunnittelijoina, mutta samalla kiinteässä yhteistyössä arkkitehtien, rakennusinsinöörien ja muiden sisustus- ja rakennusalan toimivien ammattilaisten kanssa. Kestävän kehityksen arvoja pyritään pitämään esillä koulutuksessa ja ammatillisessa ympäristössä. (Borg 2018; SIO 2018.)

SIO on Ornamon jäsenjärjestö ja ammatillinen yhdistys, joka perustettiin vuonna 1949. SIO jakaa tietoa koulutettujen sisustusarkkitehtien monipuolisesta ammattitaidosta. SIO:n toiminnan tavoitteena on parantaa ympäristön hyvää laatua ja edistää kulttuurisia, eettisiä ja kestävän kehityksen arvoja. Sisustusarkkitehdit ovat suorittaneet taiteen maisterin loppututkinnon (MA) tai muotoilijan ammattikorkeakoulututkinnon. SIO valitsee jäsenistöstään Vuoden sisustusarkkitehdin ja joka kolmas vuosi

Vuoden kalustesuunnittelijan. Ornamo jakaa vuosittain Ornamo Design Award -nimisen rahapalkinnon. (Borg 2018; SIO 2018; Strömberg & Hohti 2011, 73-81.)

Sisustusarkkitehteja koulutetaan nykyään Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa sekä useissa ammattikorkeakouluissa kuten Metropolias, Lahden Muotoiluinstituutissa, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa ja Savonia-ammattikorkeakoulussa. Savonia muotoilu tunnettiin aiemmin nimellä Kuopion Muotoiluakatemia.

Sisustussuunnittelijat SI on koulutettujen sisustussuunnittelijoiden yhdistys, jonka jäsenistöön kuuluu myös sisustusarkkitehteja. Sisustussuunnittelijoiden koulutuksessa pääaineena on tilasuunnittelu ja työnkuva on hyvin samankaltainen sisustusarkkitehtien kanssa. Sisustussuunnittelijoiden työnkuva on pääsääntöisesti julkitilojen, kotien, myymälöiden ja messuosastojen sisustussuunnittelua. (Sisustussuunnittelijat 2019.)

Luonto ja luonnonmukaiset materiaalit ovat inspiroineet suomalaista muotoilua ja sisustamista itsenäistyneen Suomen suomalaisen tyylin määrittämisestä saakka (KUVA 20, s. 74). Tämän päivän sisustusarkkitehtuuri haluaa huomioida kestävän kehityksen arvot. Kulttuuri- ja taidealalla on aina seurattu maailman tapahtumia ja reagoitu tutkittuun tietoon, kansainvälisiin suuntauksiin sekä poliittisiin ilmiöihin. Näin myös kestävän kehityksen suhteen. (Wäre ym. 1999.)

Muutoksen vahvistuminen tarvitsee merkityksellistämisen. Merkityksellistäminen antaa vahvan motiivin toiminnalle. Verganti (2009) kuvaa myös kehittyvän teknologian olevan läheisessä yhteydessä merkityksiin. Vastaavasti teknologiset läpimurrot tuovat uusia näkökulmia merkityksiin (Kettunen 2013; Verganti 2009, 33.)

Muovin kaltaiset uusiutumattomista luonnonvaroista

valmistetut materiaalit avasivat aikanaan uudet mahdollisuudet sisustustavaroiden, huonekalujen ja valaisimien suunnitteluun. Tietoisuus muovin haitoista tuli jälkeenpäin ja jo pidempään on etsitty keinoja muovimateriaalin korvaamiseen. Koulutus on kehittynyt monipuolisesti vuosikymmenten myötä ja opiskelijoita halutaan ohjata entistä kestävämpään tuote- ja tilasuunnitteluun. Ammattijärjestöillä ja -yhdistyksillä, koulutuksella ja koulujen opetussuunnitelmilla on iso merkitys pinnalla olevien arvojen ylläpitämiseen.

9.4. Kohti ekologisempaa tilasuunnittelua

Nykyajan ihmisyyttä kuvaa hyvin perinteisten määreiden lisäksi itsensä toteuttamisen ja elämyksellisyyden tarve, josta seuraa usein jatkotarve kuluttaa ja hankkia uutta. Kestävän kehityksen vastuuseen kuuluu erilaiset periaatteet kuten moraali, lukuisat eettiset kysymykset ja niiden takana seisominen. Aihetta sivuaa myös uskon, politiikan ja talouden eri tekijät. Salonen (2010) on väitöskirjassaan kattavasti pureutunut laajaan aiheeseen. YK:n selvitys kulutusmieltyksien kasvusta on haaste, johon tulisi kiinnittää huomiota (YK-liitto 2018). Ilmasto-opas (2018) toteaa saman ilmiön: *”kulutus on yksi suurimpia ympäristöongelmiamme”*. (Ilmasto-opas 2018; Salonen 2010.)

Nopeasyklinen materiaalivirta ja ekologisuus harvoin mahtuvat samaan. Markkinointikanavat ja sosiaalinen media ovat täynnä erilaisten hyödykkeiden ja tuotteiden epäsuoraa ja suoraa mainontaa. Hakuoptimoinneilla voidaan varmistaa täsmämainonnan ja markkinointiviestinnän kohdentuvan oikeille ryhmille. Kuluttamiseen kannustetaan monin tavoin.

Seppälä ym. (2009) toteaa raportissaan Suomen käyttämien materiaalivirtojen olevan suuria. Hyödykkeiden ja palveluiden tuottaminen sekä kulutettavien tuotteiden

KUVA 20. Makuuhuoneen tunnelmaa Seinäjoen Asuntomessuilla vuonna 2016. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

että palveluiden tuotanto aiheutti neljänneksen kasvihuonepäästöistä. Teollisuus on suurin päästöjen aiheuttaja. Sepplän Ym. (2009) mukaan kuluttaja tuottaa eniten päästöjä asuminen, ravinnon ja autoilun seurauksena. Asuminen muodosti eniten päästöjä ja sisustuksen osuus oli kuudenneksi korkein (Seppälä ym. 2009, 54). Tutkimuksessa todetaan kuitenkin, ettei yksittäisten kotitalouden materiaaliveirroilla (teollisuuteen nähden) ollut tutkimusten tekoaikaan 2002 - 2008 erityisen suurta merkitystä ekologiselle kestävyydelle. Materiaalivirrassa huomioitiin huonekalut, sisustustarvikkeet, vaatteet, lentomatkat ja laivamatkat. (Seppälä, Mäenpää, Koskela, Mattila, Nissinen, Katajajuuri. Härmä, Korhonen, Saarinen ja Virtanen 2009, 50-69, 87 - 89.)

Seppälä ym. (2009) tutkimuksesta on kulunut aikaa kymmenisen vuotta. YK:n tuore raportti viittaa myös kotitalouksien materiaalivirtojen kasvusuunnasta. Välttämätön kuluttaminen ja impulsiivinen kuluttaminen on hyvä erottaa toisistaan. Toissijainen kuluttaminen ruokkii lähinnä ”ei välttämättömien” tarpeiden täyttämistä (Leskinen ym. 2017.) Bourdieu (1984) puhui luokkayhteiskunnan määrittämisestä mausta, distinktiosta sekä sisäsyntyisestä tarpeesta erottautua muista materiaalien, hyödykkeiden ja tuotteiden välityksellä. Uudelleen arvottamisen myötä voidaan samalla pyrkiä samaistumaan johonkin kohderyhmään. Tietyn maun saavuttaminen voi parhaimmillaan lisätä arvostusta uusilla sosiaalisilla kentillä. (Bourdieu 1984, 15; Leskinen ym. 2017, 1; Salonen 2010; Seppälä ym. 2009.)

Ympäristön kauneudelle ja kauneuden tarpeen kokemiselle sekä aistimiselle löytyy myös hyväksyntää ja tieteellisiä perusteluja. Kiianlinna (2018) toteaa evoluutioestetiikan tutkivan kykyä tuottaa taideobjekteja ja ihmisen käyttäytymistä taidekokemuksen yhteydessä, sekä ympäristön esteettistä havaitsemista. Ihmisen biologisiin ominaisuuksiin kuuluu kulttuurin ja taiteen toteuttaminen, tulkinta sekä aistiminen. Tämä piirre on säilynyt ihmisyyden alkuajoista

lähtien. Evoluution myötä painopisteet ja muuntelu jätti jälkensä meihin ja kädenjälkiimme. Eri evoluutioestetiikan teorioissa taide nähdään ikään kuin valmentamassa yksilöä arjen haasteisiin ja yllättäviin tilanteisiin. Taide yhdistää erilaisia ihmisryhmiä ja kulttuureita. Ihmisellä on luontainen tarve tehdä ja toteuttaa taidetta ja tällöin puhutaan vastikkeettomasta ”taidevietistä”. Kauneus ei itsessään ole välttämätöntä, mutta edesauttaa psyykkistä hyvinvointia. Taiteen tekeminen ja kokeminen tuottaa mielihyvää ja lieventää mielihyvää. Yrjö Hirn (1924) tiivistää taiteen tekemisen tuovan myös virkistystä ja vapauttavan biologian ja evoluution kahleista. (Haapala 2002; Hirn 1924; Kiianlinna 2018, 4,18.)

Näiden tutkimusten mukaan kuluttamisella ja estetiikan tarpeella on hyvinvointia edistävä biologinen tarve. Vastaavasti teoriaosuudessa todettiin, ettei ihminen tule koskaan kylläiseksi kuluttamisen ja tarpeiden täyttämisen suhteen.

Bourdieuun makuteoria selittää taiteen omistamisen kasvattavan kulttuurista pääomaa, joka voi viestiä sosiaaliseen ympäristöön kulttuurin tuntemuksesta, oppineisuudesta, tietämyksestä sekä taloudellisesta varallisuudesta. Jokaisessa kentässä yläluokkaa myöten on oma hierarkiansa, jossa jollakin on aina enemmän. Arvotaide, huippumuotoilu, merkkiautot, asunnon omistaminen arvostetulla alueella - voivat olla rahallinen sijoitus, mutta myös viesti ympäristöön taloudellisesta liikkumavarasta. (Bourdieu 1984, 15; Leskinen ym. 2017, 1.)

Monet tutkimukset ovat osoittaneet ihmisen saavan ostokista mielihyvää. Kulutus- ja ostoprosessin taustalla on tarve ja motiivi, joka ohjaa toimimaan tietyllä tavalla. Edellä mainittuihin vaikuttavat lisäksi monet muut tekijät, kuten ympärillä oleva markkinointiviestintä. Markkinoinnin vastaanottamiseen puolestaan vaikuttaa vaihtelevasti sekä järki että tunteet. (Virtanen 2016, 10 - 11, 15, 24.)

Ostopäätös syntyy toisinaan hyvinkin nopeasti ja joskus pitkällisen harkinnan jälkeen. Päätökseen voi vaikuttaa, brändi, hinta, mielikuva tuotteesta ja kuluttajan henkilökohtainen tarve. Mikäli omat varat ja säästöt eivät riitä, tarjolla on toinen toisensa perään erilaisia kulutusrahoituksia. Sisustamisen tavassa voidaan nähdä samaan tapaan kuin muussakin kuluttamisessa teoriaosuudessa kuvattuja hedonistisia piirteitä. (Bourdieu 1984, 11,15; Leskinen, ym. 2017, 1; Roos 1988, 22.)

Nourry (2008) toteaa kestävän kehityksen olevan samanaikaista huomiota inhimillisestä kehityksestä ja ympäristöstä. Toimilla tunnistetaan ympäristön tilan, taloudellisen toiminnan ja luonnonvarojen kaksisuuntainen vaikutus. (Nourry 2008, Ecological Economics. 67/3, 441 - 456.)

Hiljattain saimme lukea iloisia uutisia otsonikerroksen palautumisesta. Toipuminen alkoi, kun YK asetti vuonna 1987 Montrealin kansainvälisessä kokouksessa pöytäkirjaan säädöksen, jolla kiellettiin otsonikerrosta vähentävät aineet ja päästöt. Tuoreimpien arvioiden mukaan otsonikerros palautuisi pohjoisilla ja keskisillä pallonpuoliskoilla v. 2030 mennessä. (Ilta-lehti 2018; YK 2018.) Tämä on hyvä esimerkki, kuinka pienien purojen vaikutuksesta kasvaa suuria virtoja.

Taide- ja kulttuurialan toimijan suurin pääoma on oma kädenjälki. Suunnittelija on näennäisesti vapaa luomaan uutta, mutta lopputulokseen vaikuttavat monet taustatekijät. Sisustusarkkitehtuurin toimeksiantoja toteutetaan yhteistyössä asiakkaan toiveiden ja annetun budjetin mukaan. Asiakas haluaa saada toiveidensa mukaista vastinetta sijoittamalleen pääomalle. Mukaan tulee joukko muita muuttuvia tekijöitä, joihin voimme vaikuttaa rajallisesti, kuten henkilökohtaiset mieltymykset, käyttötarkoitus, aikataulut, rakennusneliöt, rakennusmääräykset sekä lukuisat muut kokonaisuuden toteutumiseen vaikuttavat tekijät. Omasta tahdosta riippumatta kestävän kehityksen arvoja voidaan kenties toteuttaa vain osittain

tai tietyillä saroilla. Tällöin voidaan keskittyä niihin tekijöihin, joihin on mahdollista vaikuttaa, esimerkiksi tuote- ja materiaalivalintojen kautta. Nykykuluttajan ja ammattilaisen haaste onkin tasapainoilu hyödyketarjonnan välimaastossa. Muodin sykli on nopeaa ja uusia trendejä tarjotaan kiihtyvällä sykkeellä. Median alati päivittyvä kuva- ja informaatiotulva, sekä muotioikkujen vaihtuva virta tempaa helposti mukaansa. Muotivirratt näkyvät vahvasti tilasuunnittelun tuote -ja hyödyketarjonnassa. Kausituotteet ovat markkinoilla vain hetken, kunnes tilalle markkinoidaan uusia entistä muodikkaampia vaihtoehtoja. Aikamme on hyvin ristiriitainen. Puhumme itsestään selvinä arvoina kestävästä kehityksestä ja luonnon kestokyvyn kestävästä materiaaleista sekä ekologisuudesta, mutta samalla tietoisuutemme täyttyy alati päivittyvistä materiaalitulvista läheltä ja kaukaa. Ei ihme, jos kuluttaja on päästään pyörällä, sillä samaan aikaan myös ammattilaiset ovat hämmennyksissä. Olisi hyvä löytää kultainen keskitie ja erilaisia keinoja entistä kestävämpään kuluttamiseen, tuotekehitykseen, sisustamiseen ja arkkitehtuuriin.

Ensimmäisistä asumuksista saakka on yritetty ponnistella entistä paremman ja mukavamman asumisen puolesta. Asumuksia, talonpoikaistupia, kartanoita, pappiloita, porvariskoteja ja virkataloja pyrittiin tekemään kulloisenkin muodin ja varallisuuden mukaan mahdollisimman toimiviksi sekä viihtyisiksi. Kauneusihanteet- ja käsitykset muuttuivat ajan ihanteiden ja suunnannäyttäjien mukaisesti. Kertaustyylien aikaan alkoi antiikin keräily ja vanhan arvostaminen ja ajan myötä vanhat miljööt alkoivat saada arvostusta. Jugendin aika ja modernismi halusi karsia turhaa pois. Modernismi keskittyi välttämättömään funktionaalisuuteen. Myöhemmin on tullut mukaan kodikkuuden, estetiikan ja viihtyisyyden lisääminen. Nykyään funktionaalisuuden, estetiikan ja viihtyisyyden lisäksi tavoitellaan käyttäjälähtöistä, ajatonta, yksilöllistä ja ekologista tuote- ja tilasuunnittelua.

9.5. Pohdintaa ekologisista materiaaleista ja valinnoista

Materiaalit ja käytetyt tekniikat ovat osa-alue, johon voimme vaikuttaa tuote- ja materiaalikehittelyn sekä tilasuunnittelun materiaalivalintojen kautta. Samalla voimme vastata ekoluovuuden haasteeseen (KUVIO 6, s. 78). Tiedämme yrityksiä ja brändejä, jotka ovat jo ottaneet omakseen kierrätysmateriaalit sekä niistä kehitellyt tuotteet, esimerkkinä alumiinisista sälekaihtimista valmistetut kodintavarat ja autonrenkaista tehdyt tuotteet. On olemassa erilaisia komposiittimateriaaleja, joissa jokin osa tai kaikki ovat uusiutuvaa luonnonmateriaalia tai kierrätettyä. Toisinaan raaka-aineet ovat jonkun muun prosessin sivutuotosta esimerkiksi Lunawoodin terassilauta (Lunawood 2018). Lähimateriaalien, kierrätyksen, uusien ekohyödykkeiden ja -konseptien luomista ja hyödyntämistä tulisi tehostaa. Aiheen laajuuden vuoksi rajaan materiaalien, tuotteiden ja käsittelyaineiden tarkemman esittelyn ja selvittelyn työn ulkopuolelle, mutta nostan seuraavissa kappaleissa esille muutamia esimerkkejä havainnollistamaan aihetta.

Hiljattain uutisoitiin, kuinka suomalaista villaa heitetään pois, koska kotimaiselle villalle ei ole kysyntää (Ilta-lehti 2018). Kotimaisen villan jatkojalostaminen on hyvä esimerkki laadukkaasta raaka-aineesta, jonka hyödyntämistä tulisi kehittää. Tekstiilikuiduissa myös kotimaista pellavaa tulisi entistä enemmän hyödyntää. Muita luonnonmukaisia valintoja ovat luomupuuvilla ja hamppu. Tuontikuitujen silkin ja puuvillan luonnonmukaista ekologisuutta rasittaa valmistus- ja rahtikustannukset ja mukaan tulee myös eettiset kysymykset. Kuituhampun jatkojalostaminen on ajankohtainen ja materiaali soveltuu monenlaiseen käyttötarkoitukseen. Kuituhampusta jalostetulla biokomposiitilla voidaan jo korvata öljypohjaisia muoveja sekä valmistaa bioenergiaa. Kuituhampusta

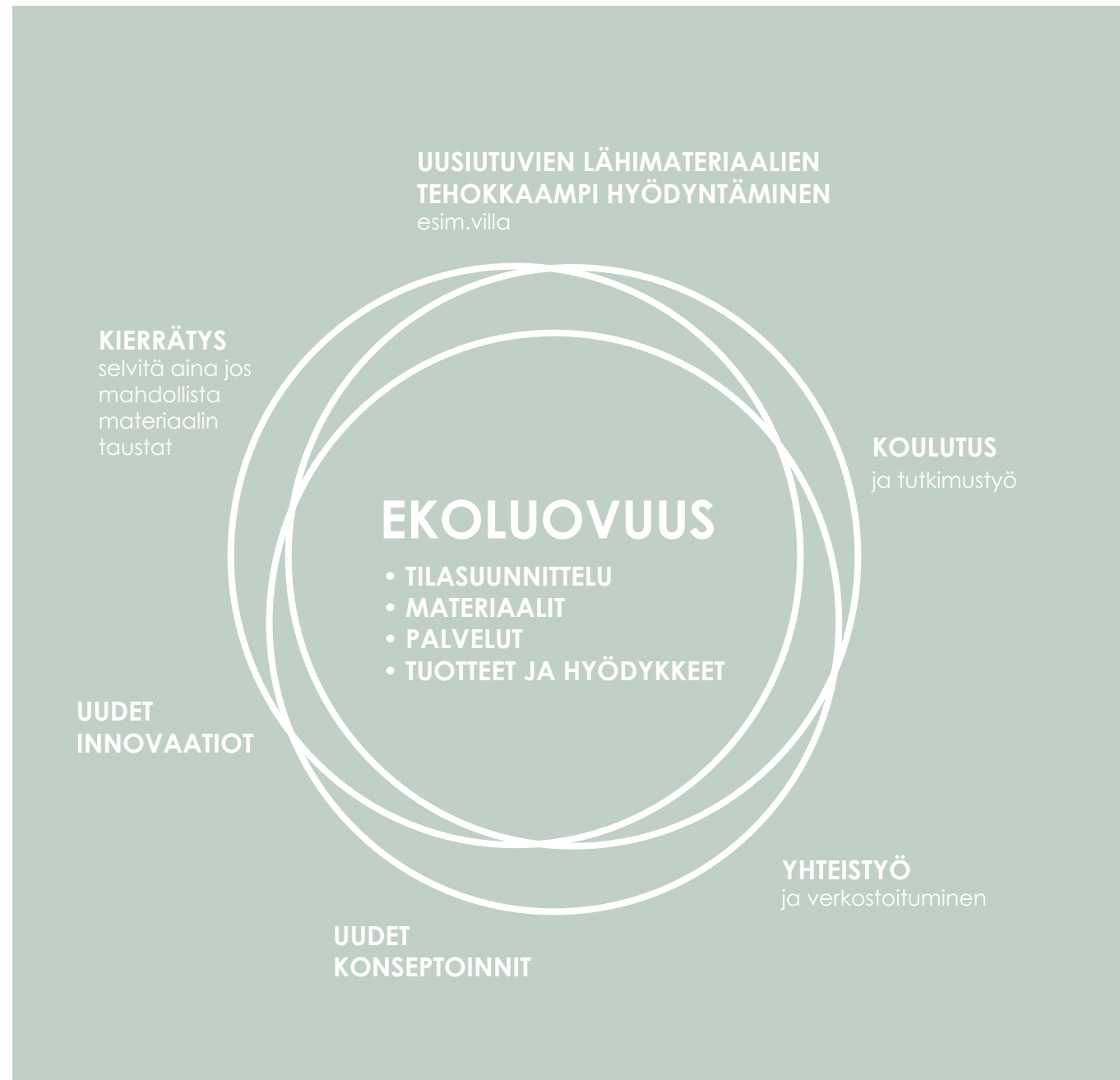
valmistetaan myös tekstiilikuituja. Muita uuden ajan tekstiilikuituja ovat kotimainen nokkonen ja tuontikuidut bambu, soija ja lyocell (nopeakasvuisesta eukalyptuspuusta valmistettu biohajoava selluloosakuitu). (Hemphre 2019; Vihreät vaatteet 2019.) Pehmeistä materiaaleista myös nahka ja erityisesti kierrätysnahka soveltuu niin ikään moneen.

Sisustuksessa olisi hyvä huomioida myös mitä kuituja sovatyynyt ja sisustustyynyt sisältävät sekä missä ja miten ne ovat valmistettu. Esimerkiksi untuva, kookoskuidut, luonnonkumi, jouhet ja vastaavat luonnonmateriaalit ovat vihreämpi valinta. (Bonava 2018; Vihreät vaatteet 2018.)

Puu materiaalina on todettu monissa lähteissä ekologisimmaksi rakennus- ja sisustusmateriaaliksi. Uusiutuvaa puuta on helposti saatavilla, se on kotimainen, kierrätettävä ja toimii niin rakentamisessa, sisustusmateriaalina kuin kaluste- ja piensisustustuotteissa. Pohjoisten puulajien tiiveys, kestävyys ja joustavuus on tehnyt materiaalista ainutkertaisen. (Puukausi 2018; Edu 2018.) Puusta jalostettua luonnonmukaisesti käsiteltyä paperia tulisi enemmän hyödyntää esimerkiksi toimistotarvikkeissa ja pakkausmateriaaleissa.

Luonnonkivi louhitaan kalliomaaperästä ja kiven sekä betonin työstäminen kuluttaa paljon energiaa. Pitkäikäisyytensä ja kierrätettävyyden ansiosta luonnonkivimateriaalit täyttävät ekologiset arvot sisustus- ja rakennusmateriaalina. Myös tiili ja erilaiset laatat työstövaiheessa, mutta kestävät hyvin aikaa ja ovat niin ikään kierrätettävä. Samoin teräs ja alumiini vaativat energiaa työstövaiheessa, mutta oikein käsiteltynä ovat pitkäikäisiä. (Betoni 2018; Finnsementti 2018; Pärkkä 2016.)

Vuosisatojen saatossa kehittyi runsaasti tietoa hyvistä luonnonmukaisista materiaaleista ja käsittelyaineista.

KUVIO 6. Ekoluovan ajattelun lähtökohta on kannustaa ekologiseen tilasuunnitteluun ja tuotemuotoiluun (Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018).

Esimerkiksi pellavaöljystä ja hartsista valmistettu linoleumi on luonnontuote. Sitä käytettiin jo 1800-luvulla lattiamateriaalina. Vanhat käsittelyaineet kehittyivät pitkän käyttökokemuksen myötä. Esimerkiksi terva, lipeäkäsittely, punamulta- ja keltamultamaalit, pellava- ja kalkkimaalit sekä erilaiset liitu- ja liimamaalit toimivat edelleen. Lisäksi on paljon muita luonnonmukaisesti valmistettuja maaleja, joita voidaan myös itse valmistaa, kuten liisteri- ja temperamaalit. Maapigmenttejä valmistetaan hiekasta ja savesta, esimerkkinä Italian ja Ranskan keltasavesta valmistettu maapigmentti keltaokra. Mineraalipigmentti Falunin punainen sisälsi ennen pieniä määriä haitallista lyijyä, joka on nykyään korvattu sinkillä. (Rakennusapteekki 2018; Södö 2014, 38, 34-59; Virtasenmaalitehdas; Tapettitalo 2018.)

Teollisesti valmistetuissa maaleissa pyritään vastamaan ekologisiin kysymyksiin niin koostumuksen kuin kierrätyksen suhteen. Terveystieteelliset tekijät ovat tärkeitä ja M1-luokitellut sisämaalit ovat turvallisia käyttää. Esimerkiksi Harmony-sisustusmaalissa on M1-luokituksen lisäksi hyvä vesihöyryn läpäisevyys eli hengittävyys. (Tikkurila 2019.)

Puu vaatii aina hengittävän käsittelyn ja ympäristön. Kaunis puu voidaan helposti pilata väärillä käsittelymenetelmillä. Mäkelä ym. (2016) kuvasi, kuinka puumateriaali voidaan ”kylästä” ilmavasti ulkona. Puuhun sitoutuu ilman hiilidioksidia, joka antaa puulle luonnollisen suojan. Materiaaleista ja tekniikoista löytyy useampiakin tutkielmia, graduja ja kirjallisuutta. Ringbom Anette (2002, 2004, 2011) on tehnyt kattavan kirjasarjan perinnerakentamisen pintakäsittelyaineista työohjeistukseksi. Kaila (2007) on niin ikään perehtynyt rakentamisen ja sisustamisen hengittäviin, luonnonmukaisiin tekniikoihin ja käsittelyaineisiin. Södö Maria (2014) on tehnyt mielenkiintoisen selvityksen ekologisista maaleista ja tapeteista. (Kaila 2007; Museovirasto 2018; Ringbom 2002, 2004, 2011; Södö 2014.)

Muovi ja muovijohdannaiset ovat epäekologisia materiaaleja valmistuksessa käytetyn fossiilisen raaka-aineen öljyn vuoksi. Lisäksi muovi hajoaa huonosti luontoon. Nykyään puhutaan paljon myös haitallisesta mikromuovista, jota löytyy esimerkiksi kosmetiikasta. Mikromuovi päätyy tuotteiden ja jätevesin välityksellä luonnon kiertokulkuun sekä elimistöön, aiheuttaen mahdollisia haittavaikutuksia, joita ei vielä ihan tarkasti tunneta (Yle 2019). On hyvä huomioida, että kierrätysmuovista valmistetut tuotteet voivat olla jo ekologinen valinta, sillä tuote ei enää samaan tapaan kuluta uusiutumattomia luonnonvaroja. Yksi tavoite voisi olla kierrätysketjuja tehostavien konseptien kehittäminen ja kierrätysmuovien talteenoton tehostaminen. Ympäristöministeriön mukaan PVC-muoviputkia viedään käsiteltäväksi naapurimaihin, koska meillä ei ole riittävää järjestelmää käsittelyyn. Kierrätetty muovi ja biomuovi avaa uusia mahdollisuuksia suunnittelijoille. Biopohjainen, tärkkelyksestä ja selluloosasta valmistettu ”muovi” on jo täysin luonnonmukainen tuote. (Ympäristöministeriö 2018.)

Kiinteissä kalusteissa käytetään edelleen PVC-pinnoitteista kalustelevyä takaamaan tuotteen kosteudenkestävyys. Läpäisemättömyytensä vuoksi, pintamateriaalit, joissa on muovia - eivät hengitä. PVC:stä eli vinyylistä valmistetaan runsaasti listoja, tasoja, katto-, seinä- ja lattiamateriaaleja.

Kierrättämisestä on tullut pysyvä trendi ja vanhan tuunaaminen uudeksi on suosittua. Kierrättäminen luo edelleen paljon uusia mahdollisuuksia. Kierrätettävä materiaali voi muuttua epäekologiseksi, jos tuotanto, valmistus ja kulutus kuluttavat liikaa luonnonvaroja. Luontoystävällinen ja uusiutuva puu voi muuttua niinkään epäekologiseksi vastuuttomien ja kuormittavien käsittelytapojen ja logistiikan kautta. Tästä syystä tulisi tarkasti tutustua tuotannon kokonaisprosessiin. (SLL 2018.)

Kierrättämällä voidaan toteuttaa myös asuinrakennuksia ja isompiakin kokonaisuuksia, kuten koteja kuormalavoista tai merikonteista.

Kierrätyksen suhteen tulee käyttää harkintaa. Esimerkiksi kyllästetty puu muodostaa omat riskinsä ja ei sovi sisäkäyttöön. Kyllästeitä käytetään usein sähköpylväissä ja ratapölkyissä ja kyllästämiseen on voitu käyttää terveydelle haitallista arseenia tai kreosoottia. Johtokelat ja kuormalavat on voitu niin ikään kyllästää lahonestosuojalla. Kierrättäjien suosimat kuormalavat suositellaan aina käsittelemään joko lakkaamalla tai maalaamalla ennen tuomista sisäkäyttöön. Kuormalavoja ei näin ollen suositella käytettäväksi saunan materiaaleina, lasten kalusteisiin tai puutarhassa esimerkiksi istutuslaatikon muodossa hyötykasveille ja yrteille. (Suomela 2019.)

Ekologisena mainostettuja tuotteita tulee tarkastella kriittisesti. Kaikki ekologisena mainostettu ei välttämättä ole erityisen ekologista ja kierrätetty tuote ei aina ole kestävä valinta. Hyödykkeiden valmistus, käytetyt kemikaalit ja tuotanto tulisi olla läpinäkyvää. Suosimalla lähituotteita - säästetään kuljetuksessa syntyviä päästöjä. Ulkomailta hankittuun ekotuotteeseen tulee mukaan logistiset ja rahtikustannukset, joka muuttaa ekologista hiilijalanjälkeä. Toisaalta laadukas tuote on erittäin pitkäikäinen ja kompensoi näin rahtikustannuksia. Hyödyt ja haitat tulee arvioida tarkasti ja joskus kauempaa hankittu laadukas tuote voikin olla ekologisempi valinta kuin huonolaatuinen ja kestämaton lähituote. Kestävän kehityksen kappaleessa käsiteltiin, kuinka voimme niin halutessaan tarkasti tutkia tuotteen, hyödykkeen ja/tai palvelun ekologisuutta ja hiilijalanjälkeä Friedrich Schmidt-Bleekin kehittämällä MIPS-menetelmällä. Laadukas ja ajaton materiaali on ekologinen valinta, sillä käyttöikä pitenee ja tuotteen kokonaiskuormittuvuus vähenee aikojen saatossa. (Koskinen 2001; Schmidt-Bleek 2000.)

On parempi suosia aitoja materiaaleja kuin ”epämateri-

aaleja”. Ei luonnollisiksi materiaaleiksi (epämateriaalit) kuvaan materiaaleja, jotka ovat valmistettu esimerkiksi muovista, mutta jäljittelevät puu- tai kivikuoseja. Toisaalta ns. keinotekoinenkin tuote voi olla ekologinen. Esimerkiksi laadukkaimmat ekologiset laminaatit valmistetaan 82%:sti puun ja männyn puukuidusta. Puukuitu on peräisin havupuiden sahauksen sivutuotteena syntyneestä sahausjätteestä (K-Rauta 2019). K-Raudan (2019) mukaan muut ainesosat ovat hartsia, vesi ja parafiinivaha. Laminaatin ekologisuus riippuu valmistajasta (Railo 2016, 24). Laadukas laminaatti myös soveltuu julkitilarakentamiseen. Laminaattia ei voida kuitenkaan esimerkiksi hiota kuten puuta ja aidon puun tuntu puuttuu. Luonnollinen puumateriaali myös vanhenee kauniisti.

Ekologisessa tilasuunnittelussa on hyvä huomioida kokonaisuus, joka koostuu käyttäjien toiveista, tarpeista, muunneltavuudesta, ajattomuudesta, laadukkuudesta ja jossa mielellään huomioidaan myös myrkyttömyys sekä materiaalien hiilijalanjälki. Standardoidut ja sertifoidut tuotteet antavat takuun tuotteen kestävän kehityksen tuotantoketjusta (KUVIO 5, s. 35). Uudiskohteissa sisustus tulee suunnitella aikaa kestävästi ja remonttikohdeissa sisustus tulisi tehdä rakennuksen historiaa kunnioittaen ja välttämättä yliremontointia. Tilasuunnittelussa on hyvä huomioida myös purettavuus ja muunneltavuus, sillä tarpeet muuttuvat aikojen saatossa.

Kalustevalinnoissa laadukas ja ajaton kaluste kestää pitkään ja sisältää usein takuun laadusta. Laadukas muotoilutuote säilyttää arvon ja kestää seuraavillekin sukupolville sekä istuu ajattoman muotokielenä vuoksi monenlaisiin kokonaisuuksiin. Kopioitujen tuotteiden suosiminen loukkaa tuotteen alkuperäisen suunnittelijan oikeuksia ja on eettisesti arveluttavaa. Halpatuotantona valmistettu kopio ei kestä käyttöä samoin kuin laadukammin valmistettu alkuperäinen.

Yritysten ja julkitilojen kalustamisessa voisi toimia kalusteiden liisaaminen, kierrätys tai lainaamon tapainen sisustuskirjasto. Sama idea voisi toimia tietyin osin myös kotien sisustamisessa. Kaikkea ei tarvitse hankkia itse, jos olisi järjestelmä, joka mahdollistaisi kirjaston tai taidelainaamon tapaan kalusteiden ja sisustustavaroiden ”lainaamisen”. Kenties hyödykkeet voisi niin halutessaan myös lunastaa itselleen.

Kestävä kehitys on myös kulttuuristen arvojen tuntemista ja niiden vaalimista. Kulttuurisen rakennusperinnön tarkoitus on edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia, sekä vahvistaa kulttuurista identiteettiä. Samalla pyritään säilyttämään ja kehittämään eri kulttuurien tuntemusta sekä arvostamista. Museovirasto on kulttuuriperinnön asiantuntija, joka pyrkii suojelemaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita ja ympäristöjä. Tehtäviin kuuluu toiminnan kehittäminen sekä arkeologisten kulttuuriperintöjen suojelu. Päätöksentekoa ohjaa Museovirastosta annettu laki ja asetus. Mäkelä ja Riukulehto (2016) toteaa, että rakennuksen kulttuurihistorian lisäksi myös kulttuurimaisema on vaalimisen arvoinen. (Museovirasto 2018; Mäkelä ym. 2016, 18 - 19; YK-liitto 2018.)

Kees Dorst (2015) loi teorian ongelman uudelleen ”raamittamiseksi”. Haasteelle luodaan uudet kehykset, jonka mukaan ongelmaa lähdetään tarkastelemaan. Ongelmaa kannustetaan lähestymään mahdollisimman avoimesti, ilman olettamuksia, yleistyksiä tai yksinkertaistamista. Hän määrittelee ratkaistavat ongelmat pääkohtien kautta, joita ovat esimerkiksi ongelman tuomat haasteet, monimuotoisuus, muotoilijan/sisustusarkkitehdin ”the long warrior” aselman luomat odotukset, verkottoituneet ongelmat, paineet luoda jotain järjestyttävän uutta ja ennennäkemätöntä sekä vakiintuneiden käytäntöjen luomat haasteet. Kees Dorstia (2015) mukaillen meidän ei tarvitse lähteä ratkaisemaan kestävän kehityksen problematiikkaa liian monimutkaisesti. Tärkeää ovat pienet askeleet, kriittinen ajattelu, tietoisuuden lisääminen sekä

keskustelun ylläpitäminen. (Dorst 2015, 8 - 9, 9 - 18.)

Materiaalit, tuotteet, materiaalivirrat ja hyödykkeet tulevat aina olemaan osa muotoilijan ja sisustusarkkitehdin työnkuvaa. Suosimalla luonnonmukaisia materiaaleja luomme kodikkaan, pehmeän ja ajattoman vaikutelman. Viherkasvit tuovat sisustukseen ripauksen luontoa ja pehmeyttä. Viherkasveilla on myös sisäilmaa puhdistava vaikutus (Hölttä 2016, 24.)

10. BOURDIEUN MAKUTEORIA JA EKOLOGINEN TILASUUNNITTELU

Bourdieu (1984) teorian keskiöön kuului yhteiskuntaluokat, muoti ja makumieltymykset. Kolme yhteiskuntaluokkaa koostui taloudellisesta ja kulttuurillisesta yläluokasta, keskiluokasta sekä työväestöstä. Bourdieu puhui myös edelläkävijöistä ja suunnannäyttäjistä. Historiaosuudessa tutustuimme aikansa suunnannäyttäjien asumisen, rakentamisen, sisustamisen ja luokkajakojen kautta. Samalla etsittiin kestävä kehityksen piirteitä. Talonpoikainen ja säätyläinen asumisen muoto noudatteli perinteistä luokkayhteiskunnan maailmaa. Yläluokka toimi kirjaimellisesti suunnannäyttäjänä. He puolestaan hakivat vaikutteita ylemmiltään matkustelemalla ja vieraillemalla naapurimaissa sekä tutustumalla eri kulttuureihin. Luokkajakojen rajat ovat häivyttäneet, mutta näkyvät edelleen yhteiskunnan eri rakenteissa. Bourdieu (1984) kuvasi pääomassa korostuvan koulutuksen, akateemisuuden ja kulttuurista erottautumisen merkitykset. Maku määräytyi valtaa pitävien päätösten mukaisesti. Viime vuosisadan vaihteessa alettiin etsiä erityistä suomalaista tyyliä vahvistamaan orastavaa kansallistunnetta. Kulttuurista erottautumiseen tarvittiin ajan vaikuttajia, jotka koulutuksen ja ammattinsa puolesta katsottiin olevan asiantuntijoita hyvän suomalaisen ja muodon tuntemisessa. Bourdieu käytti termiä kulttuurinen eliitti, joka voidaan nähdä tällöinkin johtaneen suomalaista makua hyväksi katsomaansa suuntaan. (Bourdieu 1984; Leskinen & Soronen 2017; Roos 2013; Wäre 1999.)

Pierre Bourdieu (1984) puhui erottautumisesta, joka syntyi pitkälti luokkajaon ja sittemmin myös koulutuksen myötävaikutuksella. Distinktiivisten valintojen ja erottautumisten kautta halusimme erottautua naapurimaiden tyyleistä ja kulttuureista (Wäre 1999). Nykyajan vastine luokkajaolle voisi olla varallisuus tai kouluttau-

tuminen. Toisaalta varallisuus tai kouluttautuminenkaan eivät takaa sosiaalista asemaa tai anna takuuta työpaikasta ja sen kautta tulevasta ansioitumisesta. Erottautumisen muodot on muuttuneet, mutta merkityksiä, joiden avulla erottaudutaan - haetaan edelleen. Tutkielmassa nousi esille piirteitä, joiden kautta eri aikakausilla pyrittiin erottautumaan. Yhteiskunnallisen aseman, säätyläisyyden, oppineisuuden ja varakkuuden myötä syntyi eroja ja niitä haluttiin korostaa näyttävällä arkkitehtuurilla ja sisustuksella (Koskinen ym. 2006). Vastaavasti alemmat säädyt pyrkivät inspiroitumaan ylempien säätyjen muotivirtauksista kansanomaisin keinoin. Sittemmin pelkistetyt talonpoikaiset kalusteet ovat nousseet suosituiksi keräilykohteiksi antiikin harrastajien keskuudessa.

Historiaosuudessa ekologiset arvot näkyivät huolena puuvarannon loppumisesta ja kritiikkinä rakentamisen surkeasta laadusta. Rakentamisen laatu kehittyi 1800-luvulla ja samalla yleistyi perinteisten materiaalien ja luonnonmukaisten käsittelyaineiden käyttö, sekä luonnon inspiroiva vaikutus (Kaila 2007). Kailaa (2007) siteeraten opittiin vihdoon laadukas hirsirakentamisen ja sisustamisen taito niin, että talot kestivät seuraavillekin sukupolville. Teollistumisen myötä uudet materiaalit ja tekniikat kehittyivät isoin harppauksin. Modernismin myötä syntyi uusi pelkistetympi tapa rakentaa ja sisustaa. Elementtitalojen kehitys alkoi jo 1700-luvulla, jatkuen edelleen 1800-luvulla ja nousten 1900-luvulla suosituksi rakentamisen muodoksi (Leiviskä 2009).

Tyyppitalot ja elementtirakentamisen muodot avasivat tehokkaammat rakentamisen tavat. Kehityksen nosteessa perinteinen rakentaminen vaipui unholaan ja ongelmia

KUVA 21. VUOLAS on elämyksellinen luontomatkailun konsepti, jossa tilan luonnonmukaisilla materiaaleilla ja luontoyhteydellä on tärkeä rooli. Kuva: Vuolas.villas (Celt) 2019.

tuli, kun esimerkiksi painovoimaiseen ilmanvaihtoon perustuvaan hirsitaloon alettiin soveltaa modernin rakentamisen menetelmiä ja materiaaleja (Kaila 2004). Sittemmin useat asiantuntijat ovat keskittyneet perinteisen rakentamisen ja sisustamisen menetelmien palauttamiseen ja tekniikoiden uudiskäyttöön. Viimevuosikymmen aikana lanseerattu ja kehittynyt clt-rakentaminen on ikään kuin sulkenut ympyrän modernilla massiivipuura-kentamisen tekniikallaan (KUVA 21, s.83) (Celt 2019).

Materiaalit ja tekniikat kehittyivät eteenpäin. Muovin kaltaisten materiaalien ja yhdisteiden vahva esiinmarssi valtasi markkinat ja samalla monet vanhat ja hyviksi havaitut ekologiset materiaalit ja käsittelyaineet jäivät unholaan. Nykyään perinteisiä materiaaleja, käsittelyaineita ja puuta jälleen arvostetaan.

Paula Hohti (2012) toteaa globalisaation avaavan tulevaisuudessa uusia haasteita kasvavan kulutuksen, ilmaston muutoksen ja monien eettisten kysymysten myötä. Kaikkea tavaraa on liikaa ja siitä on tullut jo länsimaiden uusi ongelma. Nuoret aikuiset ovat entistä tiedostavampia kestävän kehityksen arvoista ja muotoilijan ympäristö-vastuuta pidetään itsestään selvänä. (Hohti 2011, 16-17.)

Schulzen (2005) esteettisiä skeemoja mukaillen tilasuunnittelun korkeakulttuuri voidaan nähdä kulttuurialaan liittyvän laaja-alaisen tiedon hallintana, johon kuuluu analyttinen, uusia innovaatioita kehittävä ja luova suunnittelu. Työssä yhdistyy ansioituminen, erilaisen tiedon hallinta, tekniikan ja tutkimustyön yhdistäminen, tieteelliset julkaisut, eteenpäin kurotteleva tutkimustyö ja tuotekehittely. Triviaaliskeema voisi olla arjen tilasuunnittelu- ja muotoilutyötä, vahvaa materiaalituntemusta, asiantuntijuutta sekä verkostoitumista erilaisilla kentillä. Vuoropuhelua voidaan käydä esimerkiksi sosiaalisen median välityksellä. Projektiyhteistyöt ja työskentely eri sisustusalojen toimijoiden kanssa ovat vahvassa roolissa. Jänniteskeema keskittyy oman kodin sisustamiseen

omista tarpeista käsin. Keskeisinä asioina voivat olla esimerkiksi muodikkuus, mukavuus ja omat sen hetkiset makumieltymykset.

Nykyään sisustaminen ei ole ainoastaan tietyn yhteiskuntaluokan mahdollisuus. Varakkaimmilla on edelleen mahdollisuus panostaa enemmän asumisen laatuun. Viihtyisä tila on kuitenkin ennen kaikkea estetiikkaa ja toiminnallisuutta, jota ei ainoastaan rahalla saa. Persoonallisuutta, luovuutta, yksilöllisyyttä ja kekseliäisyyttä arvostetaan kaikissa kulttuureissa. Erottautumisstrategioita koskeva pohdinta on kuitenkin edelleen ajankohtainen. Myös muotoilussa ja tilasuunnittelussa maku määrittää miten meidät hahmotetaan, sekä miten me luokittelemme muita. Olemme oppineet löytämään uusia keinoja erottautumiseen. Samalla kasvatamme omaa ammatillista pääomaa ja luomme uusia merkityksiä ammatilliseen työnkuvaan. (Bourdieu 1984; Kettunen 2013; Leskinen & Soronen 2017; Roos 1995.)

11. JOHTOPÄÄTÖKSET

Valitsin aiheen sen tärkeyden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Monet tutkimukset osoittavat, että luonto kuormittuu kiihtyvää vauhtia. Uskon kestävän kehityksen arvojen ja ekologisuuden nousevan tulevaisuudessa entistä vahvemmin esiin. Tutkielmallani haluan kannustaa kriitiseen ajatteluun. Yksittäiset päätökset ja valinnat, joita teemme tänään kantavat pitkälle tulevaisuuteen. Näistä valinnoista kasvaa suuret virrat ja muutokset. Useissa eri lähteissä todettiin ihmisellä olevan merkittävä rooli ehkäistä ja edistää kestävää kehitystä. (Ekoboxi 2019; Gert 2004; Kestävä kehitys 2018; Salonen 2010, 20; Seppälä ym. 2009; YK-liitto 2018; Ympäristöministeriö 2018.)

Ympäristöministeriö tekee päätöksiä kestävän kehityksen ja ekologisuuden puolesta. YK:n ilmastopimuksen artikla 3.1 toteaa, että **kaikkien osapuolten tulisi suojella ilmastoa ihmiskunnan nykyisten ja tulevien sukupolvien parhaaksi, perustuen tasa-arvoon, huomioiden osapuolien yhteisen mutta eriytetyn vastuun ja erilaiset valmiudet** (YK-liitto 2019). Niiden maiden, tahojen, yhteisöjen, yksilöiden ja kenttien tulisi kantaa vastuuta, joille vastuunkanto on mahdollinen. Ammattikuntaamme yhdistää ammatillinen identiteetti, koulutus ja työtehtävät. Samalla muodostamme yhdenlaisen sosiaalisen kentän, jossa meillä on mahdollisuus vaikuttaa ja olla vastuunkantajia.

Kirjallisuuskatsauksessani perehdyin teorian myötä makukysymyksiin ja niiden taustalla oleviin tekijöihin. Historiakatsauksen myötä hain syvyyttä ja perspektiiviä makumieltymystemme kehittymiseen aikojen saatossa. Ensin oli vain välttämättömimmät ja kaikki perustui ajan mukaan parhaiksi havaittuihin käytäntöihin. Vuosisatojen myötä kehittyi hyviä menetelmiä,

perinteisiä materiaaleja ja käsittelytapoja, joita hyödynsimme parhaamme mukaan. Siinä missä säätyläiset kykenivät vaihtamaan taloutensa turvin sisustusta, talonpojat ja työläiset valmistivat arjen tuotteet aikaa kestävästi ja laadukkaasti. Hyödykkeet opittiin tekemään isältä pojalle. Kehittymisen ja vaurastumisen myötä aloimme entistä enemmän kiinnittää huomiota ympärillä olevaan arkkitehtuuriin, muotoiluun ja sisustamiseen. Työssäni pohdin esikuvia ja niiden merkityksiä. Aiemmin ideat kulkeutuivat rakennusprojektien, puuseppien, taiteen ja huonekaluvalmistajien välityksellä. Nykyään lehdistö ja sosiaalinen media pitää huolen informaation leviämisestä.

Rakentamisen tapa ja kulttuuri kasvoivat ja kehittyivät naapurimaista ja Euroopasta kulkeutuneiden vaikutteiden välityksellä. Opimme taidokkaaseen puun ja muiden materiaalien käyttöön sekä tuotteiden ja hyödykkeiden valmistamiseen. Rakentamisen taidot kehittyivät. Kartanot, linnat, pappilat, virkatalot ja porvarikodit toimivat suunnannäyttäjinä, joista myös sisustustavat ja tottumukset siirtyivät työväestön keskuuteen. Taideaineita opetettiin ensin säätyläistaloissa, mutta sittemmin säätyläiset opettivat myös talonpoikia ja työläisväestöä, kunnes kehittyi kattava koulutusjärjestelmä. Heräsi ajoittainen huoli mm. metsien puuston riittävydestä, mutta pääsääntöisesti kartanoiden ja porvariskotien aikaan elettiin vielä illuusiossa, että kaikki riittää loputtomiin. Kahden suurvallan valtataisteluiden välissä onnistuimme säilyttämään ja kehittämään suomalaista tyyliä maailmallakin tunnetuksi tyyliksi. Rakennustavoissa näkyi niin taantumuksellisuuden vaiheita kuin myös taitojen kehittymisen ja uusien innovaatioiden jaksoja. Historiaan syventyminen antoi hyvän perspektiivin tarkastella

mukautumistamme vallitseviin yhteiskunnallisiin asetelmiin ja arvoihin. Selkeitä muutoksia ja parannuksia tapahtui vuosisatojen aikana. Merkittävimpiä kehitysharpauksia oli asumusten ja tilojen ratkaiseva kehittyminen niin, että alkoivat kestää seuraavillekin sukupolville.

Asuinrakentamiseen liittyvään kulttuuriperintöön tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Edelleen löytyy vanhaa kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa, kuten kartanoita, pappiloita, asemia, kouluja ja vanhoja pihapiirejä talousrakennuksineen, jotka olisi hyvä suojella ja säilyttää tuleville sukupolville. Kulttuuriperinnön suojelu tulisi yltää myös sisätiloihin ja entistää sekä kunnostaa talon alkuperäisyyttä ja alkuperäisiä materiaaleja kunnioittaen. Esimerkiksi laminaatti ei sovi vanhan talonpoikaistuvan lattiaan tai MDF-paneeli hirsitalon kattoon. Joskus näkee uudempiakin koteja, joissa kaunis katon alkuperäinen puupaneeli on remontoitu piiloon uudenkarhean MDF-paneelin alle. Aito puu oikein käsiteltynä on ajaton, vanhenee kauniisti ja on korjattavissa.

Historiaosuudessa ilmeni, että 1700-luvun lopulta 1800-luvulle meistä kasvoi taitavia rakentajia ja sisustajia. Samalla kehittyi monet nykyisin perinnemateriaaleina ja käsittelyaineina tunnetut tekniikat. Viimeisen sadan vuoden aikana olemme jossain määrin unohtaneet vanhat hyviksi havaitut materiaalit ja niiden käytön. Näitä tekniikoita tulisi elvyttää entistä enemmän ja selvittää hyväksi havaittujen luonnonmukaisten materiaalien käyttöä nykyrakentamisessa ja -remontoinnissa.

Teolliset materiaalivalmistajat kiinnostavat enenevässä määrin huomiota tuotteen hengittävyyteen ja ekologiisiin seikkoihin. Löytyisikö tulevaisuudessa aineyhdistelmä, joka korvaisi kokonaan öljypohjaiset aineosat? Toisaalta ns. ”luonnonmateriaaleihinkin” liittyy kysymyksiä esimerkiksi huoltovälin, logistiikan ja maaperän käytön eli biodiversiteetin myötä. Pierre Bourdieun (1984) makuteorian ydin koostuu

yhteiskunnallisesta vallankäytöstä, yhteiskuntaluokista, muodista ja makumieltymyksistä. Toinen keskeinen ajatus Bourdieun teoriassa oli arjessa käydyn valtataistelun ja dynamiikan läpinäkyväksi tekeminen. Ihmiset ovat koko ajan aktiivisesti valintoja ja erotteluja (distinktiota) tekeviä yksilöitä. Maku määrittää meidän asemoinnin sekä miten me itse luokittelemme muita. Eliitti haluaa ylläpitää jakoa erottautumalla hyvällä maullaan alemmista yhteiskuntaluokista, korostamalla yksilöön kerääntynyttä aineellista tai aineetonta omaisuutta eli pääomaa. Samalla kilpaillaan arvokkaimmasta pääomasta, josta seuraa sidosryhmien välillä tapahtuva jatkuva liikehdintä. Yksilön paikka sekä arvotus määrittyy yhä uudelleen uusissa sosiaalisissa konteksteissa. (Bourdieu 1984: Leskinen ym. 2017; Roos 2013.)

Kestävään kehitykseen ja ekologisuuteen liittyy runsaasti erilaisia assosiaatioita, kuten raikkaus, puhtaus, edistyskellisyys, juurevuus, luonnollisuus, luonnonmukaisuus ja perinteikkyyys. Näiden termien alla liikkuu moninainen hyödykkeiden ja toimijoiden verkosto, jolla voidaan pyrkiä luomaan lisäarvoa yritykselle tai toimijalle. Ekologisuutta voidaan käyttää myös markkinointiviestinnän keinona. Arkkitehtuuri, sisustus ja muotoilu on tietynlainen makujen kenttä, jossa kullakin toimijalla on oma henkilökohmainen pääoma ja habitus (Bourdieu 1984). Bourdieun (1984) mukaan pyrimme viemään omaa brändiä ja imagoa eteenpäin. Ekologisuus ja kestävän kehityksen arvot voivat olla yksi keino erottautua ja luoda tietynlaista habitusta. Ekologisten arvojen mukaan sisustaminen voi niin ikään olla yksi ammatillisen distinktiivinen lähtökohta. Arvomaailmalla erottaudutaan kilpailijoista ja saadaan lisäarvoa omalle tavalle toteuttaa työtään.

Erikoistumalla saadaan lisäarvoa ja pääomaa myös erilaisten pääryhmien alaryhmien kautta. Pääryhmät jakaantuvat monenkirjaviin alaryhmiin, joita voivat olla vaikkapa kierrätettävien tuotteiden tekijät, perinnekalusteiden ja varusteiden valmistajat sekä entistäjät, modernit

ekotuotemuotoilijat, perinne- ja luonnonmateriaaleja, sekä vanhoja käsittelytekniikoita suosivat sekä monet muut asiantuntijuustehtävät. Mikä tahansa erikoistuminen ja osaaminen kasvattaa lisäarvoa yksilön näkymättömyydessä pankissa (Leskinen & Soronen 2017). Erikoistujien toimesta esimerkiksi monet vanhat käsittelytavat ja taidot on saatu dokumentoitua ja tietoa siirrettyä eteenpäin. Saavutetun pääoman kasvun myötä seuraa Bourdieun (1984) mukainen arvostus ja ansioituneisuus. Meillä riittää osaajia. On lohdullista tiedostaa, ettei meidän tarvitse yksin tietää ja osata kaikkea. Toimimalla yhteistyössä ja verkostoitumalla voimme kasvattaa yhteistä pääomaa.

Kestävän kehityksen arvomaailman toteuttaminen ei aina ole niin yksinkertaista, vaikka suunnittelija itse näin haluaisikin. Haasteena on oman toimintaympäristön ja todellisten toteuttamisresurssien antamat mahdollisuudet toteuttaa omaa arvomaailmaa. Työskentelemme usein välillisesti jonkin alaisuudessa ja jonkin toimeksiannosta. Työmme on viimekädessä asiakaspalvelutyötä. Oma ja asiakkaan arvomaailma eivät välttämättä kohtaa. Toisinaan joudumme ikään kuin sulkemaan omat arvot ulkopuolelle ja käydä työhön nauttien niistä pienistäkin asioista, joita voidaan omaan arvomaailmaan nojaten toteuttaa. Asiakastyössä voimme ohjailla ja neuvoa, mutta lopulta asiakas on se, joka päättää valinnoistaan.

Jokaiseen aikaan on kuulunut edistyskellisyys. Monesti uudenlainen rohkea ajattelu ja katsantokanta nähdään modernina aikansa ilmentymänä, joka voi myös herättää pelkoa. Ekologisuudesta puhuminen voi myös herättää pelkoa. Sahaanko nyt omaa oksaa, jolla istun? Näkökulma on inhimillisen ymmärrettävä. Keskustelua olisi hyvä käydä rakentavassa hengessä. Liittyessämme Euro-aikakauteen, pelättiin laajasti kansallisen kulttuurin kärsivän kansainvälistymisen myötä. Sama pelko koskee nettimaailman kautta syntynyttä globalisaatiota. Moderni ajattelu on aina syntynyt kulttuurihistoriallisten ajatusten kierrätyksestä ja uuden oivaltamisesta. Rajoja on jouduttu

rikkomaan ja astumaan rohkeasti uuteen maailmaan. *Asioita käsitellään uudestaan ja uudestaan, niitä sulatellaan yhteen ja syntyy uusia oivalluksia*, tiivistä tunnettu ranskalainen kirjailija ja kolumnisti Jean Francois Revel v.1992. (Valtasaari ym. 1999, 10.)

Muotoilijan ja sisustusarkkitehdin ajatteluun kuuluu uudet oivallukset sekä olemassa olevan parantaminen ja kehittäminen. Hyödykkeet, palvelut, materia ja tuotteet ovat kiinteä osa työtämme. Suunnittelemme ja sisustamme edellä mainittuja hyödyntäen. Joudumme tasapainottelemaan kuluttajamieltymysten, materiaalivirtojen ja kestävän kehityksen periaatteiden kanssa. Elämme ja työskentelemme tietyn ristiriidan keskellä ja jyrkkä suhtautuminen voi tuottaa runsaasti tunnontuskia ja tehdä työskentelyn mahdottomaksi. Pienin askelin voimme tavoitella ekologisempia arvoja ja löytää omat vahvuudet arvomaailman kehittämiseen ja laajentamiseen. Tärkeää on löytää kultainen keskitie ja tiedostaa mikä on epäekologista ja turhaa. Korkeimmin koulutetuilla taideohjoajilla on jo lähtökohtaisesti tietoa tuotettavien esineiden ja sisustettavien tilojen kestävään kehitykseen.

Asiakastyössä puhutaan tänään yleisesti ajattomista ratkaisuksista. Aaton on ekologista, mitä pidempiaikaisia ratkaisuja löydämme, sen vihreämpi jalanjälki. *Aiempiin vuosisatoihin nähden, meillä on nyt lähes rajattomat mahdollisuudet hankkia materiaalia, hyödykkeitä, palveluita ja tuotteita* (Virtanen 2016, 10 - 11). Elämisen taso näkyy tyyliässä käytettyjen materiaalien laadussa ja määrässä. Varallisuus näkyy myös asumisneliöissä, kodin tontin koossa ja asemoinnissa, asumiskokonaisuuden teknisessä tasossa sekä ulkosisustamisen laadussa.

Kulutustapojamme ohjaa markkinaviestintä, joista sosiaalinen media on avainasemassa. Suomalainen tapa sisustaa on omaan työkokemukseeni perustaen verrattain puhdaslinjaista ja modernia. Tiloilta halutaan persoonallisuutta ja toiminnallisuutta, mutta kulttuurissamme

harvoin kohtaa yltäkylläistä toivelistaa. Suomalaiset sisustavat myös taloudellisesti ja kuluttajaa kiinnostaa erityisesti kestävyys ja myrkyttömyys. Ekologiset arvot ovat selkeästi nousemassa, vaikka ekoarvot koetaan kuluttajien piirissä vielä jokseenkin etäisinä. Omassa toimintaympäristössämme voimme kannustaa ajattomampien ratkaisujen, materiaalien ja sisustustarvikkeiden hankintaan. Monesti laadukas tilasuunnittelu ja toteutus materiaaleineen, kalusteineen ja muotoiluineen on hyvä sijoitus, joka kestää pitkälle tulevaisuuteen.

Kertoessani tutkimustyöni aiheesta törmäsin muutaman kerran ajatukseen, että onko ekologisten arvojen ylläpitäminen enemmänkin jonkunlaista oman kilven tai sädekehän kiillotusta? Tähän voi olla vaikea saada yksiselitteistä vastausta. Ekologinen ja ajaton tapa sisustaa voi olla yksi keino erottautua ja saada lisäarvoa omaan habitukseen. Motiivit ovat erilaisia, mutta mikäli toiminta edistää kestävästä kehityksen arvoja - täytyy silloin sen tärkein päämäärä.

Kiianlinna (2018) toteaa, että alkuaikojen metsästyksessä ja keräily yhteiskunnasta, on tultu pitkä matka tähän päivään. Silloin ihminen eli varmuudella ekologisesti lähellä luontoa ja kirjaimellisesti luonnon armoilla. Aikanaan luonnon materiaaleja kuten kiveä, puuta, nahkaa ja luuta hyödynnettiin kaikin käytettävissä olevin tavoin. Jossain vaiheessa teollistumisen myötä ihminen alkoi vieraantua luonnosta. Meillä on valtava määrä mahdollisuuksia kuluttaa. Kulutushuimassa tuotteen tai hyödykkeen tausta, tuotantoketju ja hiilijalanjälki voivat jäädä sivurooliin. Monet tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että ihminen kaipaa edelleen luontoyhteyttä ja lisääntyneen pahaolo on liitetty joissain määrin luonnosta vieraantumiseen. Kulttuurievoluutioteoria tutkii ihmisen kuluttamisen käytänteitä ja niissä tapahtuvia muutoksia. Yhteisevoluutioteoria puolestaan avaa perimän ja ympäristön sidoksellisuutta ja välittymistä sosiaaliseen ympäristöön. Nämä kaksi evoluutioteoriaa avaisi oman

mielenkiintoisen jatkotutkimusmaailmansa. (Kiianlinna 2018.)

Luontoyhteyttä voitaisiin tuoda entistä enemmän tilasuunnitteluun. Luonto itsessään on rajaton inspiraatioiden lähde, joka levollisuudellaan tuo tilaan kuin tilaan seesteisyyttä ja ajatonta estetiikkaa. Green design tyyppinen suunnittelu kasvattaa suosiotaan maailmalla. Suuremmissa metropoleissa pyritään tuomaan ajatonta vihreyttä kaikin tavoin esille. Vieraillessani Tokiossa keväällä 2018 kiinnitin huomiota siihen, että usein pienimpiinkin asfalttikokonaisuuksiin oli jollaintapaa tuotu luontoa ja vihreyttä esille. Bambu-puita saattoi kasvaa ostoskeskusten aulatiloissa (KUVA 22, s. 92). Epäesteettinen infrastruktuuri oli kätkeyty vihreiden istutusten kätköön. Suurissa kaupungeissa luonto ja vihreys eivät ole itsestään selvää. Ollaanko me puolestaan sokeuduttu ympärillä olevaan luontoon, jota voisimme vielä enemmän tuoda mukaan sisustussuunnitteluun?

Sisustusarkkitehtina omaa tyyliä tai imagoa rakennetaan usein tietoisesti tiettyyn suuntaan jo opiskeluajoista lähtien. Vahva ammatillisuus koostuu vuosien ja vuosikymmenten aikana opitun tiedon, työkokemuksen ja asiantuntijuuden kautta. Asiantuntijuuden piirrettä korostamalla, tavoittaa varmimmin ne asiakkaat, joiden arvomaailma on sama ja johon itse haluaa samaistua. Erikoistuminen voi kohdistua vaikkapa restaurointikohteisiin, yksityisiin tiloihin tai julkisiin tiloihin. Työtä voidaan yrittää valikoida sen mukaan, mikä rakentaa ja tukee parhaiten omaa ammatillista identiteettiä. Näin pääoma kasvaa tietyn sektorin ammatillisena asiantuntijana. Toisaalta, toimimalla eri sektoreilla hajautetusti, oppii tuntemaan oman toimialan laajemmasta näkökulmasta. Joudumme tekemään valintoja ja miettiä mihin suuntaan lähdemme. Ammattitaito ja onnekkait sattumat kantavat eteenpäin. Yksilöllinen lahjakkuus voi olla syntymälahjaa, mutta taitoja voidaan kartuttaa kouluttautumisen myötä (Huovio 1991, 1996). Uralla menestymisen myötävaikuttavia

tekijöitä voivat olla sosiaalinen pääoma, verkostoituminen oikeisiin työprojekteihin, ihmisiin ja kilpailuihin osallistuminen. Kulttuurialalla taistellaan samaan tapaan kuin muillakin aloilla omasta paikasta, alueesta ja arvostuksesta. Joku toimija voi olla tunnetumpi ja arvostetumpi kuin joku toinen. Hän voi saavuttaa jo nuorena nimekkäitä töitä ja työllistyä paremmin kuin vuosikymmeniä uurtanut kollegansa. Kädenjälki on kullakin oman persoonansa näköinen, mutta joskus toisen lähtökohdat voivat vaan olla eteenpäin vievämpiä. Tärkeää on uskoa omaan osaamiseen ja se kantaa pidemmän päälle.

Suunnittelijan, muotoilijan, sisustusarkkitehdin tai arkkitehdin rooli ei itsessään tee hänestä suunnannäyttäjää. Maailma muuttuu nopeasti. Myös ammattilaiset ovat virtojen vietävissä. On hyvä tiedostaa ympäristöarvot, mutta äärimmäisyyteen vietyä työskentely kävisi mahdottomaksi. Suunnittelijoiden on tärkeää keskittyä epäekologisten ja turhien asioiden välttämiseen. (Borg 2018.)

Uusi tapa tehdä ja toteuttaa omaa työtään voidaan nähdä uuden merkityksen antamisena omalle työlleen. Ilkka Kettunen (2013) toteaa väitöskirjassaan Mielekkyyden muotoilu, että merkityksellistäminen tulee esille rutiiinien muutoksissa, jotka pakottavat meidät miettimään uusia tapoja toimia ja mistä nyt onkaan kyse? Peter Senge (2006) kuvaa asian käänteisesti. Hän pohtii ensin nykytilannetta ja sen jälkeen mikä on meille tärkeää. Tästä seuraa tulevaisuuden toimintatapojen visiot, niiden pohjittaminen ja omaksuminen. Uuden merkityksen myötä tai uudella tavalla ajatella voi aucta uusia ovia ja mahdollisuuksia. (Kettunen 2013, 45-64; Senge 2006.)

Ekologisuudesta puhuminen voi myös herättää pelkoa oman työn rajoittamisesta. Suunnittelun tarve ei kuitenkaan häviä. Kettusen (2013) ajatusta lainaten, voimme uudelleen merkityksellistämällä nähdä kestävästä kehityksen mukainen arvomaailma enemmänkin uutena

mahdollisuutena. Kestävästä kehityksen arvomaailma voi olla yksi suunta, johon halutaan lähteä.

Työssäni etsin vastausta väittämään ”sisustusmakumme muuttuu ja kehittyy ekologisempaan suuntaan”. Olin melko varma, että väite pitää paikkaansa, sillä signaalit lähiympäristöstä, työ- ja kouluyhteisöistä viestivät väittämän puolesta. Tutkielman edetessä ja tutustuessani erilaisiin lähdemateriaaleihin, kuten YK:n ilmastoreportteihin, Ympäristöministeriön, Suomen luonnonsuojeluliiton, Salosen (2010) väitöksen sekä Seppälä ym. (2009) selvitykseen; mieleen alkoi hiipiä epäily väitteen todenpitävyydestä. Asiantuntijuus ja tietous, niin ammattilaisten kuin kuluttajienkin kesellä ovat kasvaneet, mutta samalla on kasvanut myös kertakäyttökulttuuri. Asioita tehdään jo paljon kestävästä kehityksen puolesta, mutta voisimmeko tehdä vielä enemmän? Mieleen nousi mielikuvat tietynlaisesta sisustamisen kertakäyttökulttuurista ja vanhojen hyväksi havaittujen käytänteiden unohtamisesta. Sisustustuotteita tulee ja menee valtavat määrät vuoden aikana. Tarvitsemmeko niitä kaikkea ja mitä niiden tuotantoketju maksaa luonnolle? Kohteita remontoidaan juurta jaksain, mutta riittäisikö vähempikin? Tuntemme ekologisista materiaaleista, käsittelytekniikoista, tuotteista ja hyödykkeistä, mutta valitsemmeko niitä? Sosiaalisen median katkeamaton materiaalitulva ja hyödyketarjonta tuki näitä ajatuksia. Työmme on hyvin materiaali- ja hyödykekeskeistä. Emme voi välttyä pinnallisten ja lyhytsyklisen muotivirtausten läsnäolosta työssämme.

Kestävästä kehityksestä ja kuluttamisesta puhuttiin jo 1900-luvun alussa. Hicks (1939) määritteli 1930-luvulla hyväksi tasoksi sen, että *kuluttamisen määrä pitäytyy samana myös seuraavalla viikolla* (Salonen 2010, 33). Friedrich Schmidt-Bleek puolestaan totesi (2001), että *voisimme pitää yllä nykyisen hyvinvoinnin tason, eläen sopuisuudessa ympäröivän luonnon kanssa*. Hänen mielestään nykyiset talouden ja ympäristön hallinnan käytänteet

eivät ole kestäviä, sillä ne enemmänkin palkitsevat luonnonvaroja kuluttavia ja rankaisevat niitä, jotka pyrkivät esimerkiksi työllistämään ihmisiä. MIPS-menetelmä nähdään kannustavan ekonomisiin, sosiaalisiin ja tekniisiin innovaatioihin (Dodo 2001). Tuoreimpien raporttien mukaan emme ole pystyneet esimerkiksi Hicksin asettamaan tavoitteeseen. (Dodo 2001; Hicks 1939; Salonen 2010; Schmidt-Bleek 2000.)

Kestävän kehityksen arvoihin ja niiden toteuttamiseen ja toteutumiseen vaikuttavat monenlaiset tekijät. Esimerkiksi poliittiset päätökset ovat tärkeässä asemassa, mutta myös yksittäisillä yksilöiden tekemillä arjen valinnoilla on iso merkitys. Aineiston perusteella johdopäätökseni on, että väittämä pitää osin paikkaansa, mutta samaan aikaan meillä on vielä ponnisteltavaa. *Sisustusmakumme muuttuu ja kehittyy ekologisempaan suuntaan, mutta meidän tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota kestävämpiin valintoihin.* Meistä ei tarvitse tulla kestävän kehityksen kirkkaimpia suunnannäyttäjiä, mutta olemassa olevin keinoin voimme pyrkiä entistä ekologisempiin valintoihin. Hyvä esimerkki oli aiemmin mainittu tieto, pohjoisen pallonpuoliskon otsonikerroksen tilan parantumisesta vuosikymmenten uurastuksen jälkeen. Yksittäisistä askelista kasvoi iso muutos. Tänäpäieniltä tuntuneet kestävän kehityksen vihreät valinnat kertaantuvat positiivisesti tulevaisuudessa.

Kaila (2007) sovelsi (1989) korjausrakentajan kymmenen käskyä talonkorjaajan kymmeneksi käskyksi. Jatkoin ajatusta soveltamalla ja muokkaamalla Kailan talonkorjaajan käskyt *tilasuunnittelun kestävän kehityksen huoneentauluksi* (KUVIO 7., s. 90) (Kaila 2007, 27- 28). Kiteytin samalla konkreettisen ohjeistuksen ja toimintamallin yleistä luonnonvara MIPS-ohjeistusta mukaellen. *Tilasuunnittelun kestävän kehityksen ohjeistus* (KUVIO 8., s. 91) kannustaa pohtimaan kestävämpiä valintoja ja työskentelytapoja. Muistilista on samalla konkreettinen toimintamalli ja ohjeistus ekologisiin ja kestävämmän

kehityksen valintoihin. (Schmidt-Bleek 2000 mukaelen Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.)

TILASUUNNITTELUN KESTÄVÄN KEHITYKSEN HUONEENTAULU JA OHJEISTUS

1. Tee vanhaan harkiten muutoksia ja tee muutokset vanhaa kunnioittaen.
2. Restaurointikohteissa tärkein kulttuurinen arvo on kohteen arkkitehtuurissa, käytetyissä materiaaleissa, käsittelytekniikoissa. Säilytä ja entistä huolella.
3. Korjaa vain välttämättömimmät.
4. Korjauksen tulee olla edelleen korjattavissa, sillä mikään uudistus ei tule olemaan lopullinen. Älä käytä ratkaisuja, joita et voi myöhemmin poistaa.
5. Kaikki tekee virheitä, tee virheistä helposti korjattavat.
6. Käytä alkuperäisen kaltaisia materiaaleja ja menetelmiä. Aito materiaali vanhenee kauniisti.
7. Uudet materiaali-innovaatiot kuuluvat pääsääntöisesti uudisrakentamiseen. Muotiuutuus on tulevaisuudessa vanhanaikaista.
8. Muista huoltotyöt, ei ole olemassa huoltovapaita materiaaleja.
9. Katso lempeästi eri aikakausien tyylikerrostumia ja vanhanaikaisuutta. Näistä rakentuu tilan luonne.
10. Luota aitoon niin tyyliässä, kalusteissa kuin materiaaleissa. Älä alkuperäistä, sillä elämän saa näkyä.

KUVIO 7. Tilasuunnittelun kestävän kehityksen huoneentaulu. Kailan (2007) talonkorjaajan käskyjä mukaellen Sirkka-Liisa Hietaniemi (2018).

LUONNONVAROJEN KÄYTTÖÄ VÄHENTÄVÄ / MI

*Siirry raaka-aineisiin ja energialähteisiin joiden ekologinen selkäreppu on pieni.

*Käytä tilasuunnittelussa ja arkkitehtuurissa uusiutuvia luonnonmateriaaleja sekä käsittelytekniikoita.

*Käytä sertifioituja ja standardoituja hyödykkeitä.

*Käytä tilasuunnittelussa uusiomateriaaleja ja tee vanhasta uutta.

*Kierrätä, mutta tarkista kierrätettävän materiaalin soveltuvuus uuteen käyttötarkoitukseen.

*Kehitä luontoystävällisiä materiaaleja ja niiden käyttöä, sekä tutustu uusiin ekomateriaaleihin.

• Pienennä tai kevennä tuotetta, hyödykettä, materiaalia ja/tai tilaa vastaamaan riittävää käyttöfunktioita. Samalla pienennät edellä mainittuihin hyödykkeisiin kuluvan työn määrää.

• Suunnittele tuotteelle mahdollisimman pitkä käyttöikä.

• Satsaa laatuun sillä laadukas kestää pitkään.

• Ajaton on pitkäikäinen ja ekologinen valinta.

• Tehosta prosessia sen kaikilla osa-alueilla.

• Tehosta prosessin raaka-aineiden ja energian käyttöä.

• Vähennä kuljetuksia.

KUVIO 8. Tilasuunnittelun kestävän kehityksen ohjeistus Schmidt-Bleekin ohjeistusta (2000) soveltaen Sirkka-Liisa Hietaniemi (2018.)

AIKAANSAAVA PALVELU / SI

• Edistä ja suosi kaikkien tuotevalintojen mahdollisimman pitkää käyttöikää.

• Kehitä tuotteita ja hyödykkeitä kotimaisista raaka-aineista.

• Huomioi hyödykkeen: kestävyys, ajattomuus, huollettavuus, korjattavuus, paranneltavuus, täydennettävyyys, käyttövarmuus, helppokäyttöisyys, uudelleen käytettävyyys ja edistä edellä mainittujen ominaisuuksien säilymistä.

• Edistä ja huomioi arkkitehtuurin, tilan, tuotteen, huonekalun, sisustusmateriaalin tai muun hyödykkeen monikäyttöisyyttä, uudelleen käyttöä, purettavuutta ja kierrätettävyyttä.

• Edistä materiaalien ja rakenteiden yksinkertaisuutta ja ajattomuutta.

• Panosta materiaalitehokkuuteen. Esim. hyödykkeiden yhteishankinta ja rakentaminen kuten tuotteiden vuokraus, taloyhtiöiden grillauspaikat, pesulat jne.

• Tehosta palvelujen kestävyyttä karsimalla epäoleelliset pois.

12. POHDINTA JA PERUSTELUT AIHEVALINNALLE

Tutkielman aihe on mielestäni erittäin ajankohtainen. Kestävän kehityksen arvot ovat tulleet jäädäkseen. Ilmastomuutosten haasteista uutisoidaan lähes viikoittain. YK-liiton mukaan *tarvitsemme nykykulutustahdilla vuoteen 2020 mennessä 1.7 maapalloa, jotta voisimme turvata kuormituksen kasvun* (YK-liitto 2018). Sosiaalinen media tuo näköpiiriimme runsain määrin kuluttamiseen kannustavia yllykkeitä ja virikkeitä. Muodit vaihtuvat kiihtyvällä sykkeellä. Työmme puolesta olemme päivittäin tekemisissä erilaisten materiaalien, hyödykkeiden ja palvelujen kanssa. Aikaamme kuvaa kulutuskeskeisyys ja muutoshakuisuus. Tästä voi seurata jatkuva tarve tarpeettomiinkin muutoksiin ja turhiin hankintoihin. Uskon esimerkillämme ja valinnoillamme olevan merkitystä lähiympäristöömme. Meidän tulisi huolehtia, ettei kestävän kehityksen arvot jäisi vain ajatusten ja sanojen tasolle, vaan konkretisoituisi työssä ja arjessa. Arvot olisi hyvä näkyä myös entistä vahvemmin myös alan oppilaitosten opetussuunnitelmissa.

Aloittaessani tämän työn tiedostin tutkielman aihepiirin olevan laaja. Jouduin useaan otteeseen rajaamaan käsittelemiäni aihealueita. Perustavanlaatuinen rajausta oli keskittyä ekologisen sisustusmaun kehittymisen tutkimiseen pääsääntöisesti kotien ja asumusten rakentamisen ja sisustamisen kautta. Mielestäni onnistuin rajaamisessa niin, että kokonaisuus pysyi hallinnassa. Halusin tehdä pitkän aikavälin katsauksen, jossa näkyy aikajanamaisesti sisustusmakumme kehittyminen ja ekologiset piirteet. Pysin tarkastelemaan aihetta sisustusammattilaisen ja sisustusarkkitehtuurin, sekä muotoilun näkökulmasta. Ammattimme nuoruudesta johtuen, jouduin tarkastelemaan asiaa paljolti myös yleisellä tasolla ja etsiä sieltä tietoa sisustusmakummekehittymiseen. Nostin esille

keskeiset piirteet asumisen, rakentamisen ja sisustamisen kulttuurin sekä historian kautta, kunnes oli mahdollista ottaa rinnalle oman alan ammattikunnan historiaa. Oman lisähaasteen toi ekologisen ja kestävän kehityksen määreiden tuoreus, sillä viime vuosisadan alun ja puolenvälin kirjallisuudessa ei tunnettu kestävän kehityksen ja ekologisuuden käsitettä. Kestävän kehityksen aihepiiriin löytyi runsaasti erilaisia tutkimuksia ja pyrin löytämään tutkimuksia, jotka liittyisivät mahdollisimman lähelle omaa tutkimustani. Tutkimustyön mielekkyydestä huolimatta työ oli ajoittain raskasta ja turhauttavaa. Samanaikainen työssä käyminen, perhe-elämä ja opiskelu vaati voimia ja aikatauluttamista.

Tietoa on paljon ja historia osuus voi tuntua ajoittain raskaaltakin. Olen pyrkinyt kompensoimaan asiaa tiivistämällä ja kertomalla aihepiiristä oleelliset. Sisällytin lukuihin yksittäisiä henkilöitä, kohteita ja asioita, jotta työn luettavuus kevenisi ja säilyisi mielenkiintoisena. Henkilö- ja kohde-esimerkit elävöittävät ja vuosiluvut helpottavat lisätiedon hankintaa. Sigfried Giedion (1941) totesi että historian tutkimuksessa ei pidä ainoastaan analysoida mennyttä, vaan myös tätä päivää sekä ennakoida tiedon kautta tulevaisuutta (Giedion 1941; Ceylanli 2008, 44.) Mielestäni työtä on helppo lukea ja se etenee johdonmukaisesti. Kirjallinen otanta oli tiivistetty, mutta ajoitettu pitkälle aikavälille. Yleisesti tietoa oli hyvin saatavilla ja erilaisten hakusanojen kautta löytyi kirjallisuutta, web-sivuja, väitöskirjoja, pro graduja sekä opinnäytetöitä. Käytin työssäni sekä kotimaisia, että ulkomaisia kirjallisuuslähteitä. Pysin hyödyntämään laaja-alaisia asiantuntijuus lähteitä. Sisustusarkkitehtuuriin ja ammattikunnan kehittymiseen liittyvää suomalaista kirjallisuutta on olemassa vähemmän. Usein kirjallisuus painottui enemmän arkkitehtuuriin tai muotoiluun. Sisustussuunnitteluun taas löytyy valtava määrä kirjallisuutta, joissa haasteena tiedon laadullisuus. Tietoa löytyi välillisesti myös arkkitehtuuriin, rakentamisen ja muotoilun puolelta. Suomalaisen kuluttajan tai sisustusalan

ammattilaisen sisustusmaun ekologisten arvojen kehittymisestä en löytänyt kirjallisuutta. Tämä seikka heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Laajalla kirjallisuuskatsauksella sain kuitenkin hyvän perspektiivin tarkastella sisustusmaun kehittymistä. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista syventyä aihepiiriin määrällisen ja kvantitatiivinen tutkimuksen kautta, esimerkiksi hyödyntämällä haastatteluja ja kyselytutkimuksia. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä olisi myös vahvistanut tutkimuksen luotettavuutta ja laadukkuutta. Toisaalta ajattelen tämän työn olevan perusta, jonka pohjalta voin myöhemmin jatkaa mahdollisesti tarkempaa tutkimustyötä. Tutkielman edessä nousi esille uusia aiheita ja näkökulmia, joita olisi mielenkiintoista jatkotutkia tulevaisuudessa.

Keskeiset käsitteet tulevat selkeästi ilmi ja pyrin avaamaan Bourdieun teoriaa (1984) mahdollisimman selkeästi. Teoria sopi mainiosti tähän tutkielmaan ja antoi hyvän taustan tiedon käsittelemiselle. Peilaan ja pidän mukana Bourdieun teoriaa tutkielman edetessä. Kirjallisuuskatsaus menetelmänä toimi hyvin tutkielmassani. Alkuun pyrin huomioimaan mahdollisimman laajat tietolähteet, joista jouduin rajaamaan osan pois aikataulun huomioiden. Kirjallisuuskatsauksen heikkoutena on väistämätön subjektiivisuus. Tutkija valitsee loppuun viimein aineiston ja lähteet oman subjektiivisen maun mukaisesti. Tutkielmaa lähdetään viemään eteenpäin tutkijan asettaman hypoteesin kautta, joka jo itsessään antaa suunnan tutkimuksen etenemiselle. Pidemmälle aikavälille sijoittunut kirjallisuuskatsaus olisi mahdollistanut vielä useamman teoksen mukaan ottamisen, aineiston laadukkuuden syvemmän analysoinnin ja näin vahvistanut tutkielman luotettavuutta.

Työ on avannut mielenkiintoisen maailman ja työn ajoittaisesta raskaudesta huolimatta olen nauttinut saadessani uppoutua erilaisten kirjallisuuslähteiden maailmaan. Oma pitkä ura sisustussuunnittelijana ja sittemmin myös sisustusarkkitehtina antaa työlle vahvan työkokemuksen

KUVA 22. Tokion Midtown Tower pilvenpiirtäjän vihreyttä sisätiloissa.
Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

ja hiljaisen tiedon perspektiivin (KUVAT 1, s.11; 2, s. 13; 3, s. 18; 18, s. 65; 20, s.73 ja 23, s. 95). Tätä työtä oli innostava tehdä ja se on opettanut minulle paljon. Samalla on omakohtaisesti konkretisoitunut ajatus, että mitä enemmän on etsinyt tietoa, sitä selkeämmin on hahmottanut oma pienuus kaiken keskellä. Tutkielman myötä sain myös paljon tietoa sisustusarkkitehtuurin historiaan liittyen, joka oli yksi työn tavoitteista.

Työssä nousi usein esille ristiriitaisuuksien viidakko, jonka keskellä elämme. Kestävän kehityksen arvoja voimme toteuttaa tietyillä saroilla, mutta toisilla kentillä emme tahdostamme huolimatta tähän kykene. Toisinaan tuotteen taustoja voi olla mahdoton ja vaikea selvittää. Ekologisuus ei myöskään ole mustavalkoista. Teolliset ja keinotekoisetkin materiaalit voivat olla oikeista materiaaleista ja oikein tehtynä ekologisia. Vastaavasti luonnonmukaiset materiaalit voivat kiistattomista hyvistä puolista huolimatta aiheuttaa esimerkiksi tuotteen valmistusvaiheessa terveydelle haittaa. Osa luonnonmateriaaleista voi myös vaikuttaa haitallisesti biodiversiteettiin. Luonnonmateriaalit voidaan myös pilata haitallisilla kemikaaleilla. Hyötyjä ja haittoja sekä terveydellisiä vaikutuksia tulee arvioida tarkasti.

Nykyaikaiseen elämään kuuluu esimerkiksi autolla liikkuminen ja matkustaminen. Työmme puolesta joudumme lentämään kotimaan sisällä ja joskus eripuolille maailmaa. Edellä mainitut mahdollistaa sen, että voimme tehdä työtämme ja tutustua uusiin toimintatapoihin ja kulttuureihin. Samalla saamme uusia inspiraatioita, jotka kasvattavat henkilökohtaista pääomaa ja jolla voimme rikastuttaa omaa työtämme. Ristiriitaisuuden pieneksi osoitukseksi sijoitin käsillä olevaan työhön muutaman kuvan matkoiltani, jonne olen epäekologisesti matkustanut, mutta jotka ovat tuoneet itselleni paljon uusia oivalluksia, ideoita ja ymmärrystä eri kulttuureista. Tutustumalla uusiin kulttuureihin opimme paljon ja näemme uusin silmin myös oman kulttuurin vahvuudet

ja rikkauden. Vaikka kestävän kehityksen arvot ovat meille tärkeitä ja työskentelemme niiden eteen, niin todellinen elämä ei koskaan ole täysin mustavalkoinen. Mukana tulee aina kulkemaan inhimillisyys ja ristiriitaisuus sen arjen elämän myötä, jossa elämme ja toimimme. Meidän ei tarvitse edustaa ääripäitä vaan voimme osaltamme vaikuttaa käytettävissä olevin keinoin kestävään kehitykseen. Liian tiukalla ekologisella omallatunnolla työn tekeminen ja toteuttaminen kävisi mahdottomaksi.

Mielestäni tutkielma täyttää ne laadukkuuden tavoitteet ja kriteerit, jotka työlleni alussa asetin ja joita olen vaatinut itseltäni tutkielman edetessä. Aihe on ajankohtaisuuden lisäksi erittäin tärkeä sekä yleisesti että ammatillisesti. Työssä ja koulutusten opetussuunnitelmissa tulisi painottaa entistä enemmän kestävän kehityksen ja ekologisuuden arvoja. Tässä työssäni olen pyrkinyt kannustamaan, kehittämään ja löytämään uusia tapoja toimia sekä ajatella luovuutta kestävän kehityksen innovatiivisuuden kautta. Ekoluova ajattelu voidaan nähdä tulevaisuuden mahdollisuutena. Tutkielman tarkoitus ei ollut keksiä uusia valmiita ohjeita tai konsepteja vaan herättää ajatuksia ja kannustaa pohtimaan - mitä ja miten juuri minä voisin tehdä? Toivon, että työ kannustaa kaikin tavoin huomioimaan kestävät ja ekologiset arvot niin arjessa, koulutuksessa kuin työelämässä.

KUVA 23. Olohuoneen skandinaavinen sisustus Seinäjoen Asuntomessuilla. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

KÄSITTEET

ANTROPOLOGIA: Yhteiskuntatiede, joka tutkii kulttuurisia tekijöitä ja ilmiöitä. KAARTINEN, T. 2016. [artikkeli]. Antropologian kriittinen humanismi. 59304-Artikkelin teksti-61811-1-10-20160921. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: <https://journal.fi/tt/article/download/59304/20547/>

DISKURSSI: Puhuttu kieli ja sen merkitykset. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:diskurssi>

DILEMMA: Filosofinen ongelma. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:dilemma>

ETNOGRAFIA: Menetelmä, jolla tutkitaan merkityksellisiä ilmiöitä eri kulttuureissa ja ihmisen arjessa. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: https://www.avoin.helsinki.fi/ajankohtaista/2014/laura_hirvi_ja_eerika_koskinen-koivisto.htm

FRONTESPIISI: Kartanoiden, pappiloiden ja perinnetalojen katon keskellä sijaitseva poikittainen tai selvästi erottuva keskiosa. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: https://mycourses.aalto.fi/pluginfile.php/628085/mod_resource/content/1/Annala%2C%20p%C3%A4%C3%A4rakennus%2C%20RHS%2C%20H%C3%A4meentie%20154.pdf

HEDONISTINEN kuluttaminen: Moniaistillinen, tunteista kimmonnut tarve kuluttaa. Ostotapahtumaan liittyy voimakas osallistumisen tunne, hauskuus, mielihyvä, jännitys ja johon liittyy fantasiointi sekä todellisuudenpako. Motivaationa voi olla statuksen nouseminen ja omistamisen luoma symboliikka sosiaaliseen ympäristöön. HEIKKILÄ, O. 2010. Hedonistinen kulutus taloudellisessa taantumassa. Helsinki: pro gradu, kaupakorkeakoulu, Aalto yliopisto, 26-28.

LEGITIIMI: Lainmukainen, oikeaoppinen, oikeana pidetty. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: <https://www.suomisanakirja.fi/legitiimi>

NARRATIIVINEN: Kertomus, millaisia kertomuksia löytyy tutkittavasta aiheesta. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetel-mapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/narratiivinen-tutkimus>

PRIVILEGIO: Ryhmän saama etu- tai erioikeus johonkin (esimerkiksi aatelit, säätyläiset ja papit). KNAPAS, M.T., HEIKKILÄ, M., ÄVIST, T. 2009. Suomalaiset pappilat. Kulttuuri-, talous ja rakennushistoriaa. Helsinki: SKS, 27.

PREBENDA: Virkamiesten palkkaetujärjestelmä, johon saattoi kuulua palkkaetu esimerkiksi jonkun seurakunnan tai maatilan tuotosta. KNAPAS, M.T., HEIKKILÄ, M., ÄVIST, T. 2009. Suomalaiset pappilat. Kulttuuri-, talous ja rakennushistoriaa. Helsinki: SKS, 27.

STRUKTURALISMI: Tieteenfilosofinen suuntaus, jossa korostuu rakenteiden tutkiminen sekä ymmärtäminen isommissa kokonaisuuksissa. [viitattu 2019-1-28]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/strukkturalismi>

KIRJALLISUUSLÄHTEET

AALTONEN, S. 2012. Vuosisata sisustusarkkitehdin ammatissa. Teoksessa Hohti Paula. Rajaton muotoilu: Näkökulmia suomalaiseen taidetollisuuteen. Helsinki: Avain, 117-132.

AHLBÄCK, R. 1983. ”Bondgårdens byggnadsskick”. Svenska Österbottens historia IV. Vaasa: Svenska Österbottens landskapsförbund. 81-95.

ALASUUTARI, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 4-12, 50.

ANTTILA, P. 1993. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Helsinki: WSOY, 184.

BOURDIEU, P. 1984. Distinction: A social critique of the judgement of taste. Käännös; Richard Nice. MA. (alkuperäisteos: La Distinction. Les editions de Minuit). Cambridge: Harvard University Press, 11-14, 15, 111-112, 159-171.

BOURDIEU, P. 1988. Järjen käytännöllisyys: Toiminnan teorian lähtökohtia. Tampere: Vastapaino.

BOURDIEU, P. 1999. Vastatulet. Ohjeita uusliberalismin vastaiseen taisteluun. Helsinki: Otava, 65-67.

CEYLANLI, Z. 2008. Sigfried Giedion`s space, time and architecture”: An analysis of modern architectural historiography. Turkki: Lähi-idän teknillinen yliopisto, Arkkitehtuurin laitos.

CONNAH, R. 2005. Finland Modern Architectures in History. Lontoo: Reaktion Books Ltd. 10-17.

COOPER, H. 1998. Synthesizing research: A guide for literature reviews. Thousand oaks. Sage publications, Inc.

COOPER, H. 1989. Integrating research: A guide for literature reviews. (2nd ed.). Newbury Park, Calif. Sage publications.

CROUCH, C., PEARCE, J. 2012. Doing Research in Design. New York: Bloomsbury publishing Plc, 30.

DORST, K. 2015. Frame Innovation. Create new thinking by design. Lontoo: The Mit Press. 8-9, 9-18.

ELO, T., SEPPÄLÄ, S. 2013. Mutterikuistien kylät. Simon kulttuuriympäristö ohjelma. Suomen Ympäristö. Rovaniemi: Ympäristöministeriö, 38.

FINK, A. 2005. Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to the paper. California: Thousands Oaks: Sage publications, Inc, 54.

GARDBERG, C.J. 2002. Kivestä ja puusta. Suomenlinnoja, kartanoita ja kirkkoja. Keuruu: Otava, 7-12, 265-268, 268- 272.

GERGS, H-J. 2003. Economic, social and symbolic capital – new aspects for the development of sociological theory of the market. International studies of management & organization. 33:2, 22-48.

GERT, B. 2004. Common Morality. Deciding What to do? New York: Oxford University, 30-31.

GIEDION, S. 1941. Space, Time and Architecture. The Growth of a new Tradition (1954). Cambridge: Harvard university press.

GIBBERD, V. 2005. Architecture Source Book. A visual guide to buildings around the world. Lontoo: Grange Books, 162-163.

GRONOW, J. 1995. Maun sosiologia. Teoksessa Rahkonen Keijo. Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Helsinki: Gaudeamus, 108-109.

HAAPALA, A. 2002. Yrjö Hirnin taidefilosofia ja estetiikka. Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu. Suomalainen estetikka 1900-luvulla. Toimit-
tanut Oiva Kuisma 2005. [viitattu 2019-1-19]. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3629/haapala32-56.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

HAGGREN, G., HALINEN P., LAVENTO M., RANINEN S., WESSMAN A. 2015. Muinaisuutemme jäljet. Suomen esi- ja varhaishistoria
kivikaudelta keskiajalle. Helsinki: Gaudeamus.

HARDEN, A., GARCIA, J., OLIVER, S., REES, R., SHERPHERD, J., BRUNTON, G., OAKLEY, A. 2004. Applying systematic review methods
to studies of people's views: an example from public health research. Journal of Epidemiology & Community Health. 58(9), 794-800 .

HEIKINHEIMO, M. 2016. Architecture and technology: Alvar Aaltos Paimio Sanatorium. Helsinki: Arkkitehtuurin laitos, Aalto yliopisto, 14, 15.

HICKS, J. 1939. Value and capital: An inquiry into some fundamental principles of economic theory. Oxford: Clarendon press.

HIRN, Y. 1924. Alkuteos 1913. Esteettinen elämä. Toinen painos: Helsinki, Otava.

HIRSIJÄRVI, S., REMES, P., SAJAVAARA, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 149.

HOHTI, P., AALTONEN, S., STRÖMBERG, L. 2012. Rajaton muotoilu. Näkökulmia suomalaiseen taideteollisuuteen. Helsinki: Avain, 6-17,
73-82, 117-130.

HUOTARI, A. 2012. Hirsitalojen energiatehokkuus. Seinäjoki: Rakennustekniikan koulutusohjelma, Seinäjoen ammattikorkeakoulu, 20-28.

HUOVIO, I. 1991. Arttu Brummer. Taideteollisen korkeakoulun tiedotuslehti 3/91. [viitattu 2018-11-15]. Saatavissa: <http://www2.uiah.fi/opintoasiat/history2/brummer.htm>. Helsinki.

HUOVIO, I. 1996. Kun Veistokoulu syntyi. Taideteollisen korkeakoulun tiedotuslehti 1/96. [viitattu 2018-11-16]. Saatavissa; <http://www2.uiah.fi/opintoasiat/history2/veistok.html>. Helsinki.

HUOVIO, I. 1996. Korkein taideteollinen korkeakoulu 125 vuotta. Taideteollisen korkeakoulun sisäinen tiedotuslehti 1/96. [viitattu 2018-11-
17]. Saatavissa: <http://www2.uiah.fi/opintoasiat/history2/>. Helsinki.

HÄMÄLÄINEN, P. 2010. Jugend Suomessa. Helsinki: Otava.

HÄYRINEN, S. 2006. Suomalaisen yhteiskunnan kulttuuripolitiikka. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos,
Kopijyvä Oy, 135 - 138. 143-144.

HÖLTTÄ, M. 2016. Arabian kampus. Luonnonmateriaalit & viherkasvit taideopetustilassa. Helsinki: Muotoilun koulutusohjelma, Metropolia
ammattikorkeakoulu.

KAILA, P. 1967. Suomen pappila-arkkitehtuuri vuoteen 1900. Helsinki: Väitöskirja. Teknillinen korkeakoulu.

KAILA, P. 2007. Talotohtori, rakentajan pikkujättiläinen. 14 painos. Porvoo: WS Bookwell Oy, 27-28, 382, 384, 385-387.

KALLIO, A., NEVANLUOMA, K-O. 2011. Suomalaisen mestareiden huonekalut -taustoja, tarinoita tunnelmia. Espoo: Bookwell Oy, 8.

KANT, I. 2018. Arvostelukyvyn kritiikki. Alkuteos 1790, Saksa. Helsinki: Gaudeamus.

KATAINEN, A. 2008. [artikkeli]. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2009, 46-50. Laadullinen ja määrällinen tutkimus sosiaalilääketietees-
sä - erillisiä vai toisiaan täydentäviä näkökulmia. 46-50.

KETTUNEN, I. 2013. Mielekkyyden muotoilu. Kuusamo: Väitöskirja, Lapin yliopisto, Aatepaja, 45-64.

KIIANLINNA, O. 2018. Valinnasta välittymiseen, voidaanko kulttuurievoluution ajatusta soveltaa evoluutioestetiikkaan? Helsinki: pro gradu,
Helsingin yliopisto, 4,18, 20.

KNAPAS, M.T., HEIKKILÄ, M., ÅVIST T. 2009. Suomalaiset pappilat. Kulttuuri-, talous ja rakennushistoriaa. Helsinki: SKS, 25-27, 26- 34, 36-
37, 44-46, 49-51, 52-55, 66.

KOKKO, M., PEURASAARI P. 2014. Simon Wanhat kylät. Rovaniemi. Suomen Ympäristö, 17-19.

KORVENMAA, P. 1999. Teoksessa, Stenroos Anne. Visioita. Moderni suomalainen muotoilu. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 52-55. 56-57.

KOSKINEN, H. 2001. MIPS ja ekologinen selkäreppu tuotteiden potentiaalisten ympäristövaikutusten vertailun menetelminä – ongelmakoh-
tien tarkastelu. Helsinki: pro gradu, Helsingin yliopisto, 35-39.

KOSKINEN, R. 2003. Säätyläiskoti Suomessa. Sisustuksia, historiaa ja tapakulttuuria 1700-luvulta. Helsinki: WSOY.

KOSKINEN R., HAGELSTAM, K. 2006. Kartanoita ja porvariskoteja Sisustuksia ja tapakulttuuria 1800-luvun Suomessa. Helsinki: WSOY,
11, 20, 29, 31, 45-58, 66, 80.

KUMMALA, P. 2005. Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan. Suomalainen pientalosuunnittelu jälleenrakennus kaudella. Helsinki: Suomen
rakennustaiteen museo, 32.

LANDSDORF, R. 2016. Aika ennen elinkaariajattelua. Asunto Oy Kapteeninkatu 11 esimerkkinä ekologisesti kestävästä rakentamisesta.
Helsinki: diplomityö, Arkkitehtuurinlaitos.

LEIVISKÄ, M. 2009. Parakeista passiivitaloihin. Suomen Puutaloteollisuuden historia. Ylivieska: Art-Print Oy, 8-9, 12, 15-16, 19, 22, 24-25, 47.

LESKINEN, H., SORONEN HANNU. 2006. Sosiaaliset distinktiot - Bourdieun makuteoria. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto, 1-6.

LÄNG-KIVILINNA, G. 2011. Kitinajan perinnekylä. Koto Eteläpohjalaiseen kulttuurimaisemaan. Rakennustapaohjeisto. Seinäjoki: Liiveri, 8-18.

MÄKELÄ, M., RIUKULEHTO, S. 2016. Komeat pohjalaistalot. Vaasa: Oy Fram Ab, 7-11, 14-19, 20, 23-24, 27, 31, 45-58, 267.

NOKELA, L. 2004. Sisustustyyli antiikista nykyaikaan. Keuruu: Otava, 22, 23, 54-67, 93-94, 107, 131-140, 166-246, 273-275, 290-300.

NOURRY, M. 2008. [artikkeli]. Measuring sustainable development: Some empirical evidence for France from eight alternative indicators.
67/3. 441-456.

PIESANEN, A. 2010. Käsityö ja aktivismi. Käsityö kansalaisaktiivismin toimintamuotona 1800- ja 1900- lukujen vaihteen Suomessa. Helsinki;
käsityötiede, pro gradu , Helsingin yliopisto, 29-30.

PÄIKKI, P. 1999. Kudonnaisista kuituihin. Teoksessa Stenroos Anne.. Visioita: Moderni suomalainen muotoilu. Keuruu: Otavan kirjapaino oy, 120-131.

PÄRKKÄ, V. 2016. Ekologiset ja kustannustehokkaat näkökulmat pientalorakentamisessa. Kuopio: Rakennustekniikan koulutusohjelma, Savonia ammattikorkeakoulu, 11.

RAILO, M. 2016. Pintamateriaalit- kestävä ja ekologinen koti. Kuopio: Muotoilun koulutusohjelma, Savonia ammattikorkeakoulu, 24.

RINGBOM, A. 2002. Rakennusapteen käsikirja 1. Rakennusapteen Oy Byggnadsapotek AB. Helsinki: Pica Script.

RINGBOM, A. 2004. Rakennusapteen käsikirja 2. Rakennusapteen Oy Byggnadsapotek AB. Helsinki: Pica Script.

RINGBOM, A. 2011. Rakennusapteen käsikirja 3. Rakennusapteen Oy Byggnadsapotek AB. Helsinki: Pica Script.

ROOS, J, P. 1991- 2014. Pierre ja minä. [artikkeli]. [viitattu 2019-1-13]. Saatavissa: <http://www.mv.helsinki.fi/home/jproos/Pierrejamina.htm>

ROOS, J.P. 1995. Pieni ja suuri kurjuus. [artikkeli]. Reunahuomautuksia teokseen ”Maailman kurjuus”. Teoksessa Rahkonen: Sosiologisen teoksen uusia virtauksia.

ROOS, J P. 2013. Taistelusta yhteistoimintaan. Pierre Bourdieu hyvinvointivaltion puolustajana. [artikkeli]. [viitattu 2018-09-09] Saatavissa: <http://www.mv.helsinki.fi/home/jproos/Bourdieu%20sosiaalipolitiikka.pdf> luettu 09092018. Helsinki: Helsingin Diakonissalaitos. 1-13.

SALMINEN, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. [artikkeli]. [viitattu 2018-11-26] Saatavissa: https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. Vaasa: Vaasan yliopisto. 6-12.

SALO-MATTILA, K. 2000. Keisarinna sermi. Naiskäsityksen suhde taiteeseen 1800- luvun loppupuolella. Helsinki: Helsingin yliopisto, 29-36, 37-41.

SALONEN, A, O. 2010. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Helsinki: Väitöskirja, Helsingin yliopisto, 20, 33.

SCHMIDT-BLEEK, F. 2000. Luonnon uusi laskuoppi: Ekotehokkuuden mittari MIPS.Suomi: Gaudeamus. Alkuperäisteos, Das MIPS-Konzept: Weinger Naturverbrauch – meht Lebensqualität durchs Fakor 10. Saksa. Berliini: Droemer Knaus.

SEDLMAYR, H. 1968. Modernin taiteen vallankumous. Alkuperäisteos, Die Revolution der modernen Kunst, 1955. Helsinki: Wsoy.

SENGE, P, M. 2006. The Fift Discipline. The Art & Practice of the Learning Organization. Englanti: SBN. Currency.

SEPPÄLÄ, J., MÄENPÄÄ, I., KOSKELA, S., MATTILA, T., NISSINEN, A., KATAJAJUURI, J., HÄRMÄ, T., KORHONEN, M-R., SAARINEN, M & VIRTANEN, Y. 2009. Suomen kansantalouden materiaalivirtojen ympäristövaikutusten arviointi ENVIMAT-mallilla. Helsinki: Suomen Ympäristökeskus, 50-69, 87-89.

SIRKKA, A., PIRTINEN, V. 2017. CLT- monipuolinen, nopea ja ekologinen rakennusmateriaali. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 3/2017. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu.

SOIKKELI, A. 2000. Suomen vanhat pappilat - menneisyyden tulevaisuus. Oulu: Väitöskirja, Oulun yliopisto, 18, 24, 46, 48-50.

SOTAMAA, Y. 1999. Ateneum Maskerad, Taideteollisuuden muotoja ja murroksia. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

STANDERTSKJÖLD, E. 2008. Rakennusperintö -1900-luvun suomalaisen arkkitehtuurin tyylit osaI. RAKENNUSTIETO. Suomen rakennustieteen museo. [viitattu 2019-1-2]. Saatavissa: <https://www.rakennustieto.fi/Downloads/RK/RK070100.pdf>

STENROOS, A. 1999. Visioita. Moderni suomalainen muotoilu. Keuruu: Otavan kirjapaino oy, 134-136.132-149.

STRÖMBERG, L. 2012. Mikä on Ornamo? Teoksessa Hohti Paula. Rajaton muotoilu: Näkökulmia suomalaiseen taideteollisuuteen. Helsinki: Avain, 16-17, 73-82.

SUHONEN, P. 2000. Ei vain muodon vuoksi. Suomen taideteollisuus 125. Helsinki: Otava, 7-9, 16, 45-64.

SUOLAHTI, G. 1912. ”Suomen pappilat 1700 –luvulla”. Oulu: Oulun yliopiston arkkitehtuurin osasto.

SWEET, F., PÖPPÖNEN, H. 2007. Vintage huonekalut, modernit klassikot, tyyliuunnat ja muotoilijat. Helsinki: Otava, 2-13, 25-26, 50, 54, 73, 82, 90.

SÖDÖ, M. 2014. Suomalaisten tapettien ja maalien ekologisuus. Oulu: Rakennustekniikan koulutusohjelma, opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu, 34-59.

TAKKINEN, E-M. 2016. 1920-luvun tyyppitalon energiatehokkuuden parantaminen korjausrakentamisen keinoin. Kuopio: Rakennustekniikan koulutusohjelma, Savonian ammattikorkeakoulu, 7.

TENNBERG, J. 1775. Kestävien puutalojen rakentaminen. Turku: Väitöskirja, Turun yliopisto.

TUOMI, J., SARAJARÄVI, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi, 50-54, 159, 199, 201.

URPONEN, H. 2011. Lapin yliopistojen opiskelijoiden arjen elämyksiä. Rovaniemi: Kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto, 28-35.

VALONEN, N. 1977. Puurakennukset historia tutkimus ja suojelu. ISBN. Rakennuskirja.

VALTASAARI, J. 1999. Laatu ja oivallus:kansallinen kulttuuri ja julkinen valta. Teoksessa Stenroos, A. Visioita. Moderni suomalainen muotoilu. Keuruu: Otavan kirjapaino oy, 10-11.

VANTTINEN, M. 2010. Huonekalun ympäristömerkintä. Joutsenmerkin vaatimukset huonekalulle. Lahti: Tekniikan koulutusohjelma, Lahden ammattikorkeakoulu.

VEBLEN, T. 2002. Joutilas luokka. Suomenos Arppe Tiina, Riukulehto Sulevi. Alkuperäisteos, The Theory of the Leisure class. Helsinki: Art House, 9-10, 31.

VERGANTI, R. 2009. Design-Driven innovation. Changing the Rules of Competition by Radically Innovating What Things Mean. Harvard: Harvard business School, 33.

VILKKA, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Lahti: Tammi, 24-25, 30.

VIRTANEN, S-M. 2016. Kuluttajan ostokäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät ja pakonomainen ostokäyttäytyminen. Turku: Liiketalouden koulutusohjelma, Turun ammattikorkeakoulu, 10-11, 15, 24.

VUORELA, T. 1949. Etelä-Pohjanmaan kansanrakennukset. Kyrönmaa 6. Vaasa: Etelä-Pohjalainen Osakunta, 33-35, 59-60.

WASASTJERNA, R, MÄKELÄ-MARTTINEN, L., LIEVONEN, T. 2013. Puu-Kouvola 1890-1950. Kouvola: Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. No. 39.

WÄRE, R. 1999. Kansalliset lähtökohdat. Teoksessa Stenroos, A. Visioita. Moderni suomalainen muotoilu. Keuruu: Otavan kirjapaino oy. 22, 24- 25, 27-29.

YLI-KANKAHILA, T. 2014. Funktionalismin ilmentymä. Koivuvanerioven rakenne ja materiaalitutkimus. Helsinki: Konservoinnin koulutusohjelma, Metropolian ammattikorkeakoulu. 4, 8-9, 11-13.

SÄHKÖISET LÄHTEET

AMMATINETTI. 2019. Sisustusarkkitehti. [viitattu 2019-1-29]. Saatavissa: http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/3/6/159_ammatti

ANNA. 2009. Suomen keskiaikaiset linnat kartalla. [viitattu 2017-11-16]. Saatavissa: <https://anna.fi/matkalaukku/matkajutut/suomen-keskiaikaiset-linnat-kartalla>

ANTIIKKI & DESIGN. 2015. Kuitian linnan uusi aika. [viitattu 2018-10-6]. Saatavissa: <http://antiikkidesign.fi/uutiset/kuitian-linnan-uusi-ai-ka>

ANTIIKKI & DESIGN. 2019. Talli on ympäristöteko. [viitattu 2019-3-5]. Saatavissa: <http://antiikkidesign.fi/uutiset/talli-on-ymparisto-teko>

ANTTILA, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Helsinki: Akatiimi. [viitattu 2018-12-17]. Saatavissa: <http://www.metodix.com>.

BETONI. 2018. Tietoa betonista. [viitattu 2018-11-5]. Saatavissa: <https://betoni.com/tietoa-betonista/perustietopaketti/ekologisuus/betonirakenteen-ekotehokkuus/>

BONAVA. 2018. Sisusta ekologisesti. [viitattu 2018-11-5]. Saatavissa: <https://www.bonava.fi/inspiraatio/vinkkejä-asumiseen/sisusta-ekologisesti>

CELT. 2018. Massiivipuiset rakennuselementit. [viitattu 2018-11-16]. Saatavissa: <https://celt.fi/clt/>

DESIGN FORUM. 2018. Design Forum Finland. [viitattu 2018-11-2]. Saatavissa: http://www.designforum.fi/design_forum_finland/historia

DESIGN MUESO. 2018. [viitattu 2018-11-2]. Saatavissa: <http://www.designmuseum.fi/fi/>

DNVGL. 2018. Ympäristö- ja energiasertifiointi. [viitattu 2018- 12-1]. Saatavissa: <https://www.dnvgl.fi/services/ymparisto-ja-energiesertifiointi-5556>

DODO. 2001. Japanilainen Takeda World Environment Award 2001 ekologisen selkäreputin käsitteen kehittäjälle. [viitattu 2019 1-18]. Saatavissa: <https://dodo.org/2001/09/15/japanilainen-takeda-world-environment-award-2001-ekologisen-selkareputin-kasitteen-kehittajille/>

EDU. 2018. Oppimateriaalit, esine elää, puun historiaa. [viitattu 2018-9-9]. Saatavissa: http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/esine_elaa/puu/historiaa.html

EKOBOKI. 2019. Suomen Arkkitehtiliiton kestävän rakentamisen tietosivut. [viitattu 2019-1-13]. Saatavissa: <http://eko-boxi.safa.fi/>

FINNSEMENTTI. 2018. Betoni, vihreä kirja. [viitattu 2018-11-3]. Saatavissa: http://www.finnsementti.fi/files/pdf/Betoni_vihrea_kirja.pdf

FISKARS VILLAGE. 2018. Näe ja koe arkkitehtuuria ja historiaa. [viitattu 2018-8-1]. Saatavissa: https://www.fiskarsvillage.fi/fi/nae_ja_koe/arkkitehtuuri/historia

HARDEN, A., GARCIA, J., OLIVER, S., REES, R., SHERPHERD, J., BRUNTON, G., OAKLEY, A. 2004. Applying systematic review methods to studies of people` s views: an example from public health research. Journal of Epidemiology & Coummunity Health. 58(9), 794-800 [viitattu 2018-11-18] Saatavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1732892/pdf/v058p00794.pdf>. 794 - 800.

HELSINGIN SANOMAT. 2019. Joogan ja mindfulnessin perässä tulee uusi trendi, joka voi lopettaa fitness-buumin kuntokeskuksissa. Hyvinvointi ja taide. [viitattu 2019-01-13]. Saatavissa: <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000005958926.html>

HELSINGIN SANOMAT. 2018. Kimi Räikkönen julkaisi haikurunokirjan - näin miehen aiemmin heittäjä ronski letkautus siistittiin. Urheilu ja taide. [viitattu 2018-10-8]. Saatavissa: <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000005851451.html>

HELSINKI. 2006. Yliopiston historiaa, akatemian perustaminen. [viitattu 2018-10-8]. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/yliopistonhistoria/akatemia/perustaminen.htm>

HEMPREHINE. 2018. Hemprehine.fi. [viitattu 2018-10-8]. Saatavissa: <http://www.hemprefine.fi/>

ILMATIETEENLAITOS. 2019. [viitattu 2019-2-18]. Saatavissa: <https://ilmatieteenlaitos.fi/ilmasto>

ILTALEHTI. 2018. ”Suomalaista villaa hävitetään, koska se on arvotonta” - villapaidoissa piilee ongelma, jota harva tulee ajatelleeksi. [viitattu 2018-11-22]. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/muoti/a/b85a9464-5183-4102-a7e0-c1029992b568>

ILTALEHTI. 2018. Otsonikerros osoittaa toipumisen merkkejä- voi korjaantua täysin vuoteen 2060 mennessä. [viitattu 2018-11-16]. Saatavissa: https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/e253ed5a-1940-4b66-9edc-1b8a4736e58f_ul.shtml

ILTA-SANOMAT. 2018. Tässä on Suomen vanhin asuinrakennus: kuutiomainen linna Maskussa.. [viitattu 2018-10-4].. Saatavissa: <https://www.is.fi/asuminen/art-2000005749059.html>

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO. 2014. Tutkimuksen suunnittelu. [viitattu 2018-08-21]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkujatutkimusprosessi/tutkimuksen-suunnittelu#tutkimusongelman-t-sment-minen>

KANGASALAN KUNTA. 2018. Kangasalankunta info. [viitattu 2018-9-18]. Saatavissa: <http://www.turisti-info.fi/kunta-info/kangasalan-kunta/>

KESKI-SUOMEN MUSEO. 2018. Talonpoika rakentaa.[viitattu 2018-9-13]. Saatavissa: <http://www3.jkl.fi/ksmuseo/paivaailisessa/paja/pajat/talop/tee.html>

K-RAUTA. 2019.Laminaatti on ekologinen valinta. [viitattu 2019-1-21]. Saatavissa: <https://www.k-rauta.fi/remontti/lattiaremontti/laminaattilattia-on-ekologinen-valinta/>

KIVILEHTI. 2018. Schalinin talo, Satavuotias esimerkki ekologisesta rakentamisesta. [viitattu 2018-11-2]. Saatavissa: [http://www.kivilehti.fi/Rakennuskivi/Schalinin-talo-Satavuotias-esimerkki-ekologisesta-rakentamisesta/\(offset\)/2](http://www.kivilehti.fi/Rakennuskivi/Schalinin-talo-Satavuotias-esimerkki-ekologisesta-rakentamisesta/(offset)/2)

KULTTUURIYMPÄRISTÖMME. 2018. Maaseudun maisemat. [verkkoaineisto]. [viitattu 2018-9-19]. Saatavissa:

http://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Asuinrakennus

KULTTUURIYMPÄRISTÖMME. 2018. Asuinrakennusten huonejaon kehityksestä. [viitattu 2018-9-19]. Saatavissa: [http://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Asuinrakennusten_huonejaon_kehityksesta\(37619\)](http://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Maaseudun_maisemat/Asuinrakennusten_huonejaon_kehityksesta(37619))

LUNAWOOD. 2019. Lämpöpuukomposiitti. [viitattu 2019-2-15]. Saatavissa, <https://lunawood.com/fi/lampopuukomposiitti/>

MUSEOVIRASTO. 2018. Kulttuuri ympärisöt. [viitattu 2018-9-15]. Saatavissa: <https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto>

MUSEOVIRASTO. 2018. Tietoa mestä. [viitattu 2018-9-15]. Saatavissa, <https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista>

MUSEOVIRASTO. 2018. Valtakunnallisesti rakennetut merkittävät kulttuuriympäristöt. [viitattu 2017-11-16]. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx

MUSEOVIRASTO. 2018. Maarian kirkko ja pappila. [viitattu 2018-4-21]. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOH-DE_ID=1868

MUSEOVIRASTO. 2018. Lapilan kartano.[viitattu 2018-6-15]. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=103

MUSEOVIRASTO. 2018. Herttoniemen kartano. [viitattu 2018-7-17]. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=52

MUSEOVIRASTO. 2018. Kangasalan kirkko, kartanot ja suurtilat. [viitattu 2018-7-21]. Saatavissa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1951

MUUKA. 2018. [viitattu 2018-8-17]. Saatavissa; http://www.muuka.com/finnishpumpkin/manor/manor_fi.html33.

MUUKA. 2018. [viitattu 2018-7-28]. Saatavissa: <http://www.muuka.com/finnishpumpkin/suomi/index.html>

OEKO-TEX. 2018. [viitattu 1.12.2018]. Saatavissa: https://www.oeko-tex.com/en/business/certifications_and_services/ots_100/ots_100_start.xhtml

ORNAMO. 2019. [viitattu 2019-1-3]. Saatavissa; <https://www.ornamo.fi/fi/mita-teemme/ornamon-tarina/>

PUUINFO. 2017. Puurakentamisen asema ja mahdollisuudet Suomessa. [viitattu 2017-11-16]. Saatavissa: <http://www.puuinfo.fi/puutieto/puurakentaminen/puurakentamisen-asema-ja-mahdollisuudet-suomessa>

PUUKAUSI. 2018. [viitattu 2018-9-3]. Saatavissa; <http://www.nba.fi/puukausi/>

RAKENNUSTEOLLISUUS. 2017. Rakennusteollisuus koulutus ja esitys aineistot. [viitattu 2019-1-2]. Saatavissa: <https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/koulutus--ja-esitysaineistot/2017/kiertue/rakmk-uusiminen.pdf>

RAKENNUSPERINTÖ. 2012. Keskiajalta uuden ajan kynnykselle. [viitattu 2017-11-17]. Saatavissa: <http://archive.is/1Bxg>

RUNDALE. 2018. [viitattu 2018-5-14]. Saatavissa; <http://rundale.net/pils/vesture/19>.

SAFKANET. 2018. [viitattu 2018-10-29]. Saatavissa: <https://safkanet.fi/2016/01/20/1050/>

SCRIBBR. 2018. Opinnäytetyön rakenne. [viitattu 2018-11-20]. Saatavissa: <https://www.scribbr.fi/opinnaytetyon-rakenne/kirjallisuuskatsaus-opinnaytetyo/>

SIMONKYLÄ. 2019. [viitattu 2019-2-8]. Saatavissa: <http://www.simonkyla.fi/kylainfo/HISTORIA/>

SIMONKYLÄ. 2019. [viitattu 2019-2-8]. Saatavissa: <http://www.simonkyla.fi/nahtavyidet/museotie/>

SISUSTUSARKKITEHDIT SIO. 2018. [viitattu 2018-8-7]. Saatavissa: <https://sio.fi/fi/>

SISUSTUSSUUNNITTELIJAT SI RY. 2019. Sisustussuunnittelijat.com. [viitattu 2019-1-14]. Saatavissa: <https://sisustussuunnittelijat.com/yhteystiedot/>

SNELLMAN, A. 2012. Ennen ja nyt. Suurtilat- ja Suomen aateli 1800-1900 luvuilla. [viitattu 2018-12-16]. Saatavissa: <http://www.ennenjanyt.net/2012/10/suurtilat-ja-suomen-aateli-1800%E2%80%931900-luvuilla/>

SUOMELA. 2019. [viitattu 2019-2-16]. Saatavissa: <https://www.suomela.fi/kyllastetty-puu-terveysriski-muista-nama/>

SUOMEN KÄSITYÖN YSTÄVÄT. 2018. Suomen Käsiyön ystävät. [viitattu 2018-11-2]. Saatavissa: <https://www.suomenkasityonystavat.fi/>

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO. 2018. Ympäristö, muovit. Kysymyksiä ja vastauksia muoveista. [viitattu 2018-10-10]. Saatavissa: http://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Muovit/Kysymyksia_ja_vastauksia_muoveista

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO. 2018. Ekologinen selkäreppu. [viitattu 2018-10-10]. Saatavissa: <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/kohtuutalous/mips/ekologinen-selkareppu>

SUOMEN YK-LIITTO. 2018. Kulttuurinen. [viitattu 2018-10-28]. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/yk70v/kulttuurinen>

SUOMEN YK-LIITTO. 2018. Ekologinen. [viitattu 2018-11-15]. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/yk70v/ekologinen>

TAMPEREEN YLIOPISTO. 2018. Sosiologia. Luokkien ja sosiaalisten jakojen tutkimus. 6 luku. [viitattu 2018-7-16]. Saatavissa: <http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiologia/luku6.html>

TIETEENTERMIPANKKI. 2018. Kirjallisuuden tutkimus, haiku. [viitattu 2018-10-8]. Saatavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:haiku>

TIKKURILA. 2019. [VIITATTU 2019-2-2]. Saatavissa: https://new.tikkurila.fi/kotimaalarit/koti/tuotteet_sisapinnoille/harmony_sisustusmaali

TURVATEKNIKAN KESKUS. TUKES. 2019. Turvallisuus - ja kemikalivirasto. [viitattu 2019-2-10]. Saatavissa: <https://tukes.fi/etusivu>

VIHREÄT VAATTEET. 2019. Tekokuitu vs. ekokuitu. [viitattu 2019-1-8]. Saatavissa: <https://www.vihreatvaatteet.com/tekokuitu-vs-luonnon-kuitu/>

WIKIPEDIA. 2018. Suomen historia. [viitattu 2018 -10-19]. Saatavissa: https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_historia

WWF. 2019. Ilmastonmuutos. [viitattu 2019-1-29]. Saatavissa: <https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>

WWF. 2018. Vastuullinen elämäntapa. [viitattu 2018-10-29]. Saatavissa:

<https://wwf.fi/vaikuta-kanssamme/vastuullinen-elamantapa/wwfn-suosittelemat-sertifikatit/>

YLEISRADIO. 2008. (2011). Kartanokeitoksia Fagervikissa. [viitattu 2018-11-7]. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/04/25/kartanokeitoksia-fagervikissa>

YLEISRADIO. 2018. Onko muovi haitallista elimistölle? Voiko muovi mennä solujen sisään+ Asiantuntijat vastaavat. [viitattu 2019-1-10]. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10114508>

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. 2013. Ekosuunnittelu-direktiivi ja ekomerkintä-direktiivi.[viitattu 2019-1-24]. Saatavissa: http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus/Rakennustuotteiden_tuotehyvaksynta/Ekosuunnitteludirektiivi_ja_energiamerkintadi-rektiivi

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. 2018. Kestävän kehityksen rahoitus voidaan jatkossa seurata. Kestävä kehitys. [viitattu 2018-11-05]. Saatavissa: https://kestavakehitys.fi/ajankohtaista/artikkeli/-/asset_publisher/10623/kestavan-kehityksen-rahoitusta-voidaan-jatkossa-seurata

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. 2018. Kestävän kehityksen periaatteet. Kestävä kehitys. [viitattu 2018-10-24]. Saatavissa: <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys/periaatteet>

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. 2018. Mitä on kestävä kehitys?. Kestävä kehitys. [viitattu 2018-10-24]. Saatavissa: http://www.ym.fi/fi-fi/Ymparisto/Kestava_kehitys/Mita_on_kestava_kehitys

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ. 2018. Kysymyksiä ja vastauksia muoveista. Kestävä kehitys. [viitattu 2018-10-18]. Saatavissa: http://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Muovit/Kysymyksia_ja_vastauksia_muoveista

LIITTEET 1-5: Suomen luonnonsuojeluliitto. SLL. 2018. Kodin tavaroihin ja asumiseen liittyvää kulutusseurantaa. [viitattu 2018-10-14]. Saatavissa: <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/kohtuutalous/mips/kotimips/kulutusseuranta>

HAASTATTELU:

BORG, M. SIO. Haastattelu. [viitattu 2018-11-18].

KUVALÄHTEET

KUVA 1. Subjekttiivinen näkökulma tulee väistämättä mukaan tutkimukseen (Anttila 1993). Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 2. Sisustusmaku muovautuu yksilöllisistä valinnoista. Kuva: Seinäjoen Asuntomessut, Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

KUVA 3. Sisustusmaku voi olla yksi erottautumisen keino. Kuva: Porin Asuntomessut, Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 4. Kestävä kehitys koostuu vihreistä valinnoista. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 5. Connel Coffee Sogetsu Kaikan Tokiossa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 6. Kestävän kehityksen tavoite on turvata ja säästää luontoa nykyisille ja tuleville sukupolville (Kestävä kehitys 2018). Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

KUVA 7. Parituvan pohjakaava. Kuva: Kolehmainen & Laine, Kulttuuriympäristömme /Museoviraston arkisto.

KUVA 8. Karoliininen pohjakaava. Kuva: Kulttuuriympäristömme/Krigsarkivet (1731) 2006.

KUVA 9. Aboa Vetuksen kaivauksia Turussa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 10. Perä-Pohjalainen talonpoikaistalo. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 11. Etelä-Pohjalainen Yli-Lauroselan talo Ilmajoella. Kuva: Sonja Pitkälä 2018.

KUVA 12. Jomalan kivikirkon piirrokset. Kuva: Finna, Westling Wolmar 1871.

KUVA 13. Kuitian kartanolinna. Qvidja Gärd. Kuva: Qvidja, Maija Astikainen 2018.

KUVA 14. Rundalen palatsin sisustuksen yksityiskohtia, Latvia. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2015.

KUVA 15. Rundalen palatsin taidokas alkuperäinen lattia. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2015.

KUVA 16. Rundalen näyttävä ja loistokas palatsi on kunnostettu alkuperäiseen loistoonsa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2015.

KUVA 17. Suomalaista muotoilua maailmalla. Eero Saarisen suunnittelema kalusteita Sogetsu Kaikanissa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 18. Nykyajan talovalmistuksen lähtökohtia terveellisen asumisen lisäksi ovat ekologisuus, asiakaslähtöinen muunneltavuus ja yksilöllisyys. Kuva: Jetta-Talo, Oslo104 2019.

KUVA 19. CELTin innovatiivinen VUOLAS konsepti. Kuva: Vuolas.villas 3D (Celt) 2019.

KUVA 20. Makuuhuoneen tunnelmaa Seinäjoen Asuntomessuilla vuonna 2016. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

KUVA 21. VUOLAS on elämyksellinen luontomatkailun konsepti, jossa tilan luonnonmukaisilla materiaaleilla ja luontoyhteydellä on tärkeä rooli. Kuva: Vuolas.villas 3D (Celt) 2019.

KUVA 22. Tokion Midtown Tower pilvenpiirtäjän vihreyttä sisätiloissa. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018.

KUVA 23. Olohuoneen skandinaavinen sisustus Seinäjoen Asuntomessuilla. Kuva: Sirkka-Liisa Hietaniemi 2016.

KUVIO 1. Kirjallisuuskatsauksen toimintamalli Finkin mallia soveltaen (Fink 2005, 3-5, 54).

KUVIO 2. Bourdieun teoriaan sisältyy oleellisenä kentät, habitus ja pääoma (Bourdieu 1984).

KUVIO 3. Schulzen skeemat (Schulze 2005, 163; Leskinen, Soronen 2017, 3.)

KUVIO 4. Kulutuskäyttäytymisen viisi miljööä (Schulze 2005; Leskinen, Soronen 2017, 3.)

KUVIO 6. Ekoluovan ajattelun lähtökohta on kannustaa ekologiseen tilasuunnitteluun ja tuotemuotoiluun (Sirkka-Liisa Hietaniemi 2018).

KUVIO 7. Tilasuunnittelun kestävä kehityksen taulu. Kailan (2007) talonkorjaajan käskyjä mukaellen Sirkka-Liisa Hieta niemi (2018).

KUVIO 8. Tilasuunnittelun kestävä kehityksen ohjeistus Schmidt-Bleek (2000) mukaellen Sirkka-Liisa Hietaniemi (2018.).

LIITTEET

Nimi:	Name:	Ä
henkilöitä kotitaloudessa	Number of household members	2
Talo sijaitsee	House is located in	taajama urban area
Pientalo	Single-family house	
Rakennusvuosi	Built in (year)	1952
Asunnon neliöt	Area (m2)	106
Huoneiden määrä	Number of rooms	4 + keittiö / kitchen
Huonekorkeus	Room height (m)	2,45
Pientalo		
Lauta-selluvilla puurakenne	Building material: wood	106
Ulkomitat, päätyseinä vaaka m	Outside measure, gable wall in horizontal (m)	8,2
Ulkomitat, päätyseinä pysty m	Outside measure, gable wall in vertical (m)	5,70
Ulkomitat, sivuseinä vaaka m	Outside measure, side wall in horizontal (m)	9,8
Ulkomitat, sivuseinä pysty m	Outside measure, side wall in vertical (m)	4,4
Ikkunapinta-ala	Area of windows (m2)	19
Kerrosten lkm	Number of floors	1,5
brutto-pinta-ala	Gross area (m2)	120,54
Kellarineliöt	Cellar (m2)	75
Piha	Yard	
Pihan koko m2	Total area of yard (m2)	753
Asfalttipäällystettä	Asphalt covering (m2)	0
Sorapäällystettä	Gravel covering (m2)	45
Nurmikkopäällystettä	Lawn (m2)	708
Kivipäällystettä	Stone covering	3
Talotekniikka	Equipments in apartment	
Datapistokkeita	Data plugs (number)	1
Televisioantennipistokkeita	Television antenna plugs	2
Puhelinpistokkeita	Telephone plugs	3
Kattovalaisimen pistoke	Pendant plugs	0
Vesipisteitä	Taps	6

LIITE 1. Kodin tavaroihin ja asumiseen liittyvää kulutusseurantaa (SLL 2018).

Sauna	Sauna	
oma sauna	houshold's own	x
taloyhtiön	common sauna in building	
puulämmitteinen	wood-heated	x noin joka neljäs kerta puulla
sähkölämmitteinen	electricity-heated	x
lämmityskertoja viikossa	sauna is heated times/week	1
saunoja kerralla	people in sauna at a time	2
Saunan Polttopuut m3	Wood for sauna (m3)	
puiden määrä m3/a	amount of chopped wood (m3/year)	1,5
kuljetusmatka km	wood delivered from (km)	120
Veden kulutus	Water consuming	mitattu viikon ajan vesimittar
vesi yhteensä litraa viikossa	in total litres per week	1750
Energia	Energy	
tavallisen sähkön kulutus vuodessa	Consumption of average electricity (kWh per ye	3 132
ekosähkön kulutus vuodessa	Consumption of green electricity (kWh per year)	
Lämmitys	Heating	
päiväsähkö kwh	day-time electricity (kWh per year)	
kaukolämpö	district heating (kWh)	19500

LIITE 2. Kodin tavaroihin ja asumiseen liittyvää kulutusseurantaa (SLL 2018).

A

FIN-MIPS Kotitalous
Syksy 2007
Primääriaineistot kotitalouksien tavaroista

Nimi:

henkilömäärä

A

2

YHTEENVETO TAVARALASKENNASTA

Tavararyhmä	kpl yhteensä	%	joista käytettyjä kpl
Vaatteet	456	13	0
Kodin tekstiilit	111	3	0
Huonekalut	31	1	0
Suuret kodinkoneet	8	0	0
Sähkö- ja elektroniikkalaitteet	126	4	0
Kirjat ja lehdet	1 876	54	133
Korut	74	2	0
Astiat ja ruokailuvälineet	265	8	0
Työkalut	43	1	0
Lelut ja harrastusvälineet	5	0	0
Muut tavarat	509	15	0
Päivittäistavarat		0	
YHTEENSÄ	3 504		133

Suuret Kodinkoneet

kpl	Hankittu käytettynä (kpl)	käyttökerran yksikkö	käyttökertoja /vko
jääkaappi-pakastin	1	päivä	
sähköliesi	1	päivä	
pyykinpesukone	1	kerta (=1h)	2
mikroaaltouuni	1	minuutti	40
pölynimuri	3	kerta (=1h)	0,5
mankeli	1	kerta (=1h)	2
Suuret kodinkoneet yhteensä	8		

LIITE 3. Kodin tavaroihin ja asumiseen liittyvää kulutusseurantaa (SLL 2018).

Sähkö- ja elektroniikkalaitteet

kahvinkeitin
hiustenkuivain
hiustenkiharrin
leivänpaahdin
silitysrauta
parranajokone
sähköhammasharja
vohvelirauta
kaitafilmiprojektori
diaprojektori

televisio 18-24" kuvaputki
videonauhuri
DVD soitin

stereot
radionauhuri
digiboksi
pöytäkone
tulostin
matkapuhelin
kamera
digikamera
videokamera
värikopiokone
kopiokone-faksi
satelliittivastaanotin antenni
hehkulamppu
energiansäästölamppu
loisteputkilamppu
SE-laitteet yhteensä

kpl	Hankittu käytettynä (kpl)	Käyttökerran yksikkö	käyttökertoja /vko
2		Kerta (=10min)	3
1		Kerta (=10min)	10
1		Kerta (=10min)	5
1		Kerta (=10min)	1
2		Kerta (=30min)	0,5
2		Kerta (=10min)	1
1		Kerta (=10min)	0,5
1		Kerta (=30min)	0
1			
1			
		Valmiustila h/vko	käyttöaika h/vko
1		140	28
1		165	3
1		162	6

A

1		167	1
3			1
1		140	28
1		158	10
1		166	2
2			3
2			1
2			1
3			2
1		167,5	0,5
1		167,5	0,5
1		140	28
40			
21			
32			

126

LIITE 4. Kodin tavaroihin ja asumiseen liittyvää kulutusseurantaa (SLL 2018).

Huomioita aineiston lukemiseen:

Kunkin kotitalouden tavaroiden lukumääristä on esitetty yhteenvetotaulukko ja sen jälkeen eritelty suuret ko

Varastossa olevat tavarat on merkitty violetilla värillä.

Oma arvio tavaran käyttöiästä on merkitty vain niille kotitalouksille, jotka ovat ymmärtäneet kohdan oikein.

Käyttökertoja /vuosi
365
365
104
2080
26
104

käyttökertoja / vuosi
156
520
260
52
26
52
26
Käyttöaika h/v
336
36
72

Ekologinen

tilasuunnittelu

-sisustusarkkitehtuurin historiaan peilaten

Tämä teos on muotoilijan YAMK-tutkintoon liittyvä tutkielma ja opinnäytetyö. Kirjallisuuskatsausmenetelmällä tehdyllä tiedonhankinnalla pyritään selvittämään, onko sisustusmaku kehittynyt ekologisempaan suuntaan. Pierre Bourdieun (1984) makuteoria auttaa ymmärtämään valintojen taustalla olevia tekijöitä ja vaikuttimia.

Teoksessa perehdytään yleisluontoisesti sisustusarkkitehtuurin juuriin. Sisustusarkkitehdin ammatti on suhteellisen nuori, mutta sisustaminen on ollut tärkeä osa ihmisen elämää jo satojen vuosien ajan. Sisustus nähtiin aiemmin asumukseen kuuluvana kokonaisuutena.

Kestävän kehityksen arvot ovat tulleet jädäkseen ja tietoisuus ekologisuudesta lisääntyy, mutta näkyvätkö ekologiset arvot myös arjessa? Tutkielman tarkoitus on pohdita ekologisen ja aikaa kestävän tilasuunnitteluun saavutettavuutta. Ekeluova lähestymistapa kannustaa löytämään uusia kestävän kehityksen innovaatioita.